

Samen sterk

Analyse van de sociale inclusie
in de gemeente Barneveld

Door: Alie Velvis MSc, MEd en Annemieke Pungu-Wibbelink MSW
Februari 2025

Colofon

Dit is een publicatie van:

Werkplaats Sociaal Domein/Centrum voor Samenlevingsvraagstukken - Hogeschool Viaa:

<https://www.viaa.nl/centrum-voor-samenlevingsvraagstukken/>

Werkplaats Sociaal Domein Gelderse Vallei/Lectoraat Informele Netwerken en Laatmoderniteit – Christelijke Hogeschool Ede:

<https://www.che.nl/lectoraten/informele-netwerken-en-laatmoderniteit>

Onderzoekers en auteurs:

Alie Velvis MSc, MEd

Annemieke Pungu-Wibbelink MSW

Met medewerking van:

Henk-Jan van Noorel, Gemeente Barneveld

Maud van der Wouw, Gemeente Barneveld

Adrienne Leusink, Gemeente Barneveld

Birgitte van Elburg, Gemeente Barneveld

Dr. ir. Marja Jager-Vreugdenhil, lector Samenlevingsvraagstukken (Hogeschool Viaa)

Dr. Wim Dekker, lector Informele Netwerken & Laatmoderniteit (Christelijke Hogeschool Ede)

Jan-Carel Vierbergen, advies kwantitatieve analyse (Christelijke Hogeschool Ede)

Dr. Marco Algera, advies kwantitatieve analyse (Hogeschool Viaa)

Inge van den Hoek, eindredactie (Christelijke Hogeschool Ede)

Contact: informelenetwerken@che.nl en onderzoek@viaa.nl

Vormgeving: Bredewold BV, Wezep

Februari 2025

Hogeschool Viaa

Postbus 10030

8000 GA ZWOLLE

038 - 425 55 42

Woord vooraf

Beste inwoners van de gemeente Barneveld,

Samen werken we aan een inclusiever Barneveld, waarin ieder mens er mag zijn, ieder mens mee kan doen en ieder mens zichzelf mag zijn. Uit dit onderzoek blijkt dat veel inwoners van de gemeente Barneveld sterk op elkaar betrokken zijn en voor elkaar klaar staan. Helaas zijn er ook mensen die dit niet zo ervaren. Maar hoe weten we wie dit zijn en waar we aan moeten werken? Hoe ervaren onze inwoners de Barneveldse samenleving? Om dit te begrijpen, is in het beleidskader Inclusie “Meedoen is Vanzelfsprekend” (vastgesteld in 2023) besloten om onderzoek te doen naar sociale inclusie en uitsluiting. Sociale uitsluiting betekent dat sommige mensen door bepaalde kenmerken niet mee kunnen doen in de samenleving. Dit is niet altijd zichtbaar, maar wel voelbaar. Dit kan bijvoorbeeld door genegeerd te worden of niet uitgenodigd te worden. Zowel zichtbare als onzichtbare drempels zorgen ervoor dat niet iedereen zich even goed thuis voelt in de gemeente.

De resultaten uit het onderzoek vindt u terug in dit rapport. Dit onderzoek biedt ons waardevolle inzichten over hoe we met elkaar samenleven binnen onze gemeente. Ook laat dit rapport uitdagingen zien die sommige van onze inwoners ervaren. Het helpt ons inzicht te krijgen in de ervaringen van onze inwoners. Het laat ons zien welke stappen we samen moeten nemen om een inclusiever Barneveld te zijn.

Dit rapport benadrukt niet alleen waar we als samenleving al sterk in zijn, maar ook waar we nog kunnen verbeteren. De uitkomsten van het onderzoek bieden een basis voor de toekomstige agenda's. In de lokale inclusieagenda 2025-2026 zullen met concrete acties eerste stappen worden gezet om met de

aanbevelingen aan de slag te gaan. Hierbij kunnen we een voorbeeld nemen aan Jonah Falke (auteur van De Bible Belt, 2025). Hij leert ons veel over sociale inclusie. Hij laat zien hoe belangrijk het is om empathie, begrip en respect te hebben voor verschillende overtuigingen. Door zonder oordeel te luisteren en te praten met mensen, laat Falke zien hoe diversiteit en dialoog kunnen helpen om een sterke gemeenschap te vormen. Dit zorgt ervoor dat iedereen zich gewaardeerd en begrepen voelt. Deze lessen zijn belangrijk om een inclusieve en harmonieuze samenleving te creëren.

De komende jaren zullen we aan de slag gaan met deze verbeterpunten, zodat echt iedereen zich onderdeel voelt van onze samenleving. Dat doen we voor, maar vooral ook met onze inwoners. Inclusie kunnen we als gemeente niet alleen doen. We hebben de inwoners daarvoor nodig. Het vraagt van eenieder om de sprong te wagen om mee te gaan doen en ervoor open te staan dat anderen meedoen. Bij een volgend onderzoek kunnen we meten of de acties die we uitvoeren effect hebben gehad.

Ik wil graag iedereen die heeft bijgedragen aan dit onderzoek hartelijk bedanken. Het delen van uw persoonlijke ervaringen is van grote waarde. Het helpt ons om gericht toe te werken naar een inclusiever Barneveld.

Laten we samen blijven werken aan een respectvolle en inclusieve gemeente, waar iedereen de kans krijgt om te bloeien. Ieder mens mag er zijn en mag meedoen.

Jolanda de Heer-Verheij
Wethouder
Gemeente Barneveld

Inhoudsopgave

Colofon

Woord vooraf

1. Over het onderzoek naar sociale inclusie in Barneveld

- 1.1 Aanleiding voor het onderzoek
- 1.2 Voorgeschiedenis en context
- 1.3 Vraagstelling
- 1.4 Leeswijzer

2. Onderzoekopzet

- 2.1 De onderzoekopzet en verantwoording van de kwaliteit
- 2.2 Ethische verantwoording

3. Theorie en operationalisatie

- 3.1 Sociale samenhang, sociaal kapitaal en moreel kapitaal
- 3.2 Sociale inclusie, beleid en diversiteit
- 3.3 Sociale uitsluiting
- 3.4 Macht en de relatie tot sociale inclusie en uitsluiting

4. Resultaten van het onderzoek

- 4.1 Resultaten voor deelvraag 1: Hoe waarderen inwoners van Barneveld de sociale inclusie?
  - 4.1.1 Hoe beleeft men de mate van sociale participatie?
  - 4.1.2 Hoe kijkt men tegen goed samenleven aan?
  - 4.1.3 Welke sociale contacten hebben mensen?
- 4.2 Resultaten voor deelvraag 2: Welke inwonersgroepen ervaren sociale uitsluiting en op welke manier gebeurt dat?
  - 4.2.1 Ervaart u wel eens niet zo goed mee te kunnen doen in de samenleving als u zou willen?

2	4.2.2 Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden wel eens buitengesloten of gediscrimineerd gevoeld?	26
4	4.2.3 De specifieke aandachtsgroepen nader bekeken	28
7	4.3 Resultaten voor deelvraag 3: Welke ideeën hebben inwoners die nu uitsluiting ervaren zelf over het verbeteren van de sociale inclusie in Barneveld en welke aanbevelingen geven ze?	36
8	5. Conclusies	39
8	5.1 Waardering van de sociale inclusie in Barneveld	39
9	5.2 Sociale uitsluiting	40
9	5.3 Verbeteren van sociale inclusie	42
11	6. Aanbevelingen	45
13	7. Discussie	49
13	7.1 Representativiteit	49
14	7.2 Betrouwbaarheid vragenlijst	49
16	7.3 Vervolgonderzoek naar maatschappelijke instellingen	50
17	Literatuur	51
19	Bijlagen	53
19	Bijlage 1 - Verantwoording respons en betrouwbaarheid	55
19	Bijlage 2 - Vragenlijst enquête	61
19	Bijlage 3 - Gebruikte topiclijst en opzet focusgroep-interview	69
20	Bijlage 4 - Uitleg afkorting lhbtqia+ en gebruikte begrippen	71
24	Over de auteurs	73
25		

1. Over het onderzoek naar sociale inclusie in Barneveld

In dit hoofdstuk worden de aanleiding en doelstelling voor de Gemeente Barneveld om dit onderzoek naar sociale inclusie te initiëren, beschreven. Daarnaast worden het onderzoek uit 2010 naar sociale samenhang en leefbaarheid in de gemeente en de daaruit voortvloeiende activiteiten, de huidige context en uiteindelijk de vraagstelling van het onderzoek weergegeven.

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Een belangrijke opgave in het sociale domein is om de sociale basis te versterken en een inclusieve samenleving vorm te geven. Gemeenten hebben daar een belangrijke rol in. Maar de sociale samenhang en inclusie is in de eerste plaats iets van inwoners zelf. Het gaat om de gemeenschappen waarin zij hun leven vormgeven, hun onderlinge contacten, onderlinge hulp en vrijwilligerswerk. Inclusie draait om de vraag of alle inwoners daar ook daadwerkelijk onderdeel van uitmaken en naar wens mee kunnen en mogen doen. Daar waar dat nodig is, spelen gemeenten en organisaties een rol om de sociale samenhang en inclusie te bevorderen.

De Gemeente Barneveld heeft in april 2023 een Beleidskader Inclusie vastgesteld. Voor de verdere invulling en uitvoering van het beleid heeft de gemeente inzicht nodig in de huidige staat van sociale inclusie in de gemeente. Daarbinnen wil de gemeente inzicht krijgen in zowel de sociale kracht van de gemeente Barneveld als de risico's voor sociale uitsluiting. Een gemeentebreed onderzoek moet input geven voor concrete uitwerking van sociale inclusie in het inclusiebeleid én als nulmeting dienen.

1.2 Voorgeschiedenis en context

De Gemeente Barneveld heeft in 2010 onderzoek laten uitvoeren door Hogeschool Viaa (toen Gereformeerde Hoge-

school), lectoraat Samenlevingsvraagstukken, naar de sociale samenhang en leefbaarheid in diverse gemeenten in Overijssel en Gelderland. Voor de gemeente Barneveld leverde dit het rapport 'Kracht en kwetsbaarheid' op (Jager-Vreugdenhil et al., 2010). Dit onderzoek is gebruikt voor de vorming van het gemeentelijk beleid en diverse organisaties in de gemeente hebben naar aanleiding van het onderzoek acties ondernomen, bijvoorbeeld rond het thema eenzaamheid. De uitkomsten van dit onderzoek zijn voor het huidige onderzoek gebruikt bij de keuze van bepaalde aandachtsgroepen. Daarnaast is een deel van de vragenlijst naar sociale samenhang overgenomen voor het huidige onderzoek. Uit het onderzoek van 2010 kwam naar voren dat er sterke onderlinge verbondenheid en zorg is binnen de Barneveldse samenleving, en dan met name binnen de kerkelijke gemeenschappen, etnische gemeenschappen (Turkse, Marokkaanse en Molukse gemeenschap) en mensen die van oorsprong al in de gemeente Barneveld wonen. Deze onderlinge verbondenheid is een sterke krachtbron en zorgt ervoor, samen met de zelfredzaamheidsmentaliteit, dat inwoners voor zichzelf en de nabije ander willen zorgen. Aan de andere kant bleek dat er ook groepen zijn die onvoldoende sociaal of maatschappelijk konden participeren of zich eenzaam voelden. Eenzaamheid kwam veel voor onder de groep mantelzorgers die intensief mantelzorg verlenen, mensen met een huurwoning en lageropgeleiden. De ouderen, en dan met name diegenen met een lichamelijke beperking, mensen met een niet-kerkelijke achtergrond en 'allochtonen' (vanaf nu aangeduid als mensen met een migratieachtergrond) gaven aan onvoldoende te kunnen participeren in de Barneveldse samenleving. Wat daarnaast opviel, was het negatieve sentiment onder een deel van de inwoners van de gemeente Barneveld naar nieuwkomers¹ en mensen met een migratieachtergrond.

---

¹ Onder nieuwkomers verstaan we in Nederland geboren mensen die op latere leeftijd naar Barneveld verhuisd zijn.

Aan de andere kant waren er ook veel inwoners en activiteiten die zich inzetten voor verbinding tussen alle inwoners: burens die naar elkaar omkijken, vrijwilligers (juist ook veel vanuit kerken), verenigingen voor plaatselijk belang (waaronder wijkplatforms), sportclubs en ook kerken zelf via onder andere diaconale activiteiten.

De gemeente Barneveld kiest ervoor om in dit huidige onderzoek expliciet de aandacht te hebben voor sociale inclusie. De gemeente wil meer zicht krijgen op de huidige beleving van sociale samenhang en sociale inclusie en uitsluiting. Het onderzoek heeft ten opzichte van het onderzoek in 2010 meer expliciete aandacht voor (mechanismen van) sociale inclusie en sociale uitsluiting.

1.3 Vraagstelling

De vraagstelling van de gemeente is:

Hoe kunnen inwoners, maatschappelijke instellingen en de gemeente bijdragen om inclusie te versterken voor inwonersgroepen die sociale uitsluiting ervaren in de gemeente Barneveld?

Deelvragen:

- Hoe waarden inwoners van de gemeente Barneveld de sociale inclusie?
- Welke inwonersgroepen ervaren sociale uitsluiting en op welke manier gebeurt dat?
- Welke ideeën hebben inwoners die nu uitsluiting ervaren zelf over het verbeteren van de sociale inclusie in de gemeente Barneveld?

Deelvraag 1 en gedeeltelijk deelvragen 2 en 3 worden beantwoord aan de hand van een kwantitatief onderzoek onder de inwoners van de gemeente. Deelvragen 2 en 3 worden diepgaander verkend door focusgroepen met mensen uit inwonersgroepen die aangeven zich sociaal uitgesloten te voelen.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de verantwoording van de opzet van het onderzoek beschreven. Hoofdstuk 3 laat zien welke literatuur is gebruikt om de begrippen 'sociale inclusie' en 'sociale uitsluiting' om te zetten in goede onderzoeksvragen. Vervolgens worden in Hoofdstuk 4 de resultaten besproken en in Hoofdstuk 5 en 6 worden de conclusies en aanbevelingen gepresenteerd. Dit rapport sluit af met een discussie, in Hoofdstuk 7.

2. Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksopzet en de gekozen onderzoeksmethodieken en operationalisering besproken. Daarnaast wordt inzichtelijk gemaakt hoe de kwaliteit, validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek is gewaarborgd. De ethische verantwoording, die altijd belangrijk is, maar speciaal belangrijk voor een dergelijk gevoelig onderwerp als inclusie en sociale uitsluiting, komt als laatste aan bod.

2.1 De onderzoeksopzet en verantwoording van de kwaliteit

Het onderzoek is opgebouwd uit verschillende fasen met bijbehorende methodieken, corresponderend met de drie deelvragen.

Fase 1: Deskresearch en opbouw van de enquête

In eerste instantie was de opdracht een herhaling van het onderzoek uit 2010, waarin de sociale kwaliteit en leefbaarheid centraal stond. De toen gebruikte vragenlijst is het uitgangspunt geweest van de vragenlijst van het huidige onderzoek. Gaandeweg het proces is de nadruk van de onderzoeksopdracht toch meer komen te liggen op sociale inclusie en sociale uitsluiting. Ter operationalisering van deze concepten is specifiek literatuuronderzoek verricht en is gebruikgemaakt van gevalideerde vragenlijsten van het Centraal Planbureau/Centraal Bureau voor Statistiek (Coumans & Schmeets, 2020) en de GGD-monitor (I&O Research, 2022) om vragen te formuleren. Omdat sociale kwaliteit en sociale cohesie relevant is voor en in verband staat met sociale inclusie, zijn specifieke vragen uit de enquête van 2010 naar sociale cohesie op gemeentebreed én op straat-/wijkniveau meegenomen in de vragenlijst. Daarnaast zijn uit het onderzoek uit 2010 en uit aanvullende literatuur, zoals het diversiteitsvlechtwerk van Movisie (2020), aandachtsgroepen geïdentificeerd die vaak kwetsbaarder zijn voor sociale uitsluiting. Deze groepen zijn specifiek meegenomen in de vragenlijst.

Er is gekeken naar relevante beschikbare informatie over en vanuit de gemeente zelf. Het gaat hierbij over informatie over

de bevolkingssamenstelling van de gemeente Barneveld (de exacte bronnen vindt u terug in Bijlage 1), maar ook over het eerdergenoemde Beleidskader Inclusie (Gemeente Barneveld, 2023), de lokale inclusieagenda (Gemeente Barneveld, 2024) en het onderzoek Kracht en kwetsbaarheid uit 2010 naar de sociale samenhang en leefbaarheid in de gemeente Barneveld (Jager-Vreugdenhil, et al., 2010).

Tijdens een startbijeenkomst is in kaart gebracht welke mogelijke aandachtsgroepen er in de gemeente Barneveld zijn. Aan deze startbijeenkomst namen de volgende respondenten deel: lhbtqia+-inwoners, leden van de Gehandicaptenraad, laaggeletterde inwoners en inwoners met een lage bestaanszekerheid. Daarnaast waren er professionals aanwezig, waarvan de één werkzaam is met jongeren met een migratieachtergrond en de ander met ouderen en mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Samen met deze respondenten is gekeken naar de inhoud, vorm, lengte en vraagstelling van de enquête. Ook is meegedacht over mogelijke respondenten voor het kwalitatieve deel van het onderzoek. Daarnaast is gekeken welke groepen door onvoldoende digitale en/of taalvaardigheden een online enquête mogelijk niet kunnen invullen. In deze startbijeenkomst zijn de thema's van de vragenlijst voor de enquête besproken.

Vervolgens zijn de vragen van de enquête door een interne deskundige van de gemeente gescreend op eenduidigheid en eenvoudig en helder taalgebruik. De enquête is getest door enkele proefrespondenten en aan de hand daarvan verder gevalideerd. De vragenlijst van de enquête is te vinden in Bijlage 2.

Fase 2: Afname van de enquête en analyse

Van de 46.914 inwoners in de gemeente Barneveld van 18 jaar en ouder hebben 4.000 inwoners een brief ontvangen met een link en QR-code naar de enquête. 405 inwoners hebben hier gebruik van gemaakt. Daarnaast heeft de QR-code van de enquête ook op de website van de Gemeente Barneveld

gestaan om extra respons te creëren. Hier hebben dertien inwoners gebruik van gemaakt. De totale online respons is 418 inwoners. Dit maakt dat met de verkregen data, met de representatienorm van 95% zekerheid, betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan over de 18+-inwoners van de gemeente Barneveld. Dit onderzoek beoogt juist de groep inwoners in kaart te brengen die zich uitgesloten voelen van (delen van) de samenleving. Ter aanvulling zijn daarom ook 44 mondelinge enquêtes afgenomen met ouderen, mensen met een migratieachtergrond, mensen met lagere digitale vaardigheden en mensen met een lage bestaanszekerheid. Zie Bijlage 1 voor meer gedetailleerde informatie over de respons, validiteit en betrouwbaarheid van de gegevens per kern en per aandachtsgroep. De analyse van de data is te vinden in Hoofdstuk 4. Op basis van een eerste analyse zijn bepaalde aandachtsgroepen, waarvan respondenten aangaven zich uitgesloten te voelen van de samenleving, in samenspraak met de gemeente geselecteerd voor verdiepende focusgroep-interviews.

Fase 3: Focusgroep-interviews

Vanuit de analyse van de enquête kwamen er meerdere aandachtsgroepen naar voren: inwoners in de leeftijdscategorie 60+, mensen met een migratieachtergrond, mantelzorgers, mensen die zich identificeren als lhbtqia+, mensen met een laag huishoudinkomen en mensen met psychische problematiek. Om het onderzoek beheersbaar te houden, heeft de gemeente ervoor gekozen om drie aandachtsgroepen te selecteren. De selectie is pragmatisch tot stand gekomen op basis van de mate van reeds beschikbare kennis en reeds bestaand beleid met betrekking tot de genoemde groepen. Voor mantelzorgers wordt er door de gemeente al ingezet op het versterken van hun positie. Voor inwoners met een laag huishoudinkomen is er sinds vorig jaar extra aandacht binnen het programma Bestaanszekerheid. De groep inwoners met psychische problematiek was in tegenstelling tot de rest een kleinere groep, waardoor de Gemeente Barneveld ervoor koos om deze groep niet te includeren in een focusgroep.

Er is gekozen om inhoudelijk door te spreken met drie aandachtsgroepen: inwoners met een lhbtqia+-achtergrond,

60+-inwoners en inwoners met een migratieachtergrond. Werving van respondenten voor de drie focusgroep-interviews werd door de gemeente gedaan.

Er is gekozen voor focusgroep-interviews omdat de aanwezigen dan ook konden reageren op elkaars inbreng en er zo een verdiepend gesprek op gang kon komen. De opzet van de focusgroep-interviews is te vinden in Bijlage 3. De drie focusgroep-interviews waren fenomenologisch van aard (de dagelijkse ervaring en woorden van de inwoners staan hierin centraal), met als doel de opgehaalde data uit de enquête beter te kunnen duiden en te beschrijven. In alle groepen is gestart met de brede thema's 'erbij horen' en 'mee mogen en kunnen doen zoals u dat zelf wenst'. Respondenten van de focusgroep gingen vervolgens samen in gesprek over hoe zij dit ervaren in hun eigen dorp/wijk en gemeentebreed. Daarnaast is er gevraagd naar mogelijke verbeterpunten.

De samenstelling van de drie focusgroepen was zodanig dat ze maar een deel van de gehele aandachtsgroep representeerden. De uitkomsten kunnen daarom gezien worden als een goede bron van indicatieve informatie, maar niet als representatief voor de gehele aandachtsgroep. Voor de 60+-inwoners zijn er tien respondenten bevestigd, waarvan zeven inwoners een actieve rol spelen in een belangenorganisatie. Voor de lhbtqia+-inwoners waren er vijf respondenten aanwezig vanuit diverse kernen binnen de gemeente Barneveld. Voor de mensen met een migratieachtergrond waren er drie respondenten met een niet-westerse migratieachtergrond aanwezig.

Fase 4: Analyse en rapportage

De resultaten van fase 1, 2 en 3 zijn met behulp van SPSS (analyseprogramma voor statistiek) kwantitatief geanalyseerd. Waar kwalitatieve informatie werd verkregen, is ervoor gekozen deze zoveel mogelijk te benutten. Hierdoor wordt een rijk beeld verkregen van wat er zoal gezegd is. Dat geldt zowel voor de enquête als voor de focusgroepen. Vanuit deze analyse komen de onderzoekers tot conclusies (zie Hoofdstuk 5) en aanbevelingen (zie Hoofdstuk 6) die als input gebruikt kunnen worden voor verdere uitwerking van het beleidskader.

2.2 Ethische verantwoording

Het onderzoek is zoveel mogelijk op een ethisch verantwoorde manier vormgegeven. Dit houdt in dat er zorgvuldig is omgegaan met de verkregen data en dat er oog is geweest voor de privacy en anonimiteit van de respondenten. Daarnaast is er zoveel mogelijk getracht om het onderzoek inclusief te maken voor diverse inwoners.

Balans anonimiteit en persoonlijk gehoord worden

Deelname aan de enquête was anoniem. Wanneer respondenten aangaven betrokken te willen worden bij de vervolgstappen van het onderzoek, is om hun contactgegevens gevraagd en de toestemming om dit te gebruiken. Ook de data van de focusgroepen zijn geanonimiseerd en in de analyse zoveel mogelijk zodanig beschreven dat het niet te herleiden is naar bepaalde personen. Dit was nogal een uitdaging, gezien het kleine aantal respondenten bij de focusgroep lhbtqia+-inwoners en inwoners met een migratieachtergrond. Deelname aan de focusgroepen was vrijwillig. De gemeenteambtenaren hebben de respondenten van de focusgroepen persoonlijk gevraagd en uitgenodigd op het gemeentehuis. Hiervoor is gekozen omdat de onderzoekers zelf geen contacten hadden in de gemeente Barneveld. Aan de ene kant heeft dit ertoe geleid dat de respondenten dus niet anoniem zijn voor de betrokken gemeenteambtenaren. Maar daarnaast heeft het wel geleid tot verhoogde transparantie over de opdrachtgever en het doel van het onderzoek. Het heeft mogelijk wel de resultaten beïnvloed; adviezen en ideeën werden veelal richting de gemeente geformuleerd en minder tot andere organisaties binnen de Barneveldse samenleving.

Voorafgaand aan en na afloop van de focusgroep-interviews was er ruimte voor een korte persoonlijke kennismaking van de respondenten met de betrokken ambtenaren die de respondenten hadden uitgenodigd. Tijdens het interview waren de gemeenteambtenaren niet aanwezig, om een vrij gesprek te waarborgen. Uit de interviews bleek dat een belangrijke motivatie voor de respondenten om deel te nemen aan het onderzoek was, om óók direct contact te hebben met de gemeenteambtenaren: om de mensen van de gemeente die het

sociale inclusiebeleid en de acties verder gaan uitzetten, te zien en te spreken. Daar is op deze manier ruimte voor gekomen, met daarnaast ook ruimte om zonder aanwezigheid van deze ambtenaren, sentimenten en ervaringen te kunnen delen over de gemeente.

Respondenten is gevraagd of de gemeente contact met ze mag opnemen in de toekomst, om verder over sociale inclusie door te kunnen spreken.

Opslag data

De enquête is gemaakt in het programma Analyzer. Hogeschool Viaa heeft met dit bedrijf een contract. De verkregen data zijn vervolgens met behulp van SPSS verder verwerkt en geanalyseerd. De data vanuit het kwantitatieve en het kwalitatieve deel van het onderzoek worden zorgvuldig en veilig bewaard volgens de richtlijnen van datamanagement van de Hogeschool Viaa en de Christelijke Hogeschool Ede.

Inclusief maken van onderzoek

Taalgebruik

Voor de vragen van de enquête is speciaal gelet op inclusief, laagdrempelig taalgebruik. Beleidstaal en conceptuele termen (zoals inclusie) zijn hierbij zoveel mogelijk vermeden en de vragenlijst is gescreend op taalniveau. Daarnaast zijn er mondelinge enquêtes afgenomen onder inwonersgroepen die minder digitaal of taalvaardig zijn. Dit vond plaats op plekken in Barneveld waar (een deel van) deze inwoners regelmatig samenkomen. Zie paragraaf 2.1 voor de verantwoording. Bij de opzet van de focusgroep-interviews is ervoor gekozen om zo min mogelijk (beleids)taal te gebruiken en zoveel mogelijk aan te sluiten bij de taal en leefwereld van de respondenten. Hierbij is ook gebruikgemaakt van pictogrammen en beelden. Deze konden naar eigen wens van de respondenten gebruikt worden.

Diversiteit binnen groepen

Voor dit onderzoek zijn inwoners op basis van bepaalde overeenkomende kenmerken ingedeeld in aandachtsgroepen die

mogelijk vaker te maken hebben met sociale uitsluiting. Dit kan bijdragen aan stereotypering van deze inwoners. Daarom is in dit onderzoek en de analyse van de resultaten bewust aandacht gegeven aan de diversiteit binnen deze groepen, om niet te stereotyperen en inwoners met bepaalde kenmerken/situaties (al vooraf) te problematiseren. In de enquête is aan de inwoners zelf gevraagd om aan te geven onder welke inwonersgroep(en) ze zichzelf schaalden. Hierbij was het mogelijk om meerdere groepen aan te kruisen.

3. Theorie en operationalisatie

Het is niet eenvoudig om valide en betrouwbare indicatoren te identificeren om ‘sociale inclusie’ te meten. Want waar hebben we het eigenlijk over als we praten over sociale inclusie? ‘Erbij’ horen? Ruimte voor eigenheid, mee mogen doen? Met wie dan en waarin? Allerlei concepten hebben invloed op of mensen het gevoel hebben ‘erbij’ te horen en mee te mogen doen in hun directe omgeving, zoals ruimte voor diversiteit, sociale samenhang, sociale cohesie, sociaal kapitaal (zie paragraaf 3.1), sociale inclusie en sociale uitsluiting. Het gaat naast feitelijke, ‘meetbare’ aspecten ook om het gevoel en de ervaring, waardoor het ‘erbij horen’ en ‘mee mogen doen’ per persoon anders kan zijn. Daarnaast is het nodig om te specificeren waar de inclusie dan zou moeten plaatsvinden en bij wie: wat is dan die ‘Barneveldse samenleving’ waarin mensen zich geïncorporeerd en geaccepteerd zouden moeten voelen? In deze paragraaf wordt kort geschetst welke kernconcepten zijn gebruikt om sociale inclusie en sociale uitsluiting te definiëren en te operationaliseren.

Zoals aangegeven in paragraaf 2.1, is er een verschuiving in de focus van de onderzoeksopdracht geweest van sociale samenhang naar sociale inclusie en sociale uitsluiting. Omdat deze concepten niet goed van elkaar te scheiden zijn – of je je ‘geïncorporeerd voelt’ hangt ook af van de sociale verbanden waarin je je bevindt en welke sociale contacten je hebt – wordt eerst kort ingegaan op de begrippen sociale samenhang en sociaal kapitaal, om vervolgens in te gaan op sociale inclusie en sociale uitsluiting.

3.1 Sociale samenhang, sociaal kapitaal en moreel kapitaal

In het onderzoek van 2010 werd de **sociale samenhang**, ook wel **sociale cohesie** genoemd, beschreven op basis van de definitie van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) (Roes, 2002, in Jager-Vreugdenhil et al., 2010, Bijlage 1, p. 2): “De betrokkenheid van mensen onderling, bij maatschappelijke organisaties en andere sociale verbanden en bij de samenleving als geheel.” Deze betrokkenheid heeft zowel een gevoels- of

emotionele component – voel ik mij betrokken, hoor ik erbij? – als een praktische component – hoe word ik betrokken? Als we kijken naar de sociale samenhang van inwoners in een gemeente, de sociale leefomgeving, dan is het belangrijk te kijken naar de samenhang tussen individuele burgers onderling en tussen groepen inwoners. Binnen welke sociale netwerken participeren ze, bij welke maatschappelijke organisaties zijn ze betrokken?

Hoe deze onderlinge betrokkenheid er precies uitziet, kan nader geoperationaliseerd worden aan de hand van de begrippen **sociaal kapitaal** en **moreel kapitaal**. De definitie die het onderzoek Kracht en kwetsbaarheid hiervoor hanteerde, is: “Sociaal kapitaal gaat over het vermogen van mensen om verbindingen met elkaar aan te gaan en vormt de weg naar de verdere ontsluiting van moreel kapitaal. Moreel kapitaal is het vermogen (individueel en collectief) op een zorgende manier bij de ander en bij de wereld te zijn” (Kuiper, 2009, in Jager-Vreugdenhil et al., 2010, p. 15).

Het sociale kapitaal van de inwoners is de basis voor onderling vertrouwen en de wil om voor elkaar te zorgen. Socioloog Putnam (2000) heeft dit concept verder ingedeeld in *bonding* en *bridging* sociaal kapitaal. *Bonding* betreft de interne verbondenheid, wederkerigheid en vertrouwensrelaties tussen de leden van een gemeenschap onderling. *Bridging* gaat over contacten tussen de gemeenschappen die van elkaar verschillen.

Gemeenschappen gekenmerkt door relatief sterke *bonding* en relatief weinig *bridging* kapitaal hebben een meer gesloten karakter. Gemeenschappen en netwerken met meer *bridging kapitaal* hebben meestal een meer open karakter. Beide vormen van sociaal kapitaal zijn van belang voor een sterke samenleving. *Bonding* zorgt ervoor dat mensen naar elkaar omzien en zorg voor elkaar hebben. *Bridging* is nodig om een samenleving te creëren waar mensen zich ondanks verschillen opgenomen voelen en elkaar helpen. Zoals in het rapport

‘Kracht en kwetsbaarheid’ beeldend wordt uitgelegd: “*Bonding* en *bridging* verhouden zich tot elkaar als schering en inslag van een weefsel: beide vormen mooie draden op zich, maar juist samen vormen ze een stevige stof” (Jager-Vreugdenhil et al., 2010, p. 15).

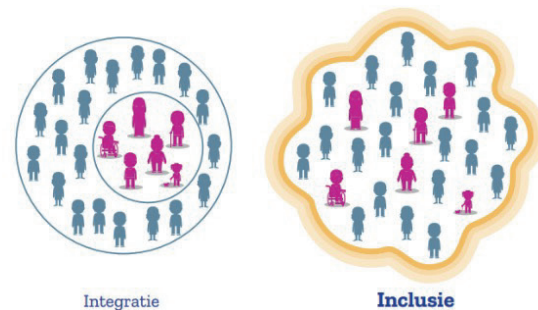
Naast de horizontale *bonding* en *bridging* relaties zijn ook de meer verticale relaties tussen mensen met verschillende soorten macht van belang: het *linking* sociaal kapitaal (Szreter & Woolcock, 2004). Zoals de term al impliceert, gaat het hier over een specifieke vorm van ‘verbindende’ relaties; in dit geval de banden en het vertrouwen die inwoners hebben met instituties die ten dienste staan van de samenleving. Hierbij kan gedacht worden aan gemeenten, wijkorganisaties en zorginstellingen. Inwoners met veel *linking* sociaal kapitaal kunnen door deze relaties makkelijker invloed uitoefenen op de maatschappij om hen heen en hun belangen daarbinnen behartigen, omdat er naar ze geluisterd wordt (Verharen & Rözer, 2022).

Voor verdere verdieping in sociale samenhang en sociaal en moreel kapitaal verwijzen we naar het onderzoek Kracht en Kwetsbaarheid (Jager-Vreugdenhil et al., 2010).

3.2 Sociale inclusie, beleid en diversiteit

De Gemeente Barneveld hanteert in het Beleidskader Inclusie (Gemeente Barneveld, 2023, p. 6) de volgende definitie: “Inclusie is het op gelijkwaardige manier omgaan met en het respecteren van diversiteit.” Benadrukt wordt dat het hier gaat om gelijkwaardigheid en volwaardigheid van elke inwoner in de Barneveldse samenleving en het tonen van respect voor de onderlinge diversiteit. Binnen de inclusieve samenleving kan en mag iedereen meedoen. Dat vergt dat er nadrukkelijk aandacht is voor de onderlinge verschillen en voor wat ieder nodig heeft om mee te kunnen doen naar eigen wens (Jager-Vreugdenhil et al., 2022). Onderzoek van Pharos naar sociale uitsluiting en gezondheidsverschillen onderstreept het belang van gelijkwaardigheid en volwaardigheid (Hosper et al., 2024). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen integratie en inclusie. Bij integratie is er sprake van het aanpassen van individuen

aan de dominante groep of dominante norm. Pas dan is er sprake van gelijke toegang tot de samenleving. Inclusie daarentegen vereist dat de onderlinge verschillen en diversiteit juist worden geaccepteerd en gewaardeerd en dat ieder kan deelnemen zoals diegene zelf zou willen. Dit vergt veel meer dan het toegankelijk maken van de samenleving; het vereist ook een waarderende blik voor diversiteit en het inzetten van bronnen om deze diversiteit te respecteren en ruimte te geven.

Figuur 1. Verskil tussen integratie en inclusie (Hosper et al., 2024)

Jager-Vreugdenhil et al. (2022) benadrukken het belang om hierbij realistisch te werk te gaan. Aan de ene kant vergt dit het ondersteunen van individuen en groepen in wat voor hen belangrijk is om in hun dagelijks leven ‘mee te kunnen doen’ in de samenleving. Aan de andere kant vergt dit het normaliseren van diversiteit in de samenleving, in plaats van dit te problematiseren.

Dit normaliseren van diversiteit in de samenleving is niet iets wat de overheid van bovenaf kan opleggen; het gaat immers over sociale cohesie, waarbij ‘betrokkenheid op elkaar’ het centrale doel is. Inclusie vindt plaats in sociale verbanden, in het dagelijks leven. Het gaat om menselijk contact en menselijk handelen. Denk hierbij aan sportverenigingen, kerkgemeenschappen, burens onderling, vrijwilligersorganisaties en binnen families en vriendenkring. Deze verschillende participatiepraktijken hebben hun eigen normen en doelen (Jager-Vreugdenhil, 2012). Maar naast deze meer *bonding* en *bridging* contacten heeft ook het *linking* contact met de gemeente en andere instituties die door de burger met de overheid worden

geassocieerd (zoals medische voorzieningen, onderwijs, politiek et cetera), invloed op gevoelens van inclusie. Dit gebeurt op directe wijze via het contact met de mensen (ambtenaren) die daar namens 'de samenleving' werken en op indirecte wijze via de taal, het beleid en de uitvoering van dat beleid. Het gaat om gehoord, gezien en behandeld te worden als volwaardig, gerespecteerd medemens en hiermee daadwerkelijk invloed te kunnen uitoefenen (in beleid, de regels, de praktische toegankelijkheid, de symboliek van handelingen). De overheid kan dit in woord en daad stimuleren door te luisteren naar diegenen die nog niet volwaardig mee kunnen of mogen doen, aan te sluiten bij de sociale verbanden in de samenleving en door in haar taal en handelen normalisering uit te dragen en randvoorwaarden te creëren.

Het aanpakken en voorkomen van sociale uitsluiting wordt door de Gemeente Barneveld benoemd als één van de doelen van de inclusieagenda (Gemeente Barneveld, 2024). Om dit te kunnen bereiken, is het onder andere nodig om zicht te krijgen op mogelijke uitsluitingsmechanismen. In de inclusieagenda wordt gebruikgemaakt van het diversiteitsvlechtwerk van Movisie (2020). Hierin worden twaalf zichtbare en onzichtbare diversiteitsfactoren geïdentificeerd, waarop mensen onderling van elkaar kunnen verschillen. Dit zijn: sociaal-culturele achtergrond, uiterlijke kenmerken, seksuele oriëntatie, sociale status, financiële situatie, educatie, leeftijd, gezondheid, gender & sekse, taal & geletterdheid, (arbeids)participatie en religie & levensbeschouwing.

Figuur 2: Diversiteitsvlechtwerk (Movisie, 2020)

Het voordeel van het werken met factoren in plaats van met doelgroepen, is dat het de intersectionaliteit van mensen laat zien. Het risico van het denken in doelgroepen is dat de mensen die behoren tot een groep al snel als ‘uniform’ worden gezien, terwijl er binnen groepen veel diversiteit bestaat en mensen zich in diverse groepen bewegen.

Onderzoek van Pharos (Hosper et al., 2024) identificeert risicofactoren voor sociale uitsluiting: een laag inkomen en/of opleidingsniveau, een migratieachtergrond, fysieke of mentale problemen of lhbtqia+. Onderzoek van Vizier (Hasselt et al., 2023) naar het welzijn van lhbtqia+-inwoners in Overijssel en Gelderland toont aan dat mensen die niet-cisgender² of heteroseksueel zijn een afname ervaren in veiligheid en acceptatie, geconfronteerd worden met een negatievere houding en vaak slachtoffer zijn van ongewenst gedrag.

Specifiek voor de gemeente Barneveld zijn de onderzoeksgegevens van Kracht en Kwetsbaarheid (Jager-Vreugdenhil et al., 2010) bruikbaar. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat onder inwoners in de gemeente Barneveld die intensief mantelzorg verlenen, in een huurwoning wonen of laagopgeleid zijn een hogere mate van eenzaamheid voorkwam. Ouderen, met name degenen met een lichamelijke beperking, mensen met een niet-kerkelijke achtergrond en mensen met een migratieachtergrond gaven aan niet te kunnen participeren zoals ze dat zelf zouden willen.

Voor dit onderzoek zijn op basis van de risicofactoren voor sociale uitsluiting aandachtsgroepen gedefinieerd, die specifiek bevestigd zullen worden. Onderzoek naar en denken in ‘groepen’ bevat het risico om individuen te reduceren tot de gedeelde groepskenmerken. Binnen groepen zijn mensen vaak heel divers, ondanks hun ene overlappende kenmerk en daarbij bewegen mensen zich in meerdere groepen. Daar is binnen dit onderzoek specifiek oog voor.

---

² Je bent cisgender als het jou toegewezen geboortegeslacht en de bijbehorende lichamelijke kenmerken wél aansluiten bij je gender. Voor uitleg over de afkorting lhbtqia+ zie Bijlage 4.

3.3 Sociale uitsluiting

Tegenover sociale inclusie staat sociale uitsluiting. Er zijn verschillende definities voor sociale uitsluiting. Voor de GGD-monitor is de volgende definitie gehanteerd, op basis van onderzoek van Van Bergen (2022, p. 97): “Social exclusion refers to the inability of people to participate fully in the society in which they live” (“Sociale uitsluiting is het onvermogen van mensen om volledig deel te nemen aan de maatschappij waarin ze leven”).

In bovenstaande definitie is geen aandacht voor de component macht. Het is niet alleen een kwestie van onvermogen van een individu of van een groep; uitsluiting/exclusie bestaat namelijk nooit op zichzelf, maar in een context waarin diverse machtsbronnen een rol spelen. Het gebeurt in samenhang met de omgeving en in relatie: je wordt door iets of iemand uitgesloten. Sociale uitsluiting is daarmee sterk verbonden met sociale ongelijkheid. Machtsbronnen kunnen worden ingezet om andere mensen te includeren of juist uit te sluiten. Dit maakt dat sociale uitsluiting ook verbonden is aan de wil van diegenen met economische, sociale of politieke macht om daadwerkelijk inclusie te bevorderen (Kastelein, 2021). In de volgende paragraaf wordt beschreven hoe macht werkt en hoe macht zich verhoudt tot sociale inclusie en uitsluiting.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (Hoff & Vrooman, 2011, p. 13) neemt in haar beschrijving van sociale uitsluiting deze machtscomponent wel mee:

“Sociale uitsluiting verwijst niet alleen naar het individu dat op afstand staat of wordt geplaatst, maar ook naar personen die niet mogen of kunnen meedoen in de bredere samenleving, en hun sociale isolement. In een nog bredere zin gaat het bij sociale uitsluiting om maatschappelijke processen.”

Het SCP zet het begrip sociale uitsluiting uiteen in twee componenten en vier dimensies. Het heeft een sociaal-culturele component en een economisch-structurele component. De sociaal-culturele component wordt bepaald door de mate van

sociale participatie en normatieve integratie van de inwoners. Dit gaat bijvoorbeeld om activiteiten waar mensen aan deelnemen, hun sociale netwerk, maar ook of ze zich thuis voelen bij de cultuur van een dorpsgemeenschap en zich kunnen houden aan de ongeschreven regels die er zijn. De economisch-structurele component wordt bepaald door de mate van materiële deprivatie (armoede) en de mate van toegang tot sociale grondrechten (denk aan toegang tot zorg en huisvesting) van de inwoners. Het SCP beschouwt sociale uitsluiting als een multidimensioneel begrip: iemand is pas sociaal uitgesloten als hij of zij op meerdere van deze dimensies een achterstand heeft.

Aansluitend aan de in paragraaf 3.1 beschreven diversiteitsfactoren, beschrijft het SCP ook diverse persoonlijke factoren die de kans op sociale uitsluiting vergroten. Daarnaast beschrijft het SCP (2011) risicofactoren op meso- en macroniveau die van invloed zijn op de sociale inclusie. Ten eerste worden de maatschappelijke ontwikkelingen beschreven, zoals de demografische opbouw, de arbeidsmarkt, sociale structuren en heersende normen en waarden. Ten tweede wordt de overheid beschreven: het beleid, de wetten en regels, de beschikbaarheid en toegang tot voorzieningen. En ten derde wordt beschreven dat de instanties, bedrijven en burgers in de samenleving invloed hebben, bijvoorbeeld door financiële drempels om mee te kunnen doen aan activiteiten, discriminatie of stigmatisering.

Een gevalideerde vragenlijst naar sociale uitsluiting van het CPB (Coumans & Schmeets, 2020), gebaseerd op de vier dimensies van uitsluiting van het SCP, is gebruikt bij het opstellen van de vragenlijst voor dit onderzoek naar sociale uitsluiting in de gemeente Barneveld. Hierin wordt bevraagd hoe vaak uitsluiting voorkomt, op welke dimensies, bij wie en waardoor. Daarnaast wordt er in de vragenlijst en tijdens de focusgroep-interviews gevraagd naar hoe de respondenten dit ervaren en welke macro-, meso- en microfactoren hieraan bijdragen.

3.4 Macht en de relatie tot sociale inclusie en uitsluiting

Zoals aangegeven staat sociale inclusie en sociale uitsluiting nooit op zichzelf, maar vindt het plaats in een context waarin diverse machtsbronnen een rol spelen. Daarom is het belangrijk om te omschrijven hoe macht werkt. Een van de belangrijkste denkers over macht is Foucault. Hij beschrijft hoe de taal en de rede door machthebbers worden ingezet om de dominante kennis, ideeën, waarden en normen ten opzichte van wat 'normaal' is te vormen. In de Geschiedenis van de Waanzin (1961/2013) gaat Foucault in op hoe machthebbers door middel van disciplinerende denkkaders de vrijheid van het 'afwijkende' individu kan afnemen. Door de ruimte die machthebbers hebben om te spreken en gehoord te worden, zonder hierbij op antwoord te wachten, worden de heersende opvattingen via de 'rede' vormgegeven en gebruikt als een ethische spiegel voor eenieder. Het reproduceert zichzelf in de samenleving en internaliseert zich in de mensen. Denk hierbij aan zinsneden als 'zo doen we dat hier gewoon' en 'dat is logisch, dat is normaal'. Het dominante denkkader wordt als waarheid aangenomen en er is geen behoefte meer aan bevraging van dit 'normaal'. Foucault brengt hiertegenin dat de rede nooit neutraal is. Degene met de morele en sociale macht spreekt en vormt de denkkaders over 'goed' en 'fout', gebruikmakend van bepaalde machtsbronnen (kennis, positie binnen machthebbende instituten/traditie en dergelijke) die deze macht legitimeren. En wat doet dit dan met de inwoners die niet voldoen aan deze dominante normerende rede? Welke vrijheid en ruimte is er voor hen om hiertegenin te gaan? Daar gaat Foucault op in in zijn boek Geschiedenis van de seksualiteit (1976/2018). Een bekend citaat van Foucault uit dit werk is (p. 95): "Waar macht is, is weerstand." De individuen die uitgesloten en beperkt worden in hun vrijheid, kunnen onder andere door zorg om zichzelf (individueel en als groep onderling) komen met 'tegenvertogen', die helpen om zichzelf vorm te kunnen geven en ruimte en vrijheid op te eisen. De ervaring van onvrijheid, van onrecht omdat de kennis en de morele vertogen van de uitgesloten groepen niet worden gehoord en als niet-valide worden verklaard, wordt wel epistemisch onrecht genoemd (Fricker, 2007). Dit kan bijvoorbeeld worden gezien in uitspraken als 'ze zijn te emotioneel', 'ze zijn onrede-

lijk', 'ze kijken te eenzijdig'. Daarin kan worden gelezen dat de denkconstructen van de afwijkende groep worden neergezet als niet-redelijk en dat bijkomende emoties vanuit het gevoel van onrecht worden gebruikt als bevestiging van het gebrek aan redelijkheid. Van der Meer en Ham tonen in hun boek *Niet boos, maar machteloos* (2022) aan dat dit niet gehoord en niet begrepen worden, bijdraagt aan heftige gevoelens van machteloosheid. Ze raden dan ook aan om als overheid vooral écht te luisteren naar de ander, de verbinding te herstellen en op die manier de inwoners invloed te geven. Ook Fricker gaat in op het herstel van het epistemische onrecht dat sommige inwoners wordt aangedaan. De partij of inwoners met macht moeten inzien dat het gesprek niet bestaat uit twee gelijke partijen, maar dat er sprake is van een machtsdisbalans. En daarom moet er in de dialoog recht worden gedaan aan mensen die uitgesloten worden en machteloos zijn, aan de pijn en het verdriet dat hen is/wordt aangedaan door afwijzing en beschaming. Er moet ruimte zijn voor epistemische rechtvaardigheid, door onder andere het valideren (in de zin van: waarde geven en geldig verklaren) van hun denkkaders en (ervarings)kennis (Fricker, 2007).

Binnen Barneveld, als oude plattelandsgemeente waar veel protestantse christenen wonen met een sterke orthodoxe oriëntatie en waar zelfredzaamheid en eigenaarschap hoog in het vaandel staan, is het goed om ook te kijken naar de bredere context. Een deel van de orthodox georiënteerde christelijke inwoners van Barneveld kunnen het gevoel ervaren dat hen epistemisch onrecht wordt aangegegaan. Maar ook boeren en praktisch geschoolde zzp'ers, voelen zich vaak vreemden in hun eigen land. Vanuit de dominante waarden en denkkaders van de bredere Nederlandse samenleving wordt hun manier van leven moreel afgekeurd en bespot (Dekker, 2021). Hierbij kan gedacht worden aan het denken en spreken over gender en seksualiteit, over religie, maar ook over het te onderzoeken thema 'inclusiviteit voor iedereen'. Het gevoel 'niet meer zichzelf te mogen zijn' kan gepaard gaan met boosheid, gevoelens van machteloosheid en angst voor wat er komen gaat. Vervolgens leidt dit eerder tot een sterkere focus op het beschermen van de eigen denkkaders dan tot toenadering en

verbinding met andersdenkenden. Wanneer we focussen op de inclusiviteit voor inwoners binnen Barneveld die juist weer afwijken van het meer dominante orthodox protestants-christelijke denkkaders en de Veluwe mentaliteit van hard werken en zelfredzaamheid, kan hier eenzelfde proces worden onderscheiden. De inwoners met andere denkkaders of levensstijlen kunnen binnen deze gemeenschappen zich juist uitgesloten voelen. Onderzoek van Vizier (Hasselt et al., 2023) naar het welzijn van lhbtqia+-inwoners in Overijssel en Gelderland, toont bijvoorbeeld aan dat mensen die niet-cisgender of heteroseksueel zijn, met name binnen geloofsgemeenschappen en in dorpen of in het buitengebied, een afname ervaren in veiligheid en acceptatie, geconfronteerd worden met een negatievere houding en vaak slachtoffer zijn van ongewenst gedrag. Ook hier zijn er logischerwijs gevoelens van machteloosheid, boosheid, verdriet en weerstand tegen de dominante denkkaders binnen de lokale samenleving. Deze weerstand tornt aan het morele gelijk en de sociale macht van de groep die op haar beurt zelf ook al het gevoel heeft dat de bredere samenleving daaraan tornt. Dit leidt ertoe dat de dominante protestants-christelijke gemeenschap met orthodoxe oriëntatie zich van boven- en onderaf bedreigd voelt in haar identiteit.

4. Resultaten van het onderzoek

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van het onderzoek besproken. In paragraaf 4.1 wordt een globaal beeld geschetst van hoe de sociale inclusie binnen de gemeente Barneveld wordt gewaardeerd. Daarna wordt in paragraaf 4.2 ingegaan op de inwoners die sociale uitsluiting ervaren en wordt beschreven op welke manieren dat plaatsvindt. Bij het lezen van de resultaten is het belangrijk zich te realiseren dat er over de Barneveldse samenleving als geheel betrouwbare uitspraken te maken zijn en dat de uitspraken op groeps- of (dorps)kernniveau indicatief zijn (zie Hoofdstuk 2).

4.1 Resultaten voor deelvraag 1: Hoe waarderen inwoners van Barneveld de sociale inclusie?

Om antwoord te kunnen geven op de vraag hoe inwoners van Barneveld de sociale inclusie waarderen, is deze vraag in een representatieve steekproef via een online vragenlijst voorgelegd aan inwoners van Barneveld en is er in drie focusgroepen over doorgesproken. De drie focusgroepen waren ouderen 60+, inwoners uit de lhbtqia+-groep en inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond. Er is gevraagd naar de

mate van sociale participatie, waarbij doorgevraagd is naar sociale contacten en de betekenis van deze contacten. Daarnaast is doorgevraagd naar de mate waarin inwoners van Barneveld zich inzetten voor elkaar en rekening houden met elkaars normen en waarden.

4.1.1 Hoe beleeft men de mate van sociale participatie?

Hoe inwoners van Barneveld sociale inclusie daadwerkelijk beleven, wordt weergegeven in de antwoorden die de respondenten hebben gegeven op verschillende stellingen in de enquête die gaan over sociale participatie (Tabel 1). Het algemene beeld is dat de meerderheid, 66% (44% altijd en 22% vaak), van de respondenten aangeeft goed mee te kunnen doen met activiteiten in de buurt/wijk waar ze wonen. De overgrote meerderheid, 81% (64% altijd en 17% vaak), geeft aan zichzelf te mogen zijn en zich geaccepteerd te voelen in de eigen buurt/wijk en zich niet te hoeven aanpassen, ook niet in de kerk/moskee wanneer dat van toepassing is. 73% (28% zelden en 45% nooit) geeft aan niet de ervaring te hebben bekeken te worden op straat.

Tabel 1: Antwoorden op stellingen in de enquête over sociale participatie in percentages (n=417) *

Sociale Participatie	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit	Niet van toepassing
14.1 Wanneer ik dat wil, kan ik meedoen met activiteiten in de buurt/wijk waar ik woon.	44%	22%	16%	4%	3%	11%
14.2 In de buurt/wijk waar ik woon mag ik zijn wie ik ben en hoef ik mij niet aan te passen.	64%	17%	9%	3%	4%	4%
14.3 In de kerk/moskee of andere religieuze organisaties mag ik zijn wie ik ben.	45%	9%	5%	2%	3%	37%
14.4 Wanneer ik op straat loop, voel ik me vaak bekeken.	3%	5%	12%	28%	45%	6%

* Door afrondingsverschillen kan de som van de percentages per stelling afwijken van 100 procent.

4.1.2 Hoe kijkt men tegen goed samenleven aan?

Om inzicht te krijgen in hoe er in de gemeente Barneveld gedacht wordt over 'goed samenleven', zijn er in de enquête verschillende stellingen voorgelegd (zie Tabel 2). Ook is er in de enquête een open vraag gesteld naar de mening van de respondenten over hoe een goede samenleving eruitziet. Samen vattend geven inwoners hierop als antwoord dat een zorgzame samenleving draait om wederzijds respect, aandacht voor elkaar en het bieden van hulp waar nodig, met behoud van persoonlijke vrijheid en gemeenschappelijke normen en waarden. Inwoners benadrukken het belang van elkaar respecteren, ongeacht achtergrond, geloof, geaardheid of overtuiging. Iedereen moet in zijn waarde gelaten worden en vooroordelen over de ander zouden moeten worden vermeden. Een zorgzame samenleving wordt gekenmerkt door het helpen van elkaar, of het nu om praktische hulp gaat of om een luisterend oor. Het wordt gewaardeerd als mensen elkaar begroeten, een praatje maken en interesse tonen in elkaars welzijn. Er wordt veel belang gehecht aan het 'zich houden aan de norm' en het tonen

van fatsoenlijk gedrag in het dagelijks leven, zoals beleefdheid en vriendelijkheid. Het tonen van begrip en het afzien van oordelen wordt als essentieel beschouwd voor een harmonieuze samenleving. Mensen moeten zichzelf kunnen zijn zonder dat anderen hun mening of leefstijl opdringen.

Kijkend naar de stellingen (Tabel 2) is te zien dat een grote meerderheid, 89% (51% zeer zeker en 38% ja), van de respondenten aangeeft dat er naar elkaar omgekeken moet worden en voor elkaar gezorgd moet worden wanneer dat nodig is. Een nog grotere groep, 91% (49% zeer zeker en 42% ja), geeft aan dat burenhulp moeten worden, ook wanneer men er niets voor terugkrijgt (zie Tabel 2). Ook is er een grote mate van bereidheid om rekening te houden met het geloof van de ander (44% zeer zeker en 34% ja). Toch geeft een grote groep respondenten aan dat nieuwkomers in de gemeente Barneveld zich min of meer (46%), ja (18%) of zeer zeker (15%) horen aan te passen aan 'onze manier van doen'.

Tabel 2: Antwoorden op stellingen in de enquête die gaan over eigen normen en waarden ten opzichte van 'goed' samenleven in percentages (n=417) *

Normatieve integratie	Zeer zeker	Ja	Min of meer	Nee	Zeker niet
20.1 Ik gun het iedereen om hand in hand over straat te kunnen lopen.	61%	31%	7%	0%	0%
20.2 Als iemand geen Nederlands spreekt, doe ik mijn best om wel het gesprek aan te gaan met de ander.	32%	38%	24%	6%	4%
20.3 Er moeten geen regels zijn over hoe mannen en vrouwen zich horen te kleden.	34%	19%	28%	11%	9%
20.4 Iemand die van buitenaf in de gemeente Barneveld komt wonen, is welkom, maar die persoon moet zich wel aanpassen aan onze manier van doen.	15%	18%	46%	13%	8%
20.5 Ik houd rekening met het geloof van anderen, bijvoorbeeld door op zondag niet buiten te klussen of door niet te vloeken.	44%	34%	16%	4%	3%
20.6 We moeten naar onze burenhulp omkijken en voor elkaar zorgen als dat nodig is.	51%	38%	11%	0%	0%
20.7 Ik help mijn burenhulp, ook als ik er niets voor terug krijg.	49%	42%	7%	1%	1%

* Door afrondingsverschillen kan de som van de percentages per stelling afwijken van 100 procent.

Tabel 3: Antwoorden op de enquêtevraag 'Hieronder staan diverse mensen genoemd.

Wilt u aangeven hoe vaak u met hen contact heeft?' in percentages. (n=417) *

Contact met ...	Zelden of nooit	Minder dan 1 x per maand	1 tot 3 keer per maand	1 x per week of vaker	Niet van toepassing
23.1 Familie in mijn woonplaats	3%	5%	13%	48%	24%
23.2 Familie buiten mijn woonplaats	2%	19%	37%	31%	3%
23.3 Buren of buurtgenoten	6%	10%	27%	47%	1%
23.4 Vrienden/kennissen in mijn woonplaats	4%	10%	30%	40%	7%
23.5 Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	4%	27%	34%	24%	3%
23.6 Collega's in mijn woonplaats (buiten werktijd)	19%	11%	8%	6%	48%
23.7 Collega's buiten mijn woonplaats (buiten werktijd)	22%	14%	9%	8%	39%
23.8 Geloofsgenoten in mijn woonplaats	10%	7%	12%	23%	39%
23.9 Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	15%	13%	11%	8%	44%
23.10 Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	8%	8%	16%	29%	31%
23.11 Andere mensen	7%	11%	18%	24%	32%

* Door afrondingsverschillen kan de som van de percentages per stelling afwijken van 100 procent.

4.1.3 Welke sociale contacten hebben mensen?

In de enquête is uitgevraagd in welke mate inwoners van Barneveld contact hebben met anderen (zie Tabel 3). De antwoordoptie waar het vaakst voor gekozen is (48% van de respondenten) geeft aan dat mensen intensief (1x per week of vaker) contact hebben met familie die ook in de gemeente Barneveld woont. Ook met vrienden in de eigen woonplaats (40% van de respondenten) en buren of buurtgenoten (47% van de respondenten) staat men intensief (1x per week of vaker) in contact. Er wordt relatief laag gescoord op intensief contact met geloofsgenoten binnen of buiten Barneveld.

De overgrote meerderheid, 80% van de respondenten (46% altijd en 34% vaak), geeft aan zich altijd of vaak verbonden te voelen met anderen (zie Tabel 4) en altijd of vaak bij iemand terecht te kunnen met dagelijkse problemen (56% altijd en 23% vaak) of bij tegenslagen (57% altijd en 22% vaak). Een grote meerderheid van 79% van de respondenten, voelt zich zelden (26%) of nooit (53%) in de steek gelaten. De meerderheid van de respondenten geeft ook aan zelden (31%) of nooit (35%) gezelligheid te missen.

Tabel 4: Antwoorden op stellingen in de enquête over sociale participatie in percentages (n=417) *

Sociale Participatie	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
15.1 Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn kleine dagelijkse problemen terecht kan.	56%	23%	11%	2%	3%
15.2 Er zijn genoeg mensen op wie ik bij tegenslag of narigheid kan terugvallen.	57%	22%	10%	3%	3%
15.3 Ik mis gezelligheid om me heen.	3%	7%	20%	31%	35%
15.4 Er zijn voldoende mensen met wie ik me verbonden voel.	46%	34%	11%	5%	1%
15.5 Ik voel me vaak in de steek gelaten.	1%	4%	13%	26%	53%

* Door afrondingsverschillen kan de som van de percentages per stelling afwijken van 100 procent.

Uit de enquête blijkt dat inwoners in Barneveld zich inzetten voor anderen die niet goed kunnen meedoen in de samenleving. Tabel 5 laat zien hoe mensen dit vormgeven. Een praatje maken op straat (40%), actief zijn als vrijwilliger (36%) en/of het doneren aan activiteiten of projecten die speciaal gericht zijn op het helpen van mensen die dat nodig hebben (34%) zijn hiervan de meest voorkomende uitingsvormen.

Respondenten hebben in de enquête de gelegenheid gekregen om zelf een antwoord te formuleren op de vraag: 'Helpt u wel eens mensen die niet goed mee kunnen doen in de samenleving?' Hiervan heeft 7% van de respondenten gebruik gemaakt. Uit deze antwoorden lijkt er een sterke betrokkenheid te zijn in kleine kringen. Hulp wordt veelal (n=10 van de 31) verleend binnen een directe sociale kring. "Ik ondersteun mijn moeder en schoonmoeder als mantelzorger." En: "Ik help af en toe familie met brieven lezen, schrijven, dingen die met de overheid te maken hebben." Een deel van de opmerkingen gaat over het integreren van hulp in betaald werk, vooral in sectoren als zorg en dienstverlening (n=4 van de 31). "Ik werk in de zorg, waar we veel regelen voor mensen." Of: "Binnen mijn bedrijf ontwikkel ik toekomstbestendige systemen waar iedereen wat aan heeft."

"Ik schrijf kaartjes naar ouderen met kerst."

"Ik leen geld uit aan een behoeftige buurman."

(Respondenten in enquête).

Belemmeringen die er zijn om de anderen te helpen, lijken voort te komen uit gebrek aan tijd. Respondenten geven in de enquête aan door werk of andere verplichtingen geen tijd over te hebben om anderen te helpen (n=3 van de 31). "Ik ben overdag niet veel in Barneveld i.v.m. werk en studie." Ook onbekendheid met mensen die niet goed mee kunnen doen in de samenleving speelt mee. In de enquête geven enkele respondenten aan geen directe noodzaak op te merken in hun eigen omgeving of geven aan niet in contact te komen met mensen die niet goed mee kunnen doen in de samenleving (n=2 van de 31). "Ik doe hier niets aan omdat ik in mijn omgeving niet merk dat mensen niet goed mee kunnen komen." Een enkele opmerking gaat over het niet in staat zijn de ander te helpen door eigen beperking of ziekte (n=2 van de 31).

"Elke week ga ik een paar uur wandelen met een oude buurman."

"Ik bezoek regelmatig een blinde oude man met suikerziekte."

(Respondent in enquête).

Tabel 5: Antwoorden op de enquêtevraag 'Helpt u weleens mensen die niet goed mee kunnen doen in de samenleving?' in percentages (n=417)

	Ja
Ik maak een praatje op straat met mensen waarvan ik denk dat ze er behoefte aan hebben.	40%
Ik doe vrijwilligerswerk	36%
Ik geef geld aan activiteiten of projecten die speciaal zich richten op het helpen van mensen die dat nodig hebben.	34%
Ik nodig ze uit voor een bakje koffie bij mij thuis.	21%
Ik doe liever niets, omdat...	18%
Ik moedig ze aan om aan activiteiten of bijeenkomsten mee te doen.	14%
Ik ga op bezoek om te vragen wat ik kan doen.	9%
Ik vraag of ze met me meegaan wanneer ik zelf naar een activiteit of bijeenkomst ga.	8%
Anders, namelijk:	7%
Ik schakel anderen (bijvoorbeeld hulpverleners) in om deze mensen meer actief te krijgen.	5%

Motivatie voor het helpen van de ander komt uit persoonlijke betrokkenheid, zo blijkt uit de enquête. Veel respondenten (n=16 van de 31) worden gemotiveerd door nabijheid (familie of burenen) of omdat er een direct noodzaak of behoefte wordt gezien. "Als ik zie dat iemand hulp nodig heeft, bied ik dat aan." Of: "Wij vangen om de week een kindje op die het nodig heeft."

Tabel 6 maakt inzichtelijk wie inwoners zelf om hulp vragen bij een praktische klus. Respondenten vragen burenen of buurtgenoten (56%) en 83% vraagt familie of vrienden/kennissen in en buiten de eigen woonplaats (49% in eigen woonplaats en 35% buiten eigen woonplaats). Hulp vragen bij geloofsgenoten (11%)/vereniging (11%) vindt dus minder plaats. Respondenten die aangeven anderen om hulp te vragen, geven aan professionals, zoals een hovenier, in te schakelen wanneer er een hulpvraag is.

Tabel 6: Antwoorden op de enquêtevraag 'Wie van deze mensen heeft in het afgelopen jaar u wel eens geholpen met een praktische klus in of om het huis? Denk aan het buiten zetten van de vuilnisbak, ophangen van een lamp of verzorgen van een huisdier tijdens de vakantie.' In percentages (n=417)

	Ja
Familie in mijn woonplaats	49%
Familie buiten mijn woonplaats	35%
Burenen of buurtgenoten	56%
Vrienden/kennissen in mijn woonplaats	34%
Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	21%
Collega's in mijn woonplaats	4%
Collega's buiten mijn woonplaats	4%
Geloofsgenoten in mijn woonplaats	11%
Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	4%
Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	11%
Niet van toepassing	9%
Andere mensen, namelijk:	1%

Bij hulpvragen die een meer zakelijk karakter hebben, ligt het anders, zo blijkt uit de enquête (zie Tabel 7). Wanneer er wel hulp gevraagd wordt bij dergelijke beslissingen, wordt die aan familie, 53% van de respondenten (familie in eigen woonplaats 27% en familie buiten eigen woonplaats 26%) of vrienden/kennissen (30% van de respondenten) gevraagd en vrijwel niet aan burens of buurtgenoten (9% van de respondenten). Een grote groep respondenten (40%) geeft aan dat deze vraag 'niet van toepassing' is. Respondenten die aangeven anderen te vragen in dergelijke situaties (4%) benoemen hier professionele hulp in te schakelen zoals een accountant, belastingconsulent, boekhouder, notaris, bewindvoerder of juridisch steunpunt.

Uit de enquête blijkt ook dat het bespreken van persoonlijke zaken voornamelijk met familie (in eigen woonplaats 51% en buiten eigen woonplaats 56%) en vrienden/kennissen (in eigen woonplaats 48% en buiten eigen woonplaats 48%) gedaan

Tabel 7: Antwoorden op de enquêtevraag 'Wie van deze mensen heeft in het afgelopen jaar u wel eens geholpen bij zakelijke beslissingen?'

Denk aan hulp of advies zoals bij een grote aankoop, het afsluiten van een lening, of het invullen van belastingformulieren.' in percentages (n=417)

	Ja
Familie in mijn woonplaats	27%
Familie buiten mijn woonplaats	26%
Burens of buurtgenoten	9%
Vrienden/kennissen in mijn woonplaats	17%
Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	13%
Collega's in mijn woonplaats	3%
Collega's buiten mijn woonplaats	5%
Geloofsgenoten in mijn woonplaats	5%
Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	3%
Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	4%
Niet van toepassing	40%
Andere mensen, namelijk:	4%

wordt (zie Tabel 8). Ook hier zien we dat geloofsgenoten in de eigen woonplaats (17%) en mensen van een vereniging of organisatie waarin men actief is (7%) veel minder vaak benaderd worden om persoonlijke zaken te bespreken. Respondenten die aangeven persoonlijke dingen te bespreken met anderen (2%), geven hierop als antwoord dit te doen met een professional, zoals een begeleider vanuit de Wmo, een hulpverlener of therapeut of een psycholoog.

4.2 Resultaten voor deelvraag 2: Welke inwonersgroepen ervaren sociale uitsluiting en op welke manier gebeurt dat?

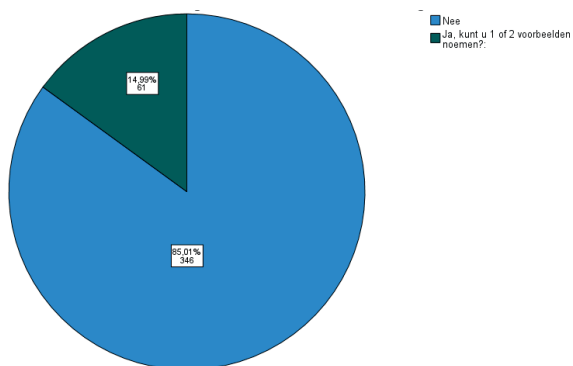
Uit paragraaf 4.1 blijkt dat de meerderheid van de inwoners niet of nauwelijks sociale uitsluiting ervaart. Toch zijn er minderheidsgroepen die zich wel degelijk sociaal uitgesloten voelen. Om meer zicht te krijgen op deze groepen zijn in de enquête verschillende vragen gesteld om sociale uitsluiting zichtbaar te maken en inzicht te krijgen op de manier waarop dat gebeurt. De resultaten die komen uit de enquête worden

Tabel 8: Antwoorden op de enquêtevraag 'Met wie van deze mensen heeft u in het afgelopen jaar wel eens belangrijke persoonlijke dingen besproken?' in percentages (n=417)

	Ja
Familie in mijn woonplaats	51%
Familie buiten mijn woonplaats	56%
Burens of buurtgenoten	23%
Vrienden/kennissen in mijn woonplaats	48%
Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	48%
Collega's in mijn woonplaats	7%
Collega's buiten mijn woonplaats	17%
Geloofsgenoten in mijn woonplaats	17%
Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	8%
Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	7%
Niet van toepassing	9%
Andere mensen, namelijk:	2%

in deze paragraaf uiteengezet en aangevuld door data uit de verschillende focusgroepen.

Figuur 3: Antwoorden op de enquêtevraag 'Ervaart u wel eens niet zo goed mee te kunnen doen in de samenleving als u zou willen?' (n=417)

4.2.1 Ervaart u wel eens niet zo goed mee te kunnen doen in de samenleving als u zou willen?

Figuur 3 laat zien dat 15% van de respondenten in de enquête aangeeft wel eens te ervaren dat ze niet zo goed mee kunnen doen in de Barneveldse samenleving zoals ze dat zouden willen. In de enquête is de gelegenheid gegeven om hiervan voorbeelden te geven. Na thematische analyse van de antwoorden, ontstaat er een verzameling aan voorbeelden van situaties waarin men het gevoel heeft niet mee te kunnen doen in de Barneveldse samenleving op de manier zoals ze dat zelf zouden willen. Ook worden mechanismen, die ervoor zorgen dat men het gevoel heeft niet mee te kunnen doen, zichtbaar. De voorbeelden zijn volgens de twee componenten van sociale uitsluiting die het SCP hanteert, geordend (Hoff & Vrooman, 2011). Hierbij gaat de sociaal-culturele component over de mate van sociale participatie en normatieve integratie van de inwoners. Dit gaat bijvoorbeeld om activiteiten waar mensen aan deelnemen, hun sociale netwerk, maar ook of ze zich thuis voelen bij de cultuur van een dorpsgemeenschap en zich kunnen houden aan de ongeschreven regels die er zijn. De economisch-structurele component wordt bepaald door de mate van materiële deprivatie (armoede) en de mate van toegang tot sociale grondrechten (denk aan toegang tot zorg en huisvesting) van de inwoners.

Sociaal-culturele component

In totaal gaan 59 voorbeelden die in de enquête worden genoemd over aspecten die horen bij de sociaal-culturele component. Wanneer iemand als nieuwkomer in de gemeente Barneveld woont, heeft diegene het gevoel een buitenstaander zijn. Het gaat hier om alle nieuwkomers – zowel inwoners met een migratieachtergrond als mensen die in Nederland geboren zijn en op latere leeftijd binnen Nederland verhuisd zijn naar de gemeente Barneveld. Mensen van buitenaf hebben het gevoel als 'import' te worden gezien (n=11 van de 59). "De mensen die ik ken in Barneveld zijn 'compleet'. Zij hebben geen behoefte aan een buitenstaander." Respondenten geven aan dat het moeilijk is om contact te maken met inwoners die geboren en getogen zijn in de gemeente Barneveld. Nieuwkomers ervaren gevoelens van discriminatie of afwijzing. Het gaat hierbij om zowel religieuze als culturele verschillen.

"Het is moeilijk om Nederlandse vrienden te maken. Iedereen is erg vriendelijk en glimlacht, maar verder dan dat gaat het niet" (Respondent in enquête).

Er zijn voorbeelden die gaan over het gevoel te hebben niet geaccepteerd te worden door religieuze gemeenschappen (n=5 van de 59). Het kan hierbij gaan om persoonlijke keuzes die afwijkend zijn van de norm binnen bepaalde kerkelijke groepen of het hebben van een andere levensstijl.

"Ik vind het lastig om als buitenstaander mee te draaien. Ook heb ik er moeite mee dat [er] ... op je neer wordt gekeken. Ik voel me daardoor niet altijd welkom en zie Barneveld dan ook als een tijdelijke woonoplossing" (Respondent in enquête).

Niet horen bij een religieuze groep kan een gevoel van uitsluiting veroorzaken.

"Niet opgroeien met een geloof en links georiënteerd zijn, zorgt ervoor dat onze kinderen zich gediscrimineerd en niet veilig gevoeld hebben op school" (Respondent in enquête).

Moelijkheden met de Nederlandse taal en het aanpassen aan culturele gewoonten zijn voor mensen met een migratieachtergrond belemmerende factoren om mee te kunnen doen aan de Barneveldse samenleving (n=3 van de 59). “Nederlands spreken is moeilijk. Dus deelnemen aan evenementen of praten met Nederlanders is erg ontmoedigend.” Maar ook worden racistische en afwijzende gedragingen in openbare ruimtes, zoals starende blikken of bewuste vermindering, als oorzaken genoemd.

“Men denkt dat [ik]– omdat ik een andere achtergrond heb – iets niet kan of niet [ergens] handig in ben. Ik moet mijn best doen om mijzelf te bewijzen.” En: “Ik voel me als moslima continu aangestaard. Zelfs als vriendinnen van buiten mijn woonplaats op bezoek komen, geven zij dit aan” (Respondent in enquête).

Economisch-structurele component

In totaal waren er 45 voorbeelden (die in de enquête worden genoemd) die passen bij het economisch-structurele component. Mensen met een mobiliteitsbeperking geven aan toegankelijkheidsproblemen te ervaren (n=20 van de 45). Het gaat hierbij om toegang tot winkels en om evenementen die niet toegankelijk voor ze zijn. Dit geldt ook voor mensen die zich belemmerd voelen door mentale problemen.

Fysieke of psychische beperkingen, zoals chronische ziekte of gevoeligheid voor overprikkeling, belemmeren deelname aan activiteiten (n=15 van de 45).

“Onze dochter heeft 24/7 zorg en toezicht nodig, waardoor ik moest stoppen met werken om de zorg rond te krijgen. Mijn wereld is hierdoor klein geworden. Veel van wat er georganiseerd wordt, is of te druk of niet toegankelijk voor kinderen met een beperking, waardoor we bijna altijd thuis zijn” (Respondent in enquête).

Ook het verlenen van mantelzorg kan ervoor zorgen dat meedoen wordt beperkt (n=3 van de 45). Een respondent geeft bijvoorbeeld aan dat ze graag weer zou willen werken, maar

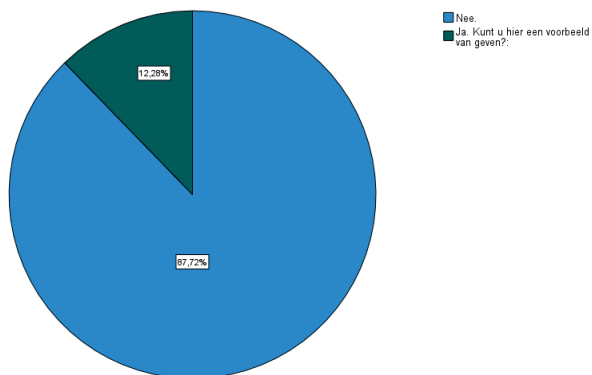
dat de mantelzorgtaken voor haar kind ervoor zorgen dat dit niet kan.

Enkele respondenten (n=3 van de 45) geven aan dat financiële beperkingen ervoor kunnen zorgen dat niet iedereen sport- en recreatiemogelijkheden heeft. Niet alleen de sport- en recreatieactiviteiten zijn soms te duur, maar ook de kosten van het vervoer ernaartoe, helemaal als men afhankelijk is van taxi's, wordt als belemmering genoemd.

Andere voorbeelden die in de enquête worden genoemd gaan over moderne technologie die belemmerend kan zijn (n=4 van de 45). Problemen met het gebruik van apps, QR-codes en andere digitale hulpmiddelen kunnen bij een deel van de populatie leiden tot uitsluiting van bepaalde diensten. “We kunnen in Barneveld niet meer parkeren, omdat we met contant geld willen betalen.”

4.2.2 Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden wel eens buitengesloten of gediscrimineerd gevoeld?

Figuur 5 laat zien dat 12% van de respondenten die de enquête hebben ingevuld, zich in de afgelopen twaalf maanden wel eens buitengesloten of gediscrimineerd heeft gevoeld. Aan deze groep is gevraagd om voorbeelden te geven van deze situaties. De antwoorden tonen een breed scala aan persoonlijke ervaringen van buitensluiting en discriminatie in diverse sociale, religieuze en culturele contexten (n=46). De antwoorden zijn geanalyseerd op basis van de discriminatiegronden die het college van de Rechten van de Mens definieert (College voor de Rechten van de Mens, z.d.). Echter, wanneer er enkel vanuit dit perspectief gekeken wordt, kan er geredeneerd worden dat de meeste voorbeelden niet gaan over discriminatie. In lijn met wat Andriessen & Hoegen Dijkhof (2020) bepleiten, zijn alle voorbeelden die de respondenten geven ervaringen van microagressie en gevoelde (onbedoelde) negatieve bejegening, die serieus genomen moeten worden. Alle voorbeelden zijn samenvattend beschreven en geordend volgens verschillende discriminatiegronden.

Figuur 5: antwoord op de enquêtevraag: 'heeft u zich in de afgelopen 12 maanden wel eens buitengesloten of gediscrimineerd gevoeld?' in percentages (n=417)

Uitsluiting of discriminatie op **grond van geografische of culturele/etnische afkomst of nationaliteit** wordt in de enquête veelvuldig genoemd (n=11 van de 46). Een respondent geeft aan niet prettig behandeld te worden op straat "...vaker dan mijn schoonfamilie die ook in Barneveld woont en allemaal geen migratieachtergrond hebben". Deze respondent vertelt ook mee te maken anders te worden behandeld op straat:

"Zo is het een keer gebeurd dat ik werd ingehaald door een fietser en dat deze vervolgens 100m lang geregeld achteromkeek naar mij, en me na riep toen ik een andere afslag nam. Ook [liep ik een keer op de stoep toen een ouder stel mij tegemoet kwam]. De vrouw ziet mij en steekt zo snel mogelijk over naar de andere kant van de straat... dit is was voor mij zeer kwetsend en kwam racistisch over" (Respondent in enquête).

Een ander voorbeeld gaat over kinderen uit een gezin met een migratieachtergrond, die worden aangesproken door een buurvrouw dat ze niet welkom zijn om in de zandbak te spelen en dat ze weg moeten gaan en "dat onze kinderen terug moeten gaan naar het land waar ze vandaan kwamen".

Een respondent vertelt het vervelend te vinden dat er opmerkingen of vragen worden gesteld over de etnische achtergrond,

terwijl hun kinderen al de derde generatie is die in Nederland geboren is. Uit een ander voorbeeld blijkt dat inwoners met een migratieachtergrond soms ook opmerkingen maken waar inwoners met een Nederlandse achtergrond zich niet prettig bij voelen: "Bij een bushalte noemde [iemand met een migratieachtergrond] mij indirect een kaaskop". Enkele voorbeelden gaan over het gevoel van vervreemding door de manier van spreken en taalgebruik, zoals een respondent die zich buitengesloten voelt in winkels of restaurants van grote steden, waar het personeel geen Nederlands spreekt en aangesproken dient te worden in het Engels. Een andere respondent schrijft:

"Het lijkt zo langzamerhand alsof je geen blanke witte man meer mag zijn die de boel zo goed mogelijk voor elkaar probeert te krijgen voor zijn gezin en naasten" (Respondent in enquête).

Uitsluiting of discriminatie op **grond van levensovertuiging of godsdienst** wordt in de enquête in verschillende voorbeelden benoemd (n=8 van de 46). Een respondent geeft aan zich buitengesloten te voelen wanneer er "in de vakantie voor kinderen van de kerk vakantieactiviteiten worden georganiseerd", waarbij de eigen kinderen zich daar niet bij horen voelen. Dit zorgt er bij deze respondent voor dat "ik mij ook anders voel". Een aantal voorbeelden laat zien dat sommige inwoners het gevoel hebben dat specifieke christelijke groeperingen hen een specifieke levenswijze opdringen. Een respondent geeft aan zich beperkt te voelen in hoe zij de zondag besteedt. Een andere respondent geeft aan last te hebben van oordelen van de ander over het hebben van een alternatief uiterlijk en alternatieve levensstijl. Tegelijkertijd geeft een gelovige aan dat het wel eens voorkomt dat je voor gek verklaard wordt als je zegt dat je in een God gelooft.

Uitsluiting of discriminatie op **grond van seksuele gerichtheid of gender** (n=6 van de 46) wordt in de enquête meerdere keren genoemd. Een respondent schrijft in de vriendengroep te horen dat er 'krachttermen' gebruikt worden om mensen binnen de lhbqtia+-gemeenschap te omschrijven. Wat deze krachttermen zijn blijft onduidelijk. Respondenten geven ook

aan dat opmerkingen als “Weet je wel dat ze lesbisch is? Zou jij je kind wel aan haar toevertrouwen?” of: “Ik word uitgemaakt voor homo”. Dit zijn aanwijzingen voor uitsluiting op grond van seksuele geaardheid.

Respondenten voelen zich gediscrimineerd of **buitengesloten als ‘nieuwkomer’ in de gemeente Barneveld** (n=3 van de 46). Dat blijkt uit een aantal voorbeelden, genoemd in de enquête, waarbij respondenten zich uitspreken over mensen die nieuw komen binnen de gemeente Barneveld of respondenten die zelf als nieuwkomer in de gemeente Barneveld zijn komen wonen. Het gaat hier niet uitsluitend over mensen met een migratieachtergrond, maar over de groep nieuwkomers in zijn totaliteit. Zo schrijft een respondent “...mensen van buiten Barneveld te open/wild zijn om ooit binnen Barneveld geaccepteerd te worden.” Een aantal respondenten geeft aan het gevoel te hebben bewust genegeerd te worden door buurtgenoten of onbekenden. Bijvoorbeeld: “...dat mensen in dezelfde straat je niet groeten, bewust hun hoofd omdraaien terwijl je ze geeneens kent.” Een buurtbewoner kreeg te horen dat ze niet thuishoorde in de buurt. Een respondent schrijft het gevoel te hebben een buitenstaander te zijn en te zullen blijven en een andere respondent geeft aan geen uitnodiging te hebben gekregen voor een straatfeest dat gehouden werd.

Respondenten voelen zich buitengesloten wanneer ze **het gevoel hebben niet gehoord of gezien te worden door de overheidsinstanties** (n=3 van de 46). Deze respondenten geven, in de enquête aan dat het uitsluiten van contante betalingen in de publieke ruimte zoals bij betaald parkeren heel naar is. Een respondent spreekt onvrede uit over het zich niet gehoord voelen wanneer ze contact zoekt met de politie en de gemeente:

“Als wij reageren dat er een auto op de stoep staat voor onze poortdeur en er niets mee gedaan wordt” (Respondent in enquête).

In de enquête wordt uitsluiting of discriminatie op **grond van lichamelijke beperking** (n=3 van de 45) ook genoemd. Een respondent geeft aan zich gediscrimineerd of buitengesloten

te voelen als er iets georganiseerd werd, maar dit niet toegankelijk of te druk was voor de inwoner die buitenshuis rolstoelafhankelijk is.

Uitsluiting of discriminatie op **grond van leeftijd** (n=2 van de 45) komt ook in de enquête beschreven voorbeelden voor. Een respondent schrijft: “Ik mocht geen lid blijven van een vereniging omdat ik al 70 jaar ben.”

Uitsluiting of discriminatie op grond van **burgerlijke staat** (n=1). Een respondent geeft in de enquête als antwoord: “omdat ik weduwe ben”. Onduidelijk blijft wanneer deze respondent hierdoor zich buitengesloten of gediscrimineerd voelt. Overige voorbeelden genoemd in de enquête (n=8) zijn voorbeelden die moeilijk te duiden zijn op grond waarvan men zich buitengesloten voelt. Respondenten schrijven zich buitengesloten of gediscrimineerd te voelen: door de buurtvereniging waar de betreffende inwoner geen lid meer van mag zijn, door niet uitgenodigd te worden voor een straatfeest of “op school wel eens nageroepen te worden vanwege het hebben van een alternatief uiterlijk”. Anderen schrijven: “Sommige mensen zijn haatdragend”, “wanneer ik ga hardlopen of wandelen of in de winkel ben, word ik nagekeken”, “roddelen burenen”, “mensen staren me na op zondag” en “zodra ik alleen buiten ben, gaan de burenen van alles tegen me zeggen, bijvoorbeeld ‘jij hoort hier niet’.”

4.2.3 De specifieke aandachtsgroepen nader bekeken

Om te weten wat de specifieke aandachtsgroepen in de gemeente Barneveld kenmerkt, is in verdere kwantitatieve analyse gekeken naar dwarsverbanden tussen de uitkomsten van de stellingen en vragen (uit de enquête) die in paragraaf 4.1 uitgewerkt zijn en persoonskenmerken. Daarnaast is er in verschillende focusgroepen (ouderen 60+, lhbtqia+-groep en inwoners met een migratieachtergrond) doorgesproken om de opgehaalde data uit de enquête te verhelderen. Zie ook paragraaf 2.1 voor methodische verantwoording en onderbouwing van de focusgroepen. In deze paragraaf wordt eerst de analyse uit de enquête weergegeven, gevolgd door de kwalitatieve analyse uit de focusgroepen.

Kwantitatieve analyse

Ouderen 60+ (n=178)

In de gemeente Barneveld zijn 23% van de inwoners 60 jaar en ouder (Bijlage 1). In dit onderzoek is in de totale steekproef de groep ouderen 60+ met 42,6% oververtegenwoordigd. Hiervan zijn 136 respondenten tussen de 60 en 75 jaar en 42 respondenten 75 jaar en ouder.

11% van de ouderen (60-75 jaar) en 14% van de ouderen die 75 jaar of ouder zijn, geven aan niet altijd mee te kunnen doen in de samenleving zoals ze dat zouden willen. In de groep 60-75 jaar worden hiervoor als redenen genoemd: niet (meer) kunnen werken omdat er geen plek voor oudere werknemers is op de arbeidsmarkt en belemmeringen door ziekte, handicap en/of lichamelijke pijn. In de leeftijdsgroep 75 jaar en ouder zijn voornamelijk lichamelijke beperkingen en gezondheidsklachten de oorzaak van het niet meer mee kunnen doen. Ook het niet goed begrijpen van moderne technologie en het afhankelijk zijn van de taxi om ergens naartoe te kunnen, worden genoemd. 16% (9% tussen 60 en 75 jaar en 7% 75 jaar of ouder) heeft zich in de afgelopen 12 maanden wel eens buitengesloten of gediscrimineerd gevoeld. Voorbeelden die hierbij genoemd worden, wijzen op discriminatie op grond van leeftijd en discriminatie op grond van lichamelijke beperking. Ook heeft men het gevoel een buitenstaander te zijn, wanneer men niet in de gemeente Barneveld is opgegroeid maar er op latere leeftijd naartoe is verhuisd.

Kijkend naar sociale participatie scores ouderen relatief lager dan de rest van de respondenten. Op de stelling 'er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn kleine dagelijkse problemen terecht kan', is de gemiddelde score Barneveld-breed 2% zelden en 3% nooit. Maar bij de ouderen ligt deze score hoger: 4% zelden (4% 60-75 jaar en 0% 75 jaar en ouder) en 7% nooit (2% 60-75 jaar en 5% 75 jaar en ouder). Ook bij de stelling 'Er zijn genoeg mensen op wie ik bij tegenslag of narigheid kan terugvallen' zien we bij de ouderen een hogere score. Gemiddeld genomen, kijkend naar de totale groep respondenten scoort 3% zelden en 3% nooit. Maar bij ouderen scoort 3%

zelden (3% 60-75 jaar en 0% 75 jaar en ouder) en 8% nooit (3% 60-75 jaar en 5% 75 jaar en ouder).

Deze groep geeft wel aan zich verbonden te voelen met anderen (altijd = 50% bij 60-75 jaar en 50% bij 75 jaar en ouder, vaak = 33% bij 60-75 jaar en 38% bij 75 jaar en ouder). Ook scoort deze groep gemiddeld lager op de stelling 'Ik mis gezelligheid om me heen'. Waar de respondenten gemiddeld 3% altijd en 7% vaak gezelligheid mist, is dat bij de groep ouderen 2% (60-75 jaar) en 2% (75 jaar en ouder) altijd, en 6% (60-75 jaar) en 5% (75 jaar en ouder) vaak.

Mantelzorgers (n=44)

Volgens de Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van het CBS, de GGD en het RIVM is 15% van de inwoners van Barneveld mantelzorger (zie Bijlage 1). In dit onderzoek geeft 11% van de respondenten aan mantelzorger te zijn. Hiermee is de groep te klein om representatieve uitspraken te doen, maar is het wel mogelijk om enige indicatieve uitspraken te doen voor deze groep. Twaalf van de 44 respondenten geven aan niet mee te kunnen doen met activiteiten in de buurt/wijk zoals ze dat zouden willen. Elf respondenten geven aan niemand te hebben om op terug te kunnen vallen bij kleine dagelijkse problemen of narigheid. Hoewel men zich over het algemeen wel verbonden voelt met anderen (n=34), geven toch 16 respondenten aan gezelligheid te missen en voelt men zich wel eens in de steek gelaten (n=13).

Acht van de 44 respondenten geven aan zich vaak of regelmatig zorgen te maken over geld. Hierbij gaat het over moeite hebben met het betalen van vaste lasten (n=5) en het niet hebben van financiële middelen om eens per maand een gast thuis te kunnen uitnodigen voor een maaltijd (n=6).

Inwoners met een migratieachtergrond (n=23)

Ongeveer 11% van de inwoners in de gemeente Barneveld heeft een migratieachtergrond (zie bijlage 1). Van de respondenten geeft 5,6% aan een migratieachtergrond³ te hebben.

³ In totaal zijn dat 7.118 inwoners met 4.995 inwoners die een herkomst buiten Europa hebben (Barneveld in Cijfers – Gemeente Barneveld, z.d).

Hiermee is deze groep te klein om representatieve uitspraken te doen. Wel is het mogelijk om enige indicatieve uitspraken te doen over deze groep. Van de 23 respondenten wonen er zes korter dan vijf jaar in de gemeente Barneveld. De meerderheid van de respondenten met een migratieachtergrond woont dus langer dan zes jaar in de gemeente Barneveld. Ruim 30% van de respondenten met een migratieachtergrond heeft de ervaring wel eens niet mee te kunnen doen in de samenleving zoals ze dat zouden willen. De voorbeelden die ze hierover geven, gaan met name over contact maken met anderen dat moeizaam gaat. De taalbarrière en het gevoel hebben er niet helemaal bij te horen, zijn hiervoor belangrijke factoren. Men heeft het gevoel niet altijd zichzelf te kunnen zijn en zich te moeten aanpassen in de buurt/wijk waar men woont (30%). Binnen deze groep geeft 18% aan nooit (n=2) of zelden (n=2) mee te kunnen doen met activiteiten in de buurt/wijk. Een grote groep van ruim 30% geeft aan zich wel eens gediscrimineerd te voelen. Voorbeelden hiervan zijn te lezen in paragraaf 4.2.2. Mensen met een andere huidskleur, met of zonder een hoofddoek, voelen zich letterlijk bekeken op straat (17%; waarvan 13% zich altijd bekeken voelt en ruim 4% vaak). Contact met buurtgenoten wordt als moeizaam ervaren. Mensen in de buurt zijn 'erg afstandelijk en praten niet met ons'. Ook de 'witte' inwoner met een migratieachtergrond geeft aan dat het invoegen in de lokale samenleving lastig is. Het hebben van een taalbarrière en het missen van aansluiting omdat de nieuwkomer uit een andere leefwereld komt, worden als oorzaken genoemd.

Respondenten met een migratieachtergrond hebben relatief vaak geldzorgen. Hoewel 52% betaald werk heeft en 48% opgeleid is (mbo of hoger) geeft slechts 18% aan nooit geldzorgen te hebben. De groep die vaak of soms geldzorgen heeft gehad in de afgelopen twaalf maanden is relatief groot (18% vaak en 48% soms). Dit uit zich in het niet kunnen betalen van vaste lasten: 35% (waarvan ruim 4% aangeven altijd en ruim 30% vaak hier zorgen over te hebben) heeft moeite met het verwarmen van de woning; 17% (waarvan 4% hier nooit geld voor zegt te hebben en 13% hier zelden voldoende geld voor heeft) heeft moeite met het betalen van een lidmaatschap van een hobby/sportvereniging.

Inwoners met een laag huishoudinkomen (n=14)

Van de respondenten geeft 3,3% aan een laag huishoudinkomen te hebben. Hiermee is de groep licht oververtegenwoordigd (verantwoording zie Bijlage 1). De groep is echter te klein om betrouwbare en representatieve uitspraken over te kunnen doen, maar groot genoeg om indicatieve uitspraken te doen. Het niet hebben van passende woonruimte wordt als belemmerend ervaren. Genoemd wordt dat de toegankelijkheid tot betaalbare sport-, spel- en andere hobbymogelijkheden met name voor kinderen beperkt is. Specifiek wordt aangegeven dat recreatief zwemen niet voor iedereen mogelijk is. Ook blijkt het een beperkende factor als mensen niet kunnen werken, bijvoorbeeld door mantelzorgtaken voor eigen kind of door leeftijd. Kijkend naar de online enquête is te zien dat uit de hele steekproef daadwerkelijk 25% van de respondenten soms, vaak of altijd geldzorgen heeft. Hiervan heeft 8% van de respondenten soms, vaak of altijd moeite met het betalen van maandelijkse lasten. Van de respondenten geeft 12% aan niet altijd de financiële ruimte te hebben om iemand bij hen te laten eten (het gaat hierbij om eens per maand iemand te gast te hebben). 14% van de inwoners geeft aan niet voldoende financiële middelen te hebben om lidmaatschap van een vereniging te kunnen betalen.

Lhbtqia+ (n=8)

Van de respondenten geeft 1,9% aan zich binnen de groep lhbtqia+ te scharen. Dit is ver onder het landelijk gemiddelde van 6,6% (zie Bijlage 1). Hiermee is de groep te klein om representatieve uitspraken over te doen, maar er kunnen wel gerichte indicatieve uitspraken over deze groep worden gedaan. Vier van de acht respondenten geven aan wel eens te ervaren niet goed mee te kunnen doen in de samenleving zoals ze zouden willen. Deze vier geven aan niet mee te kunnen doen aan activiteiten in de eigen buurt. Toch lijkt er niet het gevoel te overheersen zich buitengesloten te voelen in de eigen buurt (soms n=1 en vaak n=1). Wel voelen drie van de respondenten zich wel eens gediscrimineerd. Vijf respondenten geven aan zich in de eigen buurt te moeten aanpassen en niet zichzelf te mogen zijn. Ook geven ze aan zich op straat bekeken te voelen (n=1 soms en n=1 zelden). Respondenten geven aan wel een

sociaal netwerk te hebben waar men met narigheid of dagelijkse problemen terecht kan.

Uitkomsten focusgroep-interviews: over de ervaringen van sociale uitsluiting

Ter aanvulling op de resultaten van de online enquête over sociale uitsluiting, zijn er nog verdiepende focusgroep-interviews gehouden met inwoners met bepaalde diversiteitsfactoren: ouderen (60+), lhbtqia+-personen en mensen met een migratieachtergrond. De keuze voor inwoners met deze specifieke persoonskenmerken is beschreven in paragraaf 2.1 en is pragmatisch tot stand gekomen. Hierbij heeft de gemeente met name gekeken voor welke aandachtsgroepen al kennis bij de gemeente beschikbaar is en waar de gemeente al actief beleid op voert. Er is gekozen om inhoudelijk door te spreken met drie aandachtsgroepen: 60+-inwoners, inwoners met een lhbtqia+-achtergrond en inwoners met een migratieachtergrond. De werving van respondenten voor de drie focusgroep-interviews werd door de gemeente gedaan.

Doelstelling van de gesprekken is om de opgehaalde data uit de enquête beter te kunnen duiden en te beschrijven. In alle groepen is gestart met de brede thema's 'erbij horen' en 'mee mogen en kunnen doen zoals u dat zelf wenst'. Respondenten van de focusgroep gingen vervolgens samen in gesprek over hoe zij dit ervaren in hun eigen dorp/wijk en gemeentebreed. Daarnaast is er gevraagd naar mogelijke verbeterpunten.

De data zijn op een inductieve manier kwalitatief geanalyseerd en er is gekeken naar thema's en patronen die naar voren kwamen uit de gesprekken.

Ouderen 60+

De meerderheid van de tien aanwezige respondenten is niet per se representatief voor de 16% van de ouderen die in de online enquête hebben aangegeven niet goed mee te kunnen doen in de samenleving. Vijf van de tien aanwezigen zitten in een belangenorganisatie, één aanwezige zit in een adviesgroep voor de gemeente en één aanwezige is bestuurslid van een buurthuis, met als opdracht de sociale cohesie in de wijk te

verbeteren. Deze zeven respondenten geven aan geen eigen ervaring te hebben met sociale uitsluiting. Ze hebben vanuit hun positie waarschijnlijk wel zicht op wat er speelt onder ouderen in de gemeente Barneveld. De data van de overige drie respondenten, die niet lid zijn van een kerk, niet actief betrokken worden bij overheidsbeleid en zelf een drempel ervaren door een fysieke of psychische beperking, krijgen in deze analyse dan ook iets meer de nadruk. Zij geven wel aan ervaring te hebben met sociale uitsluiting.

Zes van de respondenten geven aan lid te zijn van een kerk en dat dit lidmaatschap zorgt voor contacten in de buurt, ook als ze nieuw in de gemeente Barneveld zijn komen wonen.

“Bij ons speelt de kerk een grote rol, als je daarbij zit dan heb je al veel mensen die je kent en heb je oog voor elkaar” (Respondent in focusgroep).

De respondent die werkzaam is voor het buurthuis noemt:

“In het buurthuis merken we dat mensen die niet bij een kerk zijn aangesloten, meer moeite hebben, ook op straatniveau, om aansluiting te vinden met anderen” (Respondent in focusgroep).

Er wordt tijdens de bijeenkomst gesproken over het 'no-acterschap' in de gemeente Barneveld. Dit wordt door de respondenten verschillend ervaren: de meerderheid van de respondenten geeft aan dat burens elkaar helpen, dat dit een belangrijke norm is binnen de Barneveldse gemeenschap. De analyse van de enquête waarin naar voren komt dat de overgrote meerderheid van de inwoners het belangrijk vindt om naar elkaar om te kijken en voor elkaar te zorgen en dit ook daadwerkelijk doet, bevestigt dit beeld. Dit is een groot goed. Maar niet alle inwoners ervaren dit zo. Respondenten van de enquête en uit deze focusgroep geven aan dat sommige gemeenschappen als erg gesloten worden ervaren; wanneer je net wat anders bent, kom je er niet makkelijk tussen. Hierbij gaat het specifiek om bepaalde religieuze (christelijke) gemeenschappen. Ook vraagverlegenheid (anderen niet willen

belasten met de eigen problemen) zorgt ervoor dat oudere inwoners zich vaak belemmerd voelen in contact. Dit is helemaal lastig als er geen eigen kinderen in de buurt wonen.

De respondenten die actief betrokken worden bij het bestuur van de gemeente (belangenorganisatie, adviesraad) voelen zich gehoord en gezien. Maar de respondenten bij wie dit niet het geval is, geven aan zich juist helemaal niet gehoord te voelen. Het blijkt voor individuele ouderen die niet aangesloten zijn bij een dergelijk formeel vertegenwoordigend orgaan erg lastig om bijvoorbeeld bij klachten contact te krijgen met een gemeenteambtenaar. De ervaring is dat als ze al iemand te spreken krijgen, ze zich dan niet serieus genomen voelen:

“Kaart dit aan bij de gemeente en je krijgt geen reactie. Ja, pas na dik acht weken, door er steeds achteraan te bellen kreeg ik contact. Maar toen kreeg ik van de gemeenteambtenaar nul op het rekest, het probleem wordt niet erkend. [...] Dat geeft een gevoel van buitengesloten te zijn” (Respondent in focusgroep).

Sommige respondenten hebben ook moeite met het maken van een digitale afspraak bij het gemeentehuis. Ze willen graag met de gemeente in contact komen en in gesprek gaan over praktische problemen die het hen onmogelijk maken om mee te kunnen doen, zoals het betalen van taxikosten, stoeptegels die losliggen, gebrekkige toegang tot winkels en publieke ruimtes voor mensen in een rolstoel en overlast van burens.

De respondenten ervaren dat de individuele ambtenaren die ze spreken hier niet open voor staan, moeilijk te bereiken zijn en niets tot weinig doen met de klachten. De wens overheerst dat de overheid, en dan met name de individuele ambtenaar, meer betrokken is bij inwoners en dat de overheid toegankelijker is voor de inwoners.

De antwoorden van de respondenten van de focusgroep onderschrijven de uitkomsten van de enquête, waaruit naar voren komt dat de moderne technologie en digitale hulpmiddelen voor bepaalde inwoners een hindernis vormen om te kunnen doen wat ze zouden willen. De digitalisering van diverse diensten is voor veel van de aanwezige respondenten een struikelblok. Informatie die alleen via internet verkrijgbaar is

en het digitaal moeten regelen van een afspraak of aankoop, zijn redenen dat ouderen die niet voldoende digitaal vaardig zijn, zich buitengesloten voelen van deze diensten.

De fysieke toegankelijkheid van de publieke ruimte is voor mensen met verminderde mobiliteit (rolstoel/rollator/problemen met zicht) een probleem om te kunnen doen wat ze zouden willen. Ook dit kwam al naar voren uit de enquête. Praktisch komt dit onder andere door oneffen trottoirs, gebrekkige verlichting en winkels die niet goed toegankelijk zijn (onder andere door poortjes tegen winkeldiefstal).

“Er zijn zoveel plekken niet toegankelijk voor mensen die niet kunnen lopen. Slechts enkele winkels waar ik in kan” en: “Bij de Kapiteinsstraat, daar zijn mooie invalideparkeerplaatsen, maar je komt de stoep niet op. Hetzelfde geldt voor de begraafplaats in Voorthuizen” (Respondent in focusgroep).

De betreffende respondenten geven aan dat dit ervoor zorgt dat ze niet kunnen doen wat ze zouden willen doen. Deze respondenten hebben dit gemeld bij de gemeente. Het was specifiek de negatieve ervaring in het contact met een gemeenteambtenaar, die ten eerste heel moeilijk te bereiken was en vervolgens aangaf niets te kunnen doen, dat het gevoel gaf buitengesloten te worden. De pijn zit vooral in het niet gehoord en serieus genomen worden.

Ook het plaatsen van sociale voorzieningen voor senioren veelal buiten het centrum, zorgt ervoor dat het lastig is om nog naar het centrum te komen. “Dat betekent toekomstig isolement. Dan kom je dus nooit meer in het centrum.” Daarnaast wordt de gelijksoortigheid van woningen in bepaalde wijken gezien als belemmerend voor het ‘sociaal mixen’ van diverse leeftijdsgroepen. Ouderen kunnen daardoor afgesloten worden van de rest van de samenleving.

Er is behoefte aan betaalbare woningen in wijken met een divers woningaanbod:

“In de algemene zin is mijn geluid over Barneveld heel positief, ik heb het idee dat we naar elkaar omzien, dat er ruimte is voor mensen. Maar het hangt zo samen met je persoonlijke sociale, financiële situatie. Als je geld hebt, geen probleem qua woonvoorzieningen. Alles daaronder moet worstelen. Er zijn te weinig betaalbare woningen of appartementen” (Respondent in focusgroep).

Deze uitkomsten sluiten aan bij de resultaten van de enquête, waar het gebrek aan betaalbare en passende woonruimte voor mensen met een lager huishoudinkomen naar voren kwam als een oorzaak van het niet goed mee kunnen doen in de samenleving en van sociale uitsluiting.

De toegang tot de zorg wordt ook niet altijd positief beoordeeld. Enkele respondenten missen een duidelijke sociale en zorgkaart. Het is niet duidelijk hoe en bij wie je zorg kunt regelen en wat de routes zijn naar zorginstellingen.

Lhbtqia+-inwoners

De vijf respondenten van deze focusgroep zijn lesbisch of homoseksueel. Binnen de focusgroep zijn er geen respondenten die aangeven transgender, non-binair, panseksueel, omniseksueel of a-/demiseksueel te zijn⁴. Drie respondenten geven aan onderdeel te zijn van of op zoek te zijn naar een christelijke kerk. Drie respondenten komen van oorsprong uit de gemeente Barneveld en twee respondenten komen ‘van buiten’. De analyse moet, net als bij de andere focusgroepen, worden gelezen als een verkenning naar de sociale uitsluiting van mensen met een lhbtqia+-identiteit.

⁴ Dit is van belang, omdat uit onderzoek (Hasselt et al., 2023) blijkt dat met name de personen die sterker afwijken van de binaire (man/vrouw) norm, personen die transgender, non-binair, panseksueel, omniseksueel, queer of a-/demiseksueel zijn, een hogere mate van onveiligheid ervaren, vaker eenzaam zijn en zich minder verbonden voelen met de samenleving.

De groep is niet representatief voor de gehele populatie en daarbij is de gender en sekse slechts een van de persoonskenmerken van deze respondenten.

Op de vraag of de respondenten zich kunnen vinden in de bevindingen uit de enquête dat mensen met een lhbtqia+-identiteit zich vaker buitengesloten voelen van de samenleving, wordt verschillend gereageerd. Het blijkt dat er verschil is in de kern/wijk waar je woont. Een respondent geeft aan:

“Ik bescherm me tegen de kerken en trek een muur op. Ik doe niet mee met de gemeenschap in Kootwijkerbroek” (Respondent in focusgroep).

Respondenten vertellen dat in Kootwijk, ‘een importdorp’, het gemakkelijker is om mee te doen. De respondent die aangeeft nul negatieve reacties te ervaren, geeft ook aan dat hij niet actief laat zien homoseksueel te zijn. Zo laat de persoon het bewust na om publiekelijk hand in hand te lopen met de partner, omdat dit veel negatieve reacties oplevert. “Hier moet je toch echt wel rekening houden [...], en dat doe ik.” Dit onderstreept de uitkomsten van de enquête, waar vijf van de acht lhbtqia+-respondenten aangaf zich aan te passen in eigen buurt en niet het gevoel te hebben helemaal zichzelf te mogen zijn.

De noodzaak om zich aan te passen aan de heersende norm om geïncorporeerd te worden, komt bij meerdere respondenten naar voren. “Ik heb me altijd aangepast[...] en hoorde daarvoor overal bij, ook in kerken.” Nu deze respondent publiekelijk uitkomt voor zijn homoseksualiteit, wordt hij er vanuit de gelovige omgeving op aangesproken en vermaand. Deze expliciete boodschap komt vooral van mensen die de respondent na staan, zoals familieleden. De respondenten ervaren dat ze, zolang ze zich aanpassen en niet openlijk laten zien wat hun gender- of seksuele identiteit is, over het algemeen worden getolereerd (wel afhankelijk van de kern waar ze wonen). Ze geven aan dat in de Barneveldse samenleving het dominante adagium is: doen alsof het er niet is, dan hoeven we er ook niet over te praten.

Respondenten ervaren sociale uitsluiting meestal op een meer indirecte manier. Net als uit de enquête, komt ook binnen deze focusgroep naar voren dat het daarbij een rol speelt of je één van ons bent of van buiten komt.

“Ik denk dat ‘ervandaan komen’ heel belangrijk is. Ik kom van buiten. Voordat ik er kwam wonen, wist iedereen al wie ik was, als [partner] van. Mensen spreken mij niet aan, maar [mijn partner] wel. En ik hoor er niet bij. Ik word niet aangesproken. Ze weten niet hoe ze mij moeten benaderen” (Respondent in focusgroep).

Een respondent, geboren en getogen in het dorp Barneveld, geeft aan wel zichzelf te kunnen zijn in de kerk en in de sportvereniging. De respondent beaamt dat het voor de partner, die van buiten komt, inderdaad lastiger is. Vaak komen de respondenten erachter dat ze niet worden uitgenodigd voor activiteiten.

Een andere respondent geeft aan over de vriendengroep van de partner:

“Ik voelde me niet op mijn gemak. We werden niet betrokken bij de groep mannen, hetero. Dan werd verwacht dat wij maar met de vrouwen mee gingen doen. Dit gaf het gevoel ‘ik hoor hier niet’” (Respondent in focusgroep).

Naast deze meer stilzwijgende en subtielere vormen van uitsluiting is er – ondanks dat meerdere respondenten zich gedeeltelijk aanpassen – sprake van publieke en agressievere vormen van discriminatie. Dit gebeurt op plekken waar mensen zich meer anoniem kunnen uiten, zoals bijvoorbeeld online: “Online is het makkelijker om te schreeuwen, maar niet recht in iemands gezicht.” Twee respondenten vertelden dat ze na een vakantie weer terugkwamen in het dorp Barneveld en op straat werden nageroepen met “Homo’s!” Toen dachten ze: “Ja hoor, we zijn weer in Barneveld.” Respondenten geven aan in het dorp Barneveld niet hand in hand over straat te kunnen lopen of affectie naar elkaar te kunnen tonen. Dit stuit op discriminerende reacties van omstanders en afkeurende blikken.

Twee respondenten geven aan dat het best een zoektocht was om een kerk te vinden waar ze zich geaccepteerd voelden als homoseksueel stel.

“Voor ons was een kerk vinden best een zoektocht. [...] we konden alleen lid zijn als we niets doen en nergens aan meedoen. We hebben diverse gemeentes mailtjes gestuurd met de vraag of we welkom zijn. Uiteindelijk hebben we een kerk gevonden. Dat heeft wel een goed jaar geduurd. Sommige kerken reageren niet. En in sommige kerken mag je komen, maar dan willen ze eerst graag verder praten om ons Jezus te laten vinden” (Respondent in focusgroep).

De respondenten geven allemaal aan respect en begrip te hebben voor de mede-inwoners die vanuit hun geloofsovertuiging negatief staan tegenover homoseksualiteit. Er blijkt uit hun woorden geen wrok of boosheid, maar juist respect en zelfs aanpassingsbereidheid. Veel van de respondenten zijn geworteld in de gemeente Barneveld en hebben hier hun familie- en vriendenkring. Maar zoals aangegeven, is het juist in deze kring dat het oordeel en de uitsluiting het meest expliciet vorm kan krijgen. Eén respondent benoemt ook dat, na zich jaren opgesloten te hebben gevoeld, het eindelijk uit de kast komen heeft gezorgd voor zoveel blijheid en nieuwgevonden vrijheid. Deze vrijheid geeft de kracht om open te zijn, ook al keurt de gelovige omgeving dit af. De behoefte om de eigen kinderen voor te leven om te mogen zijn wie je bent, geeft extra motivatie om uit te komen voor de seksuele identiteit.

Enkele respondenten geven aan dat ze zich, op basis van eigen ervaring, vooral zorgen maken over kinderen binnen bepaalde religieuze gemeenschappen die (later) niet-cisgender en/of heteroseksueel (blijken te) zijn.

De respondenten zijn kritisch op de Gemeente Barneveld. Het niet ophangen van de progress(regenboog)vlag wordt ervaren als een gebrek aan wil van de gemeente om uit te dragen inclusief te willen zijn voor lhbtqia+-inwoners. De respondenten zien dit als een teken dat de gemeente niet wil staan voor

inclusiviteit van lhbtqia+-inwoners. Dit raakt hen mogelijk nog meer dan het uitsluiten door bepaalde religieuze groepen, omdat de gemeente neutraal en voor iedereen hoort te zijn. Het lijkt in hun ogen alsof de gemeente de strategie kiest die ook herkenbaar is in de gemeenschap: ‘Heb het er maar niet over, dan is het er niet.’ Maar ze zeggen: “Ga die spanning aan, zoek de dialoog [...]. Ga die aan, zie het als ingang tot verbinding.”

Meerdere respondenten geven ook aan sceptisch te staan tegenover dit onderzoek. Ze zijn al vaker gevraagd om mee te praten over het beleid, maar er verandert niets. Ze hebben niet het gevoel dat het iets uitmaakt. “Er wordt alleen gepraat, maar niets mee gedaan.” De respondenten ervaren daardoor dat er niet echt geluisterd wordt en het gesprek meer voor de vorm plaatsvindt.

Inwoners met een migratieachtergrond

Het vinden van voldoende respondenten voor deze focusgroep verliep moeizaam. Uiteindelijk is er gesproken met drie respondenten, alle drie inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond (eerste generatie): één man en twee vrouwen. Vanwege de kleine groep worden verdere specifieke kenmerken niet weergegeven om privacy te waarborgen. Het is belangrijk om bij het lezen van de resultaten van het focusgroep-interview zich goed te realiseren dat het niet representatief is voor de gehele populatie migranten in de gemeente Barneveld. Daarvoor is het nodig om veel meer diversiteit aan te brengen in de te spreken respondenten.

Het is opvallend dat een vrouwelijke respondent aangeeft, ondanks een goede opleiding en veelvuldig solliciteren, geen baan te kunnen vinden in het dorp Barneveld. Beide vrouwen geven aan dat dit wellicht komt omdat ze de Nederlandse taal niet genoeg machtig zijn.

“Ik vind het lastig. Bijvoorbeeld werk zoeken, al drie jaar. Maar ik kan het niet vinden. Veel teleurstellingen. Elke keer niets. Veel gesolliciteerd. Ik heb een diploma Civiele techniek. Misschien mijn taal niet goed genoeg. Nu veel gesolliciteerd in winkels, maar ook niets” (Respondent in focusgroep).

De taalbarrière komt ook naar voren uit de resultaten van de enquête. De mannelijke respondent ziet dat anders; hij vermoedt dat er discriminatie in het spel is. Hij ziet in zijn omgeving dat vooral niet-westerse vrouwen, met name degenen met een hoofddoek, gediscrimineerd worden. Hijzelf geeft aan dat hij er wel wat westerseer uitziet en kan doorgaan voor een Engelsman. Daardoor ervaart hij minder discriminatie. Zijn bevindingen sluiten aan bij de eerder besproken resultaten van de enquête. Daaruit blijkt dat 9 van de 23 respondenten met een migratieachtergrond ervaren buitengesloten te worden in de eigen buurt en wijk. Ook geven zij aan dat er sprake is van uitsluiting en respectloos gedrag jegens hen op basis van afkomst. De vrouwen geven aan dat er mogelijk discriminatie meespeelt, maar dat weten ze niet zeker. Ze leggen de oorzaak voor uitsluiting vooral bij zichzelf en bij de taal. Dit ervaren ze bijvoorbeeld ook op het schoolplein en bij ouderavonden van de school.

“Een keer op de school van kinderen, moederavond. Ik voelde me heel eenzaam. Ik begreep de Nederlandse taal niet” (Respondent in focusgroep).

De respondenten tonen veel dankbaarheid en waardering over de Barneveldse samenleving die hen opneemt. Ze zijn ook positief over het contact met de burens: “Burens zijn heel aardig. [...] Sommige mensen [zijn] wel gesloten, maar dat is normaal.” Wel hebben ze enkele negatieve ervaringen in het contact met mensen in organisaties of instellingen:

“Bijvoorbeeld bij de tandarts. Mijn man [was] in behandeling en snapte [het] niet, de tandarts was niet aardig, kapte mijn man af” (Respondent in focusgroep).

De mannelijke respondent ziet dit anders. Hij geeft aan dat het lastig is om met Nederlanders in contact te komen als je niet vloeiend Nederlands spreekt en niet uit een West-Europees land komt; dan trekken ze zich terug. Via de Turkse gemeenschap in de gemeente Barneveld is hij toch in contact gekomen met Nederlanders. Zijn bevindingen sluiten aan bij de uitkomsten van de enquête, waaruit naar voren komt dat nieuwkomers (ook westerse) regelmatig discriminatie en afwijzing erva-

ren en dat het contact met de burens vaak als moeizaam wordt ervaren. Het eerste contact is dan vriendelijk, maar verder gaat het niet.

De respondenten zijn alle drie tevreden over de begeleiding vanuit de gemeente bij het inburgeringsproces. Welzijn Barneveld en Vluchtelingenwerk doen het goed en zijn betrokken, al zijn de wachttijden voor een taalmaatje wel lang:

“We hebben contact met gemeente, Vluchtelingenwerk en Welzijn [Barneveld]. Vluchtelingenwerk is goed. Welzijn probeert hun best te doen, ik wilde bijvoorbeeld een taalmaatje. Maar het duurt nu al een jaar voordat ik iemand krijg” (Respondent in focusgroep).

Als tip geven de respondenten aan dat de training Module Arbeidsmarkt en participatie (MAP) wat anders ingericht zou moeten worden: veel praktischer en minder theoretisch. Buiten de begeleiding vanuit de gemeente, geeft een respondent aan dat ze het lastig vindt om in contact te komen met de gemeente. Dit komt overeen met de ervaring vanuit de groep ouderen.

“Ik heb e-mail gestuurd naar de gemeente, twee jaar geleden met een klacht over de honden. Geen reactie gekregen, helemaal niets” (Respondent in focusgroep).

De respondenten geven aan vooral aan het werk te willen. “Het beginpunt is werk, dan word je anders bekeken door bijvoorbeeld je burens.” Daarin zijn de respondenten zelf ook vindingrijk. De respondent die maar geen werk kan vinden, is actief bezig om als zelfstandige aan de slag te gaan. Dit doet ze nu nog op vrijwillige basis. Naast taal- en werkproblemen geeft een respondent aan dat er een huisprobleem is; ze kan geen huis vinden voor haar eigen gezin.

4.3 Resultaten voor deelvraag 3: Welke ideeën hebben inwoners die nu uitsluiting ervaren zelf over het verbeteren van de sociale inclusie in Barneveld en welke aanbevelingen geven ze?

Uit de antwoorden op de enquête en uit de focusgroep-in-

terviews komen meerdere ideeën en aanbevelingen over het verbeteren van de sociale inclusie in de gemeente Barneveld.

Stimuleren van verbindingen over gemeenschapsmuren heen

Vanuit de respondenten van de ouderen-focusgroep kwam het advies om als gemeente aan te sluiten bij de vrijwilligers- en organisatiekracht van kerkelijke gemeenschappen, specifiek de kerkgemeenschappen die oog hebben voor niet-kerkelijke inwoners en zich willen inzetten voor verbinding over kerkmuren heen. “Natuurlijk binnen de kaders van de scheiding kerk en staat.” De respondenten vinden elkaar in de analyse dat activiteiten op wijkniveau het sociale contact lijken te versterken. Praktische voorbeelden die genoemd werden zijn loopgroepen voor ouderen, inloophuizen in de wijk, gezamenlijke ruimte voor ontmoetingen en het samenwerken met kerken in het opzetten van activiteiten voor de hele buurt. Vanuit de enquête komt ook naar voren dat het bevorderen van onderling contact tussen ouderen zelf en tussen ouderen en jongeren de sociale inclusie van ouderen kan bevorderen. “Organiseer activiteiten of reuring voor gepensioneerde ouderen.” Ook de buitenruimte kan hierin faciliteren, door bijvoorbeeld het stimuleren van aanleg van buitentuinen of plekken waar jongeren van nature komen (fietscrossveld, sportclubs, kerken) en waar ouderen dan ook komen voor reuring en activiteiten.

Ook vanuit de focusgroep van mensen met een migratieachtergrond kwam naar voren dat ze behoefte hebben aan ontmoeting met autochtone Barnevelders. Enerzijds om de taal te oefenen, anderzijds om contacten op te bouwen. Het Taalcafé in het buurthuis wordt als een goed voorbeeld gezien, maar ook minder ‘georganiseerde’ activiteiten, zoals sport- of speelplekken waar je anderen kunt ontmoeten in de publieke ruimte, zoals ook genoemd in de enquête. Het stimuleren van het praten met mensen en niet over mensen wordt aanbevolen. Creëer mogelijkheden om elkaar te ontmoeten, juist de ander die ik niet vanzelfsprekend ontmoet. Hierbij wordt door de betrokken inwoners bijvoorbeeld gedacht aan ‘buurtgezinnen’ en initiatieven om samen te eten.

De respondenten uit de focusgroep lhbtqia+ onderstreept deze behoefte aan plekken en activiteiten waar inwoners elkaar kunnen leren kennen. Bij hen kwam naar voren dat het stimuleren van contact en daarmee het zichtbaar maken van lhbtqia+ in de samenleving een belangrijke eerste stap is. Ontmoetingen van mens tot mens kunnen zorgen dat het vreemde en de angst voor het vreemde weggenomen wordt. Op deze manier kan gezorgd worden voor het vermenselijken van lhbtqia+-personen. In tegenstelling tot de ouderen zijn de lhbtqia+-respondenten terughoudender in het betrekken van kerken wanneer het gaat over inclusie. Er zou misschien begonnen kunnen worden met het geven van voorlichting en het creëren van veilige plekken en gesprekken bij kerken die daarvoor open staan. Maar de meeste respondenten geven aan dat het beter is om juist plekken buiten de kerken om te creëren, waarin ruimte is om het gesprek aan te gaan. Sportclubs, muziekverenigingen of andere recreatieclubs worden gezien als neutralere en geschiktere plekken om het gesprek aan te gaan. Ook het ondersteunen van voorlichting op (christelijke) scholen over lhbtqia+ wordt gezien als een belangrijke stap tot verdere inclusie. Jongeren komen hierdoor in aanraking met lhbtqia+-personen, het wordt bespreekbaar en zo leren ze dat het niet vreemd is. Het doel hiervan is dat jongeren in ieder geval geleerd wordt om respect te hebben voor de diversiteit, los van het eigen religieuze gedachtegoed. Ook vanuit de enquête komt naar voren dat het belangrijk is dat de gemeente de dialoog faciliteert, zonder daarbij te bepalen wat goed of fout is. In zijn totaliteit is het advies aan de gemeente om in te zetten op meer verbinding en actief 'reclame te maken' voor samen zijn en samenleven in de buurt/gemeenschap: "Er moet positiviteit gedeeld worden over de samenleving." Het wordt aanbevolen om informatie over de verbindende activiteiten goed toegankelijk te maken voor alle inwoners, bijvoorbeeld door bij alle huishoudens jaarlijks een boekje door de brievenbus te laten vallen of een informatieboekje te maken voor nieuwe inwoners. En deze informatie moet ook beschikbaar worden gemaakt in het Engels en Arabisch, voor de mensen die nog niet zo goed Nederlands kunnen.

Gemeente investeert in contact met inwoners

Hoe kan de gemeente deze 'positiviteit' over samenleven dan uitdragen? Daar hebben de betrokken inwoners meerdere ideeën over.

Vanuit alle focusgroepen kwam het advies om het voor inwoners makkelijker te maken om in contact te komen met een ambtenaar. Enerzijds gaat dit over de praktische toegankelijkheid van een gemeenteambtenaar: dat er bij klachten of opmerkingen ook via de telefoon (niet-digitaal) met een ambtenaar kan worden gesproken. Anderzijds gaat dit ook over hoe er met klachten/zorgen wordt omgegaan. Er is behoefte aan snellere en een meer adequate reactie vanuit de gemeente. Ambtenaren mogen meer ontvankelijk zijn voor de klachten en deze serieus nemen in het contact, maar ook door het initiëren van actie en geven van terugkoppeling aan de betrokken inwoner(s). Ook vanuit de enquête komt het advies om als gemeente te investeren in goed contact met de inwoners rondom problematieken die de inwoners in hun dagelijks leven ervaren, zoals woonproblemen en veiligheid op straat. Betrek inwoners bij gemeentelijke beslissingen die gaan over hun eigen woonomgeving. "Laat ons meedenken over de herinrichting van de openbare weg."

Met name de lhbtqia+-respondenten uit de focusgroep benadrukken dat luisteren meer is dan het aanhoren van de ander. Het omvat ook een verbindend gesprek, samenwerking in de zoektocht naar oplossingen en daadwerkelijke zichtbare actie vanuit de gemeente. Suggesties die zijn aangedragen vanuit de enquête liggen in lijn met deze behoefte aan actie vanuit de gemeente. Er wordt aanbevolen om als gemeente actief beleid te voeren voor minderheidsgroepen:

"Lhbtqia+, mensen met een andere huidskleur of een ander geloof komen steeds verder van de samenleving te staan", "ik heb niet de indruk dat lhbtqia+-inwoners erg welkom zijn in Barneveld. Zij hebben niet het gevoel dat ze mee mogen doen in Barneveld" (Respondent in focusgroep).

Het ophangen van de progress(regenboog)vlag wordt hierbij als concrete aanbeveling gegeven. “Het wordt tijd dat [men] aanvaardt dat er ook andersdenkenden in onze mooie gemeente wonen” (Respondent focusgroep).

Verbeteren van de fysieke toegankelijkheid en wonen voor mindervalide inwoners en ouderen

In aansluiting op de wens voor een toegankelijker overheid, is de wens dat de overheid verder werkt aan de fysieke toegankelijkheid van voorzieningen en publieke ruimtes. Hier moeten winkeliers en ondernemers bij worden betrokken. Daarnaast is het van belang dat er bij het kiezen van locaties voor (ouderen) appartementen en zorgvoorzieningen, rekening mee wordt gehouden dat ouderen niet afgescheiden willen wonen van de rest van de inwoners. Ze willen graag in ‘gemixte’ wijken wonen en toegang blijven behouden tot het centrum en de voorzieningen. Ook vanuit de enquête komt de aanbeveling om levensloopbestendige woningen te bouwen, zodat het contact tussen jongeren en ouderen aangemoedigd wordt. Overigens blijkt het ook voor de jongeren op de woningmarkt niet makkelijk om betaalbare woningen te kunnen kopen. Een inwoner oppert het idee om ‘tiny houses’ te bouwen voor deze starters.

Ondersteuning bij de zoektocht naar werk

Naast het verbeteren van de Nederlandse taal, zien de inwoners met een migratieachtergrond werk als het beginpunt van integratie. Ze zijn tevreden over de begeleiding vanuit de gemeente en de betrokken welzijnsorganisaties. Maar ze zouden graag zien dat de training Module Arbeidsmarkt en participatie (MAP) praktischer toepasbaar wordt. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan oefenen met solliciteren en het praten met

werkgevers. Vanuit de enquête wordt genoemd dat er behoefte is om na het behalen van het B1-taalniveau, door te mogen met taallessen op B2-niveau: “Ik heb B2 nodig om te kunnen werken”. Daarnaast blijkt het in de praktijk voor de betreffende respondenten lastig om werk te vinden, ondanks een passende opleiding, sterke motivatie en veelvuldige sollicitaties. Omdat de oorzaak hiervan niet helder naar voren is gekomen in dit onderzoek, is het goed om hierover eerst breder in gesprek te gaan met mensen met een migratieachtergrond. Niet alleen mensen met een migratieachtergrond geven aan behoefte te hebben aan een adequate ondersteuning in de zoektocht naar werk. Uit de enquête komt ook het advies:

“Ondersteun mensen tussen de 25 en 60 jaar die om welke reden dan ook uitgevallen zijn en niet meer kunnen werken. Ze vallen in een sociaal gat” (Respondent in enquête).

5. Conclusies

Om invulling te geven aan de lokale inclusieagenda van het Beleidskader Inclusie, wil de Gemeente Barneveld inzicht krijgen in de huidige staat van sociale inclusie in de gemeente. De onderzoeksvraag was: *Hoe kunnen inwoners, maatschappelijke instellingen en de gemeente bijdragen om inclusie te versterken voor inwonersgroepen die sociale uitsluiting ervaren in de gemeente Barneveld?* Antwoorden gegeven op de gestelde deelvragen geven samen antwoord op de centrale vraag. De belangrijkste bevindingen worden in de volgende paragrafen geformuleerd. Op basis van de conclusies worden aanbevelingen beschreven.

5.1 Waardering van de sociale inclusie in Barneveld

Deelvraag 1: Hoe waarderen inwoners de sociale inclusie in Barneveld?

De sociale betrokkenheid van mensen onderling binnen de gemeente Barneveld is sterk aanwezig: burens helpen elkaar en kijken onbaatzuchtig naar elkaar om. Inwoners zetten zich ook in voor anderen die niet goed mee kunnen doen in de samenleving. Hieruit blijkt dat het sociale kapitaal van de inwoners in de gemeente Barneveld gekenmerkt wordt door *bonding* (Putnam, 2000). Inwoners van de gemeente Barneveld vinden wederzijds respect, aandacht hebben voor elkaar, het helpen van elkaar, wederzijds begrip en het behoud van persoonlijke vrijheid belangrijke pijlers voor een goede samenleving. Dit denken over een ‘goede samenleving’ past bij de kenmerken van een inclusieve samenleving, zoals deze onder andere door Hosper et al. (2024) worden gedefinieerd. Hoe dit in de praktijk in de gemeente Barneveld uitgeleefd wordt, laat diffuus beeld zien. De gemeente Barneveld kenmerkt zich door samenbindende normen en waarden en een sterke betrokkenheid op elkaar. Dit zorgt voor een krachtige samenleving, maar heeft ook een keerzijde. Er is sprake van sterke sociale controle en dominante normen en waarden, die van invloed zijn op de gehele populatie. Nieuwkomers en andere mensen die afwijken van de norm moeten zich aanpassen. Duidelijk wordt dat

een substantieel deel van de inwoners van Barneveld staat voor integratie⁵ in plaats van inclusie. Het streven naar sociale inclusie is wel wat men uitspreekt, wanneer men nadenkt over een goede samenleving, maar in de praktijk blijkt dit niet zonder voorwaarden te zijn en moeten minderheden zich aanpassen aan de dominante norm.

Men hecht grote waarde aan zelfredzaamheid. Hulpvragen worden voornamelijk in de familiale sfeer gesteld en vrijwel niet aan bijvoorbeeld geloofsgenoten (die geen familieleden zijn) of leden van een vereniging. Het gaat hier over hulpvragen met een praktisch, zakelijk of persoonlijk karakter. Een substantieel deel (15%) van de inwoners van Barneveld ervaart niet zo goed mee te kunnen komen in de samenleving. Een klein, maar aantoonbaar, deel van de bevolking (6%) geeft aan zich zelden of nooit verbonden te voelen, zich in de steek gelaten te voelen. Zij geven ook aan geen mensen om zich heen te hebben om op terug te kunnen vallen bij narigheid of tegenslag of om hulp van te kunnen krijgen bij dagelijkse problemen. Circa 10% van de bevolking geeft aan alleen soms op anderen terug te kunnen vallen; daarnaast missen zij gezelligheid om zich heen. Het gebrek van steun vanuit de samenleving lijkt niet per se voort te komen uit onwil vanuit de mede-inwoners: inwoners geven voornamelijk hulp aan de ander vanuit persoonlijke betrokkenheid en zichtbare noodzaak. Deze verbinding lijkt voornamelijk binnen familie- en vriendenkring voor te komen en bij praktische hulp ook tussen burens. Ook tijdgebrek is een reden om de betrokkenheid op elkaar niet ‘uit te breiden’ naar inwoners buiten de eigen directe sociale cirkel.

---

⁵ Bij integratie is er sprake van het aanpassen van individuen aan de dominante groep of dominante norm (zie ook paragraaf 3.2).

5.2 Sociale uitsluiting

Deelvraag 2: Welke inwonersgroepen ervaren sociale uitsluiting en op welke manier gebeurt dat?

De inwoners in Barneveld die zich het vaakst buitengesloten voelen, hebben de volgende diversiteitsfactoren (Movise, 2020; Hosper et al., 2024): *leeftijd* (ouderen), wat vaak gepaard gaat met beperkte gezondheid, mogelijk ook mantelzorgtaken en beperkte mogelijkheden tot arbeidsparticipatie (met name in de groep 60-75 jaar); *sociaal-culturele achtergrond* (mensen met een migratieachtergrond), wat vaak gepaard gaat met afwijkende uiterlijke kenmerken, beperkingen in taalvaardigheid, afwijkende religie en levensbeschouwing en moeite met arbeidsparticipatie, waardoor mogelijk de financiële situatie beperkend is; *financiële situatie* (inwoners met een laag huishoudinkomen); *seksuele oriëntatie* (lhbtqia+). Ook valt de groep *mantelzorgers* op, waarbij geldzorgen relatief vaker voorkomen en mensen minder tijd hebben voor nevenactiviteiten, waardoor sociale participatie wordt bemoeilijkt. Uit de data is niet op te maken of de mantelzorgers ook vallen onder de groep ouderen. Aannemelijk is wel dat hier een grote mate van overlap is.

Verschillende uitsluitingsmechanismen worden zichtbaar en zijn onder te verdelen in twee categorieën. De eerste categorie betreft het *niet mee kunnen doen* door een (psychische) gezondheidsbeperking, die vaak samengaat met een mobiliteitsbeperking. Ook gebrekkige financiën zijn een reden om niet mee te kunnen doen aan sport- of recreatieactiviteiten. Daarnaast is digitalisering van allerlei diensten een enorme drempel voor mensen die niet digitaal vaardig zijn. De tweede categorie betreft het gevoel *niet mee te mogen doen* omdat men niet voldoet aan de dominante normen en het bijbehorende gedrag. Verschillende groepen tekenen zich hier af. We zien de nieuwkomer die het gevoel heeft als ‘import’ behandeld te worden, de Nederlander met een migratieachtergrond, de mensen met een afwijkende levensovertuiging en mensen die op basis van sekse of gender niet voldoen aan de heersende norm. De dominante cultuur bestaat uit de meer orthodox georiënteerde protestants-christelijke normen en waarden en

‘hoe we het altijd al doen’ (zoals zelfredzaamheid) in Barneveld. Integratie en assimilatie aan de dominante cultuur lijken voor een substantieel deel van de inwoners van Barneveld eerder de regel dan inclusie en de daarbij behorende waardering van diversiteit. Maar er blijkt ook gevoelens van ongemak vanuit de inwoners die bij de dominante cultuur horen. Er lijkt onvrede te zijn over niet het meer zichzelf te mogen zijn en daarop veroordeeld te worden. Dit sluit aan bij de bevindingen van Dekker (2021), zoals beschreven in het theoretische hoofdstuk. Drie groepen zijn nader onderzocht en worden hieronder toegelicht.

Ouderen 60+

Ouderen die op enige wijze betrokken zijn op het bestuur van de gemeente, met veel *linking* sociaal kapitaal, zijn positiever over de sociale inclusie dan ouderen voor wie dat niet het geval is. De ouderen zonder deze directe lijn met de gemeente ervaren dat ze weinig invloed kunnen uitoefenen op zaken in hun dagelijkse leven die hen belemmeren en die zorgen voor sociale uitsluiting. Ouderen die lid zijn van een kerk, hebben veel *bonding* sociaal kapitaal door sociale contacten die ze hebben met gemeenteleden. Deze ouderen spreken zich positief uit over de sociale inclusie. Er is waardering voor activiteiten op wijkniveau die het *bridging* sociaal kapitaal in de samenleving lijken te versterken, waardoor meer ouderen actief kunnen participeren en meedoen. Deze waardering is er voor initiatieven vanuit welzijnsinstellingen, maar ook voor verbindende initiatieven vanuit vrijwilligers van kerken. Ouderen geven aan een drempel te ervaren om hulp te vragen. Digitalisering en het gebrek aan persoonlijk contact, met bijvoorbeeld ambtenaren of medewerkers van de bank, zorgen voor een gevoel van uitsluiting. Bij ouderen met een fysieke beperking valt op dat de publieke ruimte, waaronder winkels, niet altijd goed bereikbaar is voor hen. Andere redenen waardoor ouderen minder goed kunnen meedoen, zijn de fysieke afzondering van sociale voorzieningen en seniorenwoningen van de rest van de samenleving. Juist het bevorderen van ‘het sociaal mixen’ van leeftijdsgroepen is van belang om nog gewoon mee te kunnen doen.

Lhbtqia+

Het vinden van deelnemers voor deze focusgroep verliep moeizaam. Wat hier de reden van is, is niet met zekerheid te zeggen. Wat uit de data blijkt, is dat er wantrouwen en frustratie bestaat richting het gemeentelijk bestuur en ambtenaren. De frustratie komt vooral voort uit het gebrek aan het ervaren van invloed. Zoals Kastelein (2021) en het SCP (Hoff & Vrooman, 2011) aangeven, speelt bij sociale uitsluiting (en inclusie) de machtspositie een rol in de relatie. In de relatie tussen de gemeente en de lhbtqia+-inwoners lijkt het zo te zijn dat de kennis en ervaringen van de lhbtqia+-inwoners niet dermate worden gevalideerd en bekrachtigd, dat ze zich ook daadwerkelijk geïnccludeerd voelen.

De aanpassingsbereidheid is groot in deze groep. Om door de samenleving geaccepteerd te worden, past men zich in het publieke leven aan de heteroseksuele norm aan. Er is begrip en respect voor anderen die homoseksualiteit afkeuren. Dit is opvallend, omdat ze zelf vanuit de samenleving én vaak vanuit hun eigen directe omgeving afkeuring en afwijzing van hun seksuele geaardheid bemerken. Deze afkeuring en afwijzing die ze ervaren, zorgen ervoor dat de respondenten zich met name zorgen maken om kinderen binnen orthodoxe kerkgemeenschappen die niet voldoen aan de gender- of seksuele religieuze norm. Nieuwkomers hebben het extra moeilijk en ervaren sociale uitsluiting. Zelfs in vriendengroepen is er dan sprake van het niet uitgenodigd worden voor activiteiten tot het genegeerd worden als 'partner van'. In de Barneveldse samenleving lijkt het 'doen alsof het er niet is, want dan hoeven we er ook niet over te praten' een sterke norm. Dit zien ze ook terug in het gedrag van de gemeente, die niet publiekelijk laat zien het gesprek in de samenleving hierover te willen opzoeken. Online, waar mensen zich anoniem kunnen uiten, is de discriminatie weer veel explicieter.

De gemeente Barneveld is een plattelandsgemeente met sterke geloofsgemeenschappen. Uit het welzijsonderzoek lhbtqia+ van Vizier (Hasselt et al., 2023) blijkt dat er voor lhbtqia+-personen die woonachtig zijn in een dorp of buitengebied en met sterke geloofsgemeenschappen, over het algemeen

veel sprake is van uitsluiting en eenzaamheid. De gemeente Barneveld is hierop geen uitzondering. Ook geeft in het onderzoek van Vizier een substantieel deel van de respondenten aan te willen verhuizen naar een meer tolerante plek, zoals stedelijke gebieden. De bij het huidige onderzoek betrokken respondenten hebben copingmechanismes ontwikkeld om met de afkeuring vanuit een deel van de samenleving om te gaan. Dit doen zij door zich aan te passen, door op zoek te gaan naar kerken waar ze wel welkom zijn, door ontmoetingsgroepen voor lhbtqia+-personen te bezoeken, maar ook door innerlijke kracht en acceptatie van de seksualiteit.

Mensen met een migratieachtergrond

Net als bij de lhbtqia+-focusgroep was het ook lastig voor de gemeente om respondenten met een migratieachtergrond te vinden. Een deel van de mensen met een migratieachtergrond lukt het om te integreren in de Barneveldse samenleving. Er lijkt echter nauwelijks sprake van inclusie. Inwoners met een migratieachtergrond worden gezien als nieuwkomers en ze moeten zich vooral aanpassen aan de gangbare norm, ze ervaren uitsluiting en (arbeidsmarkt)discriminatie. Het niet goed beheersen van de Nederlandse taal is een oorzaak van het nog niet mee kunnen doen in de samenleving zoals ze dat zelf zouden willen. Net als bij alle andere Nederlandse of westerse nieuwkomers ervaart ook deze groep moeite met het in contact komen met anderen. Maar voor inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is dit nog extra lastig, vanwege de meer zichtbare verschillen in cultuur, religie en taal. Bekend is dat werken van groot belang is voor het verwerven van een volwaardige plek in de samenleving (De Gruijter et al., 2021). In de gemeente Barneveld is het aan werk komen en blijven voor mensen met een migratieachtergrond moeizaam. Dit past bij het landelijk beeld waar de arbeidsmarktpositie van werkenden met een migratieachtergrond gekenmerkt wordt door onder andere het hebben van een lager inkomen, het minder vaak hebben van een vast contract en het vaker onregelmatig werken (De Winter-Koçak et al., 2023). Een gevolg hiervan is dat deze groep vaker financiële problemen ervaart, zoals ook in dit onderzoek zichtbaar wordt.

Het is vanwege de gebrekkige representativiteit lastig om de resultaten uit de online enquête kwalitatief te onderbouwen, simpelweg omdat het focusgroep-interview geen goede representatie was van de populatie. Er waren drie respondenten aanwezig die allemaal nog volop met het proces van de eigen integratie in de samenleving bezig zijn. Om beter zicht te krijgen op de ervaren uitsluitingsmechanismen zal vervolgonderzoek nodig zijn.

5.3 Verbeteren van sociale inclusie

Deelvraag 3: Welke ideeën hebben inwoners die nu uitsluiting ervaren zelf over het verbeteren van de sociale inclusie in de gemeente Barneveld?

Inwoners die zelf uitsluiting ervaren, doen de suggestie om te investeren in het versterken van contact tussen de inwoners onderling (*bridging*) en in de relatie met de gemeente (*linking*). Daarnaast worden suggesties gedaan die gaan over toegang tot voorzieningen, wonen en werk.

Bridging sociaal kapitaal versterken

Het is niet verwonderlijk dat inwoners die te maken hebben met sociale uitsluiting zelf met ideeën komen die zich richten op het vergroten van het zogenoemde *bridging* sociaal kapitaal: de overbruggende sociale contacten. Het stimuleren van deze sociale contacten kan ervoor zorgen dat inwoners die in het dagelijks leven niet zo snel met elkaar in aanraking komen, toch meer verbonden en vertrouwd met elkaar raken. Vanuit de literatuur (Putnam, 2000) blijkt dat door het vergroten van het *bridging* sociaal kapitaal het vertrouwen in én de acceptatie van de ‘onbekende’ ander in de samenleving wordt vergroot. In dit onderzoek geven inwoners aan dat het faciliteren en ondersteunen van vrijwilligers – kerkelijk of niet-kerkelijk – in het organiseren van activiteiten, een goede manier is om sociale inclusie te bevorderen. Hierin kan de gemeente accenten aanbrengen, door expliciet te kiezen voor het ondersteunen van interventies en activiteiten die bruggen slaan tussen bepaalde inwonersgroepen. De gemeente kan zelf in taal en actie laten zien dat ze positief staat tegenover inclusie en dit waar mogelijk ondersteunen en stimuleren.

Lhbtqia+-inwoners geven aan dat het van belang is om de sociale veiligheid van de ontmoeting en het gesprek zoveel mogelijk te waarborgen. Door onder andere op ‘neutralere’ plekken, zoals sportclubs, het gesprek over gender- en seksuele identiteit te stimuleren.

Linking sociaal kapitaal versterken

Respondenten geven aan dat de toegankelijkheid van de gemeente beter kan. Het gaat hierbij om het makkelijk in contact komen met personen binnen de gemeente bij wie ze hun behoeften en wensen kunnen neerleggen. Met name voor ouderen is de digitale toegang een belemmering. Daarnaast gaat het om de relatie met de ambtenaar. Bij ontoegankelijkheid wordt de gemeente als machtig ervaren. Inwoners hebben behoefte echt gehoord te worden en willen dat eigen ideeën en (ervarings)kennis serieus genomen wordt. Uit dit onderzoek blijkt dat het aangaan van contact vanuit de dialoog en zorgvuldig zijn in het geven van een terugkoppeling wanneer er vragen zijn, hierin essentieel is. Natuurlijk is de systemische context van de gemeenteambtenaar ook bepalend voor de mogelijkheid om daadwerkelijk iets te kunnen doen voor de inwoner. Maar alleen al door in de relatie expliciet aandacht te hebben voor de leefwereld van de inwoner, de inwoner serieus te nemen en in gezamenlijkheid te kijken naar oplossingen en acties om (toch) invloed te kunnen uitoefenen op de gewenste situatie, kan de inwoner al bekrachtigd worden, los van de uitkomsten.

Naast de gemeente kunnen ook andere organisaties het *linking* sociaal kapitaal verbeteren. Denk hierbij aan formele welzijnsorganisaties en buurthuizen. Voor de lhbtqia+-groep zou gedacht kunnen worden aan adviescommissies, aansluitend bij de uitkomsten van Vizier (Hasselt et al., 2023). Voor de inwoners met een migratieachtergrond zou ook gekeken kunnen worden naar de rol van overkoepelende organisaties voor de inwoners (denk aan religieuze organisaties) of het door henzelf genoemde Vluchtelingenwerk en de betrokken welzijnsorganisaties.

Toegang tot voorzieningen, wonen en werk

Het bevorderen van de toegang tot voorzieningen en publieke ruimtes waar inwoners samenkomen, is een punt van aandacht. Denk hierbij aan de toegankelijkheid van en binnen winkels en de toegankelijkheid van stoepen en wegen. Voor mensen met een (psychische/mentale) beperking kan de omgeving en vorm van activiteiten belemmerend werken om deel te nemen en zorgen voor (sociale) uitsluiting.

De oudere inwoners geven aan dat er behoefte is aan betaalbare woningen of appartementen in wijken waar ze in contact kunnen blijven met andere generaties. De behoefte aan betaalbare woningen geldt ook voor starters op de woningmarkt en inwoners met een smallere portemonnee.

Werk blijkt ook een belangrijke bron voor sociale verbondenheid. Het ondersteunen van mensen die ongewild werkloos zijn of zijn geworden, wordt door de respondenten aanbevolen. Met name vanuit het focusgroep-interview met mensen met een migratieachtergrond kwam naar voren dat ze behoefte hadden aan een aangepaste Module Arbeidsmarkt en participatie (MAP), meer gericht op de praktische toepasbaarheid bij het zoeken naar werk. Los hiervan was het opvallend dat het erg lastig was voor de respondenten om werk te vinden. Dus er zou ook breder gekeken kunnen worden naar de mogelijke oorzaken hiervan en naar wie betrokken kan worden om de toegang tot werk voor mensen met een migratieachtergrond te versoepelen.

6. Aanbevelingen

De overheid kan inclusie niet opleggen. Inclusie krijgt vorm in sociale relaties en komt voort uit betrokkenheid op elkaar. Inclusie zou benaderd kunnen worden als een positieve grondhouding en daaruit voortvloeiend gedrag dat bijdraagt aan ‘goed (samen)leven’ en niet als een wettelijke norm. De verantwoordelijkheid voor een inclusieve samenleving ligt dan ook bij inwoners. Dat betekent niet dat de gemeente niets kan doen. Inclusie krijgt ook vorm in de interactie tussen de gemeente als instituut en de inwoners. Als de gemeente een inclusieve samenleving hoog in het vaandel heeft en zegt dit na te streven voor alle inwoners, dan is het aan de gemeente om dit ook uit te dragen/voor te leven. Daarnaast kan de gemeente een inclusieve samenleving wel stimuleren en versterken door verbindende en vooral overbruggende contacten binnen de lokale gemeenschap te versterken. Verder richten de aanbevelingen zich op andere instituties en organisaties in de Barneveldse samenleving, waaronder de kerkelijke gemeenten en scholen, waarbinnen sociale relaties en betrokkenheid op elkaar specifiek vorm krijgen. Het is daarbij van belang de kracht van de sterke gemeenschap, die Barneveld ook is en heeft, niet te ondermijnen.

De gemeente, burgemeester, wethouders, gemeenteraad en het ambtelijke apparaat hebben als eerste verantwoordelijkheid de publieke zaak te dienen. Het eigen beleid geeft aan dat inclusie daar deel van uitmaakt. Wettelijk is dat ook een taak. Ook wanneer een deel van de bevolking uit angst om de eigen identiteit gedeeltelijk te verliezen, terughoudend is om zich open te stellen voor mensen die anders denken of anders zijn, heeft de gemeente de taak er voor alle bewoners te zijn. Opvallend in het onderzoek naar inclusiviteit is dat inwoners behorend tot de categorieën die kwetsbaar zijn voor uitsluiting, zelf vrij stevige kanttekeningen plaatsen bij het inclusieve gehalte van de Gemeente Barneveld als instituut. Een belangrijk deel van de aanbevelingen is hier dan ook op gericht.

I. Gemeentebestuur: Oefen je in het omgaan met diversiteit en inclusiviteit.

- Voer binnen het gemeentebestuur (college en gemeenteraad) het gesprek over inclusie en het uitdragen van het inclusiebeleid. Bespreek de taak en de rol van het gemeentebestuur en de verantwoordelijkheid en de leiderschapsrol die er liggen om inclusie te bevorderen en polarisatie te voorkomen. Betrek hierbij inwoners die zich nu niet geïnccludeerd, gewaardeerd en geaccepteerd voelen.
- Laat in symbool en taal zien dat de overheid er ook is voor de minderheden en de inwoners die zich niet gerepresenteerd voelen door het gemeentebestuur. Doorbreek het ervaren ‘stilzwijgen’.
- Ontwikkel op basis van gesprekken met inwoners taal en beleid die enerzijds recht doen aan de bezorgdheid van groepen inwoners die bang zijn dat hun identiteit wordt aangetaast en anderzijds recht doen aan de beleefde ervaring van inwoners die zich buitengesloten voelen omdat ze niet helemaal zouden voldoen aan de dominante identiteit en denkaders. Sluit hierbij aan bij de taalkaders van de diverse groepen in de samenleving zelf. Wellicht dat de term ‘inclusie’, die in deze tijd geen neutraal begrip meer is, geen ingang of aansluiting vindt bij bepaalde inwoners. Er zou bijvoorbeeld met de kerken gekeken kunnen worden naar welke (theologische) taal en principes voor hen passender zijn.

II. Gemeenteambtenaren: Investeer in relaties met alle inwoners en met name met de aandachtsgroepen.

- Bouw aan duurzame (samenwerkings)relaties met inwoners die behoren tot de genoemde aandachtsgroepen. Zorg hierbij voor een verbreding, waardoor er een betere representatie van de groepen in beeld is. Kijk hierbij met name naar diversiteitsfactoren (binnen de lhbtqia+-inwoners: ook de personen die sterker afwijken van de binaire (man/vrouw) norm; binnen de groep mensen met een migratieachtergrond: eerste en tweede generatie, culturele en etnische diversiteit et cetera). Heb binnen de relaties

tussen gemeentevertegenwoordigers en inwoners aandacht voor de machtsposities van de betrokkenen en zet in op het bekrachtigen van de ideeën, kennis en ervaringen van de inwoners. Betrek de inwoners bij het proces van het zoeken naar mogelijke vervolgstappen. Het kennisplatform Inclusief samenleven heeft meerdere publicaties over het komen tot meer diversiteit in gemeentelijke adviesraden. Zie bijvoorbeeld Kros & Cadat-Lampe (2023).

III. Gemeenteambtenaren: Investeer in toegankelijkheid en ontvankelijkheid van de gemeente.

Door *linking* sociaal kapitaal tussen inwoners/inwonersgroepen en de gemeente te bevorderen, ontstaat er voor de genoemde aandachtsgroepen ruimte om invloed te hebben op het gemeentebestuur en de uitvoering daarvan en daarmee op hun leefomgeving.

- Verlaag de drempel voor inwoners om contact met de gemeente(ambtenaren) te krijgen. Let erop dat er naast digitale toegankelijkheid ook telefonische en fysieke bereikbaarheid is.
- Zorg voor zorgvuldige aandacht voor klachten, problemen en ideeën van inwoners. Onderneem actie waar mogelijk en zorg voor een goede terugkoppeling.

Stimuleer en ondersteun initiatieven die sociaal contact tussen inwoners bevorderen

Bij alle aanbevelingen is het van belang expliciet aandacht te hebben voor de machtscomponent die in de relaties meespeelt. De activiteiten zouden moeten bijdragen aan het bekrachtigen van de inwoners die zich uitgesloten voelen en de kennis en leefwereld van de ander valideren. Het zou niet moeten dienen om de waarden van de dominante groep inwoners nog verder te verstevigen ten koste van de 'afwijkende' ander. Dit zou gedaan kunnen worden door de groep inwoners die meedoen met de activiteiten invloed te geven (bijvoorbeeld door hen te betrekken in de organisatie) en aan te sluiten bij hun behoeften en expliciet ruimte te maken voor hun belevingswereld, ideeën en waarden (bijvoorbeeld qua eten, activiteiten, thema's en dergelijke). Er moet aandacht zijn voor

de sociale veiligheid van alle inwoners en voor de toegankelijkheid van de activiteiten voor mensen met beperkingen.

IV. Gemeente: Stimuleer en ondersteun initiatieven die het contact tussen inwoners(groepen) bevorderen.

- Stimuleer en ondersteun activiteiten in de wijk/buurt vanuit welzijn én waar gewenst vanuit kerken om bridging sociaal kapitaal tussen inwoners te stimuleren. Elkaar leren kennen is de eerste stap tot dialoog, het wegnemen van onbegrip en het vergroten van wederzijds vertrouwen. Focus hierbij met name op ontmoeting tussen: inwoners met een migratieachtergrond en autochtone Barnevelders; nieuwkomers en mensen die er lang wonen; ouderen onderling en ouderen en inwoners van andere generaties; lhbtqia+-inwoners en mensen die daar nog niet veel van weten. Sluit hierbij aan bij wat er al is in de gemeente. Denk aan initiatieven van buurtgenoten, buurthuizen, initiatieven van welzijnsorganisaties en ontmoetingsplekken waar inwoners al komen.
- De gemeente zou geld en ruimte kunnen vrijmaken voor het welzijns- en opbouwwerk dat in de wijken en kernen actief is. Zij zijn bij uitstek geschikt om sociale uitsluiting en discriminatie te signaleren, de bestaande sociale formele en informele initiatieven in kaart te brengen, te verbinden en te stimuleren op sociale inclusie. Sluit hierbij ook aan bij de initiatieven die geïnitieerd worden vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA) ter versterking van de sociale basis (Vitale Gelderse Vallei, 2023). Stimuleer waar mogelijk de samenwerking tussen informele vrijwilligers(verbanden) en formele welzijnsorganisaties.
- De vele vrijwilligers die zich vanuit kerkgemeenschappen inzetten voor de totale gemeenschap over kerkmuren heen zijn een ware krachtbron. Heb oog voor deze informele initiatieven, en sluit hierbij aan als gemeente, breng formeel en informeel welzijnswerk met elkaar in contact. Doe dit met het oog op het bekrachtigen van de inwoners die zich uitgesloten voelen.

V. Gemeente: Faciliteer en stimuleer de dialoog tussen groepen inwoners.

- Faciliteer de dialoog tussen groepen, juist nu de polarisatie tussen groepen in de samenleving toeneemt. Heb hierbij, naast de veiligheid van de groep die zich uitgesloten voelen, ook oog voor de onderhuidse angst voor verlies van identiteit bij de meerderheidsgroep, die een soortgelijk gevoel van ‘er niet mogen zijn’ ervaren in relatie tot de bredere Nederlandse samenleving. Het is aan te bevelen om deze dialogen op een voor alle betrokkenen sociaal veilige plek en door een onpartijdige mediator te laten plaatsvinden. Als de polarisatie rondom een bepaald thema zo groot is dat er geen open en verbindend gesprek mogelijk is, dan is het aan te bevelen om eerst te zoeken naar inwoners(groepen) en plekken waar dat wel mogelijk is. Dit wordt aanbevolen met het oog op het gedachtegoed over polarisatie van Brandsma (2016) en Verloove et al. (2020): ‘begin vanuit het midden’.
- Zie kerken en scholen als mogelijke partners om bij aan te sluiten om samen te werken aan sociale inclusie en stimuleer ook daar het gesprek over inclusie en de eigen verantwoordelijkheid daarin, zonder voorbij te gaan aan de eigen identiteit van deze instituties.

VI. Kerkelijke gemeenschappen: Onderzoek de mogelijkheden tot versterking van verbindingen met de bredere samenleving én de onderlinge zorg binnen de gemeenschap.

In de gemeente Barneveld lijkt zelfredzaamheid een groot goed. Vanuit de Wmo-gedachte is dit wenselijk gedrag en je zou kunnen zeggen dat het dus heel goed gaat in de gemeente Barneveld. Mensen hechten er waarde aan om hun zaakjes zelf op te lossen. Wanneer er hulp nodig is, wordt deze in de eigen sociale kring gezocht. Opvallend is dat *bonding* met name binnen families plaatsvindt en in veel mindere mate binnen de kerkelijke gemeenschap. Dit roept de vraag op of kerken de meer pastorale rol en het creëren van gemeenschapszin ook in het repertoire heeft.

- Kerkelijke vrijwilligers(organisaties); zoek de samenwerking met de meer formele (welzijns)organisaties en zoek naar manieren om niet-kerkelijke inwoners te includeren.

- Ga in gesprek binnen de gemeente over een ‘goede samenleving’. Voer de dialoog over de rol die de kerken kunnen spelen in het bevorderen van bridging sociaal kapitaal.
- Stimuleer het gesprek over de waarde van zelfredzaamheid versus samenredzaamheid binnen en buiten de kerkelijke gemeente.
- De term inclusie is wellicht taal die niet geheel aansluit bij de theologische taal van de kerken of het taalkader van bepaalde inwoners. In deze tijd brengt deze term voor bepaalde groepen mogelijk ook negatief sentiment met zich mee, als zijnde opgelegd vanuit de ‘linkse’ politiek. Maar het gedachtegoed erachter, namelijk open staan voor de ander, vreemden opnemen in de gemeenschap en zorgen voor de naaste, betreft van oorsprong christelijke principes. Onderzoek binnen de kerken, mogelijk met de overheids-gemeente, welke taal en principes passend zijn om het gesprek binnen de gemeenschap aan te gaan over deze thematiek.

VII. Scholen: Maak ruimte voor gesprekken over diversiteit en inclusie.

Scholen zijn bij uitstek een vormende omgeving, waar leerlingen worden gesocialiseerd en leren over samenleven en burgerschap. Iedere school, van welke gezindte dan ook, heeft te maken met diversiteit onder de leerlingen- en docentenpopulatie en staat in verbinding met de bredere samenleving.

- Stimuleer veilige gesprekken en verstrek informatie over diversiteit. Maak hierbij gebruik van voorlichting door inwoners/personen die zelf hebben ervaren hoe het is om uitgesloten te worden. Juist persoonlijk contact en ervaringsverhalen zorgen voor het vergroten van empathie, het kunnen inleven (of je het er nu mee eens bent of niet) in de ervaringswereld en de denkkaders van de ander. Kijk naar wat verbindt.

Verbeter de toegankelijkheid van de publieke ruimte

VIII. Gemeente, winkeliers en zorgorganisaties:

- Investeer in de toegankelijkheid van de publieke ruimte, winkels en activiteiten voor mensen met een psychische en/of lichamelijke beperking.
- Stimuleer het mengen van diverse generaties door diverse woningen in wijken/sociale voorzieningen voor ouderen in woonwijken/centrum te plaatsen.
- Faciliteer het leren van de Nederlandse taal. Mogelijkheden om de Nederlandse taal goed te leren en in sociale interactie deze vaardigheid te oefenen is hierin cruciaal.
- Ga op zoek naar een manier om arbeidsparticipatie van mensen met een migratieachtergrond te stimuleren. Het hebben van werk is een bepalende factor in het verwerven van een volwaardige plek in de samenleving. Neem de wensen van inwoners met een migratieachtergrond mee in de vormgeving van de Module Arbeidsmarkt en participatie.

7. Discussie

Het onderzoek geeft inzichten en aanknopingspunten waarmee de gemeente Barneveld haar inclusiebeleid en -agenda verder invulling kan geven. Het is echter van belang met enige voorzichtigheid naar de resultaten van dit onderzoek te kijken. Belangrijk is om kritisch te kijken naar de representativiteit van de verschillende aandachtsgroepen die vertegenwoordigd zijn in dit onderzoek. Daarnaast is het goed om rekening te houden met de beperkte interne validiteit van de gebruikte vragenlijst in de online enquête.

7.1 Representativiteit

Onderzoek naar sociale inclusie vraagt bij uitstek om een representatieve steekproef waarin ook de verschillende aandachtsgroepen voldoende vertegenwoordiging zijn. In Hoofdstuk 2 is te lezen welke methodologische keuzes er gemaakt zijn om te komen tot een representatieve steekproef. De gekozen methode, de online enquête, heeft in zichzelf een uitsluitend karakter: een online enquête is niet door iedereen goed in te vullen. Mensen met beperkte digitale middelen en/of vaardigheden, anderstaligen en ook laaggeletterden konden de enquête niet invullen. Door de enquête af te nemen op plaatsen waar deze mensen zich bevinden, is dit gereduceerd. Maar de representatie van de verschillende groepen is onevenredig en geeft mogelijke vertekening van de uitkomsten. Vervolgonderzoek is nodig om de signalen die uit dit onderzoek naar voren komen verder te verkennen, voordat er grote beleidsmatige keuzes gemaakt kunnen worden.

Representatie per aandachtsgroep

De ouderen 60+ zijn oververtegenwoordigd in de online enquête. Deze oververtegenwoordiging geeft mogelijk een vertekend beeld op de resultaten in zijn geheel. Het focusgroep-interview met ouderen was onevenwichtig, met veel ouderen die vanuit eenzelfde woonplaats afkomstig waren en ook allemaal actief betrokken zijn bij de PCOB. Dit geeft een vertekening van de kwalitatieve data. Echter, de data uit de enquête geven voldoende aanknopingspunten om gericht met ouderen

door te spreken om deze kwalitatieve data te verrijken.

De lhbtqia+-groep is met $n=8$ in de enquête en $n=5$ in de focusgroep een kleine groep. Onduidelijk is ook of de diversiteit in de lhbtqia+-groep vertegenwoordigd is. In de enquête is hier niet specifiek op doorgevraagd en in het focusgroep-interview waren geen personen die sterker afwijken van de binaire (man/vrouw) norm. Denk hierbij aan personen die transgender, non-binair, panseksueel, omniseksueel, queer of a-/demiseksueel zijn. Er kunnen hierover dus geen concluderende uitspraken worden gedaan. Het is aan te raden om hier verdiepend onderzoek naar uit te voeren, omdat vanuit het onderzoek van Vizier (2023) blijkt dat zij in verhouding tot lesbische, homoseksuele of biseksuele personen vaker eenzaam zijn en minder verbonden zijn met de samenleving. Hetzelfde geldt voor de inwonersgroep met een migratieachtergrond: de groep respondenten met een migratieachtergrond was dermate klein ($n=23$) dat er geen onderscheid gemaakt kon worden op de grote diversiteit binnen deze groep. Ook de focusgroep was te klein ($n=3$) en te eenzijdig (eerste generatie) zodat hier weinig valide kwalitatieve data uit te verzamelen waren. Kijkend naar de totale groep is deze wel dermate representatief, dat er generieke uitspraken over te doen zijn. Het is nodig om een vervolgonderzoek te doen die specifiek gericht is op deze groep om meer inzicht te krijgen op de sociale inclusie binnen de verschillende groepen.

7.2 Betrouwbaarheid vragenlijst

In Hoofdstuk 2 is beschreven hoe de vragenlijst voor de online enquête tot stand is gekomen. Er is gestreefd naar betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst. Echter, de betrouwbaarheid is pas na afloop goed te bepalen. Uit de betrouwbaarheidsanalyse, van de vragenlijst die gebruikt is voor de online enquête van dit onderzoek, blijkt dat de Cronbach's alpha van enkele vragen laag scoort. De Cronbach's alpha is een manier om vast te stellen wat de samenhang is binnen een vraag en geeft hiermee een indicatie over de (interne) samenhang van de gestelde vraag (Afstudeerbegeleider.nl, z.d.). Met

name bij de vragen die gaan over normatieve integratie (vraag 20 van de vragenlijst, zie Bijlage 2) zijn ruisfactoren die de betrouwbaarheid van de vraag dermate beïnvloeden dat de resultaten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. Er is gekozen om deze vraag wel in het onderzoek te includeren, omdat de resultaten redelijk in lijn liggen met wat er in de verschillende focusgroep-interviews ook naar voren komt. Verdiepend vervolgonderzoek is echter nodig om hier meer betrouwbare data op te verkrijgen.

7.3 Vervolgonderzoek naar maatschappelijke instellingen

De resultaten en aanbevelingen van het onderzoek richten zich nu sterk op de overheid. Om de hoofdvraag *‘Hoe kunnen inwoners, maatschappelijke instellingen en de gemeente bijdragen om inclusie te versterken voor inwonersgroepen die sociale uitsluiting ervaren in de gemeente Barneveld?’* volledig te beantwoorden, is het nodig om een vervolgstap toe te voegen aan het onderzoek en met maatschappelijke instellingen en inwoners zelf te bespreken wat voor henzelf de mogelijkheden zijn om inclusie te versterken.

Literatuur

Afstudeerbegeleider.nl. (z.d.). *Hoe kan je de Cronbach's Alpha makkelijk berekenen in SPSS?* Geraadpleegd op 24 mei 2024, van <https://spsshandboek.nl/cronbachs-alpha/>

Andriessen, I., & Hoegen Dijkhof, J. (2020, 6 augustus). *Gevoelens van discriminatie: Hoe serieus moet je die nemen?* Sociale Vraagstukken. Geraadpleegd op 10 oktober 2024, van <https://www.socialevraagstukken.nl/gevoelens-van-discriminatie-hoe-serieus-moet-je-die-nemen/>

Brandsma, B. (2016) *Polarisatie: Inzicht in de dynamiek van wij-zij denken*. Inside Polarisation VOF.

College voor de Rechten van de Mens. (z.d.). *Wat is discriminatie?* Geraadpleegd op 10 oktober 2024, van <https://www.mensenrechten.nl/mensenrechten-voor-jou/discriminatie-en-gelijke-behandeling/wat-is-discriminatie>

Coumans, M. & Schmeets, H. (2020, 16 december). *Sociale uitsluiting in Nederland: wie staat er aan de kant?* Centraal Bureau Voor de Statistiek. Geraadpleegd op 20 februari 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/sociale-uitsluiting-in-nederland-wie-staat-aan-de-kant-?onpage=true#c-Tabellenbijlage>

De Gruijter, M., Verloove, J., & Sikkema, M. (2021). *Participatieprofielen vrouwen met een migratieachtergrond*. Kennisplatform Integratie & Samenleving. Geraadpleegd op 4 mei 2024, van https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-06/participatieprofielen_vrouwen_met_een_migratieachtergrond_-_compleet.pdf

Dekker, W. (2021, 29 maart). *Reformatorischen voelen zich vreemden in hun eigen land*. Sociale Vraagstukken. Geraadpleegd op 24 januari 2025, van <https://www.socialevraagstukken.nl/reformatorischen-voelen-zich-vreemden-in-hun-eigen-land/>

De Winter-Koçak, S., Yassine, D., & Stobbe, E. (Umuhire, S. & Felten, H., medew.) (2023). *De arbeidsmarktpositie van werkenden met een migratieachtergrond: wat is er tot nu toe bekend?* Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS). Geraadpleegd op 4 mei 2024, van <https://www.kis.nl/sites/default/files/2023-02/Arbeidsmarktpositie-werkenden-migratieachtergrond.pdf>

Falke, J. (2025). *De Bible Belt: Een waarachtige zoektocht naar geloof, hoop en liefde in Nederland*. Thomas Rap.

Foucault, M. (2013). *Geschiedenis van de waanzin*. (C.P. Heering-Moorman, Vert.) Boom Uitgevers. (Origineel werk gepubliceerd in 1961)

Foucault, M. (2018). *Geschiedenis van de seksualiteit*. (J. Hoelierhoek, Vert.) Boom Uitgevers (Origineel werk gepubliceerd in 1976)

Fricke M. (2007). *Epistemic injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford University Press

Gemeente Barneveld. (2023). *Beleidskader inclusie: Meedoen is vanzelfsprekend*. Gemeente Barneveld.

Gemeente Barneveld. (2024). *Lokale Inclusie Agenda 2024: Meedoen is vanzelfsprekend*. Gemeente Barneveld.

Hasselt, M., Spierings, N., Van Hilten-Rutten, E., & De Koning, O. (2023). *Welzijnsmonitor LHBTIQA+: Gelderland en Overijssel*. Vizier & Radboud Social Cultural Research.

Hoff, S., & Vrooman, C. (2011). *Dimensies van sociale uitsluiting: Naar een verbeterd meetinstrument*. Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hosper, K., Venderbos, J., Van Veen, M., & Van Loenen, T. (2024). *Sociale uitsluiting en gezondheidsverschillen*. Pharos.

I&O Research. (2022). *Basisvragenlijst cGM V&O 2022*. Geraadpleegd op 4 maart 2024, van https://www.rivm.nl/sites/default/files/2024-05/Bijlage%201.3%20240422%20Definitieve%20vragenlijst%20cGM%20VO%202022_01112022.pdf

Jager-Vreugdenhil, M., Van Til-Teekman, C., Kruiswijk-van Hulst, K., & Slenderbroek-Meits, J. (2010). *Kracht en kwetsbaarheid: Sociale samenhang en leefbaarheid in gemeente Barneveld*. Centrum voor Samenlevingsvraagstukken, Hogeschool Viaa.

Jager-Vreugdenhil, M. (2012). *Nederland participatieland? De ambitie van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de praktijk in buurten, mantelzorgrelaties en kerken* [Proefschrift]. Universiteit van Amsterdam.

Jager-Vreugdenhil, M., Algera, M., Bos-de Groot, E., Haarsma-Wisselink, A., Stouten-Hanekamp, M., & van der Vinne, T. (2022). *Nederland participatieland: De ambitie van de transitie in het sociaal domein en de praktijk volgens inwoners en professionals*. Centrum voor Samenlevingsvraagstukken, Hogeschool Viaa.

Kastelein, C. (2021). *Inclusie en diversiteit: Wat, waarom en hoe?* Movisie.

Kros, K., & Cadat-Lampe, M. (2023). *Diversiteit in gemeentelijke adviesraden: Belemmerende en stimulerende factoren voor de participatie van inwoners met een migratieachtergrond*. Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS). Geraadpleegd op 9 november 2024, van https://www.kis.nl/sites/default/files/2023-09/Diversiteit%20in%20gemeentelijke%20adviesraden_def.pdf?utm_source=chatgpt.com

Movisie. (2020). *Diversiteitsfactoren en uitsluiting: Een intersectionele benadering*. Geraadpleegd op 20 februari 2024, van <https://www.movisie.nl/artikel/diversiteitsfactoren->

uitsluiting#:~:text=De%20identiteit%20van%20mensen%20bestaat%20uit%20verschillende%20elementen.,bezie%20deze%20elementen%2C%20maar%20iedereen%20in%20andere%20mate.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Roes, T. (2002). *Sociale cohesie en sociale infrastructuur: Verkenning van beleidsmogelijkheden en bestuurlijke modellen* [Werkdocument 79]. Sociaal en Cultureel Planbureau.

Szreter, S., & Woolcock, M. (2004). Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International Journal of Epidemiology*, 33(3), 650-667. <https://doi.org/10.1093/ije/dyh250>

Van Bergen, A. P. L. (2022). *Measuring social exclusion in routine public health surveys* [Proefschrift]. Universiteit Leiden.

Van der Meer, J., & Ham, M. (2022). *Niet boos, maar machteloos. Twintig jaar onderzoek naar de boze burger*. Van Genneep.

Verharen, L., & Rözer, J. (2022). Menselijk en sociaal kapitaal. In L. Veldboer, R. Engbersen, E. Hooghiemstra, J. Jansen, L. Koeter, L. Repetur, J. Rözer, & A. Sprinkhuizen (Eds.), *Lexicon nabijheid en sociaal werk (versie 2.0)* (pp. 38-42). Movisie & de Werkplaatsen Sociaal Domein.

Verloove, J., Van Wonderen, R., & Felten, H. (2020). *Theorieën en aanpakken van polarisatie*. Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS). Geraadpleegd op 10 januari 2025, van <https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-06/theorieen-en-aanpakken-van-polarisatie-uitgebreid.pdf>

Vitale Gelderse Vallei. (2023). *Regioplan Vitale Gelderse Vallei 2023-2027*. Geraadpleegd op 24 januari 2025, van <https://www.geldersevallei.nl/wcm/connect/www/3d55cac5-4648-458d-acb2-dd1d9fe1a9d1/Regioplan+Vitale+Gelderse+Vallei+.pdf?MOD=AJPERES>

Bijlagen

Bijlage 1 - Verantwoording respons en betrouwbaarheid

Bijlage 2 - Vragenlijst enquête

Bijlage 3 - Gebruikte topiclijst en opzet focusgroep-interview

Bijlage 4 - Uitleg afkorting lhbtqia+ en gebruikte begrippen

Bijlage 1 – Verantwoording respons en betrouwbaarheid

De aselechte steekproef 18+

Van de 46.914 inwoners (Gemeentelijke administratie, sept. 2024) boven de 18 jaar in de gemeente Barneveld hebben 4.000 inwoners een brief ontvangen met een link en QR-code naar de enquête.

In de eerste fase is een aselechte steekproef van 2.000 inwoners getrokken uit de basisadministratie van de gemeente. De respons was echter dermate laag (196 respondenten uit de steekproef/responspercentage 9,8%), dat er ingeschat is dat alleen het sturen van een herinneringsbrief niet voldoende effect zou hebben op het verhogen van de respons. Daarom is twee weken later dan de eerste steekproef nogmaals een aselechte groep inwoners getrokken uit de basisadministratie (met uitzondering van de eerdere groep inwoners van de eerste steekproef). De respons vanuit deze steekproef was 209 respondenten (responspercentage 10,5%).

In totaal hebben 4.000 inwoners van Barneveld een uitnodiging voor de enquête ontvangen. 405 inwoners hebben hier gebruik van gemaakt.

Daarnaast heeft de QR-code van de enquête ook op de website van de gemeente Barneveld gestaan om extra respons te creëren. Hier hebben 13 inwoners gebruik van gemaakt. Dit maakt de totale online respons 418 inwoners. Ween van de ingevulde lijsten is gedeeltelijk ingevuld waardoor in de analyse veelvuldig 417 als totale N genoemd wordt.

Betrouwbaarheid

De respons is voldoende om betrouwbare uitspraken te doen over de gemeente Barneveld (95% betrouwbaarheid). De kernen van Barneveld¹ zijn vertegenwoordigd, maar er kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan op kernniveau. Wel kunnen de data worden gebruikt om een indicatie te geven van wat er speelt bij de inwoners binnen de betreffende kern/aandachtsgroep, om in het kwalitatieve vervolgonderzoek verder naar door te vragen.

Kern	Aantal respondenten
Barneveld	226
Garderen	11
De Glind	4
Kootwijk	2
Kootwijkerbroek	19
Stroe	9
Terschuur	14
Voorthuizen	72
Zwartebroek	10
Totaal	367

Hetzelfde geldt voor de diverse aandachtsgroepen die in het onderzoek specifiek zijn bevraagd. Hieronder de respons per aandachtsgroep.

¹ Bron: Ranglijst van de grootste en kleinste buurten in inwoners in de gemeente Barneveld (16 september 2024 bijgewerkt) (allecijfers.nl)

Beschrijving aandachtsgroep	Cijfers Nederland/regio	Cijfers gemeente Barneveld	n enquête/% totale respons
Onderzoekspopulatie inwoners 18+		46.914 inwoners	n = 418 totale respons
Ouderen 60+	27% van de inwoners van Nederland is 60+. Totaal 4.874.000 inwoners 60+ in Nederland. ^[1] (jan. 2024)	23,4% van de inwoners is 60+ in de gemeente Barneveld, totaal 14.643 inwoners 60+ ^[2] (jan 2024)	n = 178 = 43%
Mensen met een migratieachtergrond	5.001.000 inwoners met een migratieachtergrond (1 ^e en 2 ^e generatie, waarvan i.i.g. één ouder buiten Nederland is geboren). Dit is 27,9% van de totale bevolking. ^[3]	7.118 mensen met een migratieachtergrond (1 ^e en 2 ^e generatie) in de gemeente Barneveld in jan. 2024. ^[4] Dit is 11,4% van de inwoners van de gemeente Barneveld.	n = 23 = 5,6%
Mantelzorgers	In de GGD Regio Gelderland Midden is 13,6% van de inwoners mantelzorger (2022). ^[5]	15% van de 18+-inwoners is mantelzorger. 9.389 mantelzorgers in de gemeente Barneveld. 17% van de mantelzorgers, 1.596 personen, vindt het (zeer) zwaar of is overbelast (2022). ^[6]	n = 44 mantelzorgers = 10,5%
Mensen zonder werk, arbeidsongeschikt of met een laag inkomen	154.080 ontvangers van uitkering wegens werkloosheid in Nederland (jan. 2024). ^[7] 799.290 arbeidsongeschikten in Nederland (jan. 2024). ^[8] Dit is 4,5% van de bevolking. 636.700 personen met een laag particulier huishoudinkomen (in ieder geval 1 jaar) in 2022. ^[9] Dit is 3,6% van de totale bevolking.	260 ontvangers van uitkering wegens werkloosheid in de gemeente Barneveld (jan. 2024). ^[10] Dit is 0,6% van de inwoners 18+. 1.850 arbeidsongeschikten in de gemeente Barneveld (jan. 2024). ^[11] Dit is 3,9% van de inwoners 18+. 1.200 inwoners met laag particulier huishoudinkomen (in ieder geval 1 jaar) in 2022. ^[12] Omdat het inwonersaantal 18+ van de gemeente Barneveld in 2022 niet bekend is, kan geen exact percentage worden gegeven. Maar bij gelijke omstandigheden, spiegelend aan de bevolkingsgroei totale bevolking tussen 2022-2024 ^[13] (2024 3,3% meer inwoners dan in 2022). Dan ligt het percentage rond de 2,6% van de inwoners.	n = 4 ontvangers van werkloosheidsuitkering = 1% n = 14 arbeidsongeschikt = 3,3% n = 14 Mensen met laag huishoudensinkomen = 3,3 %
Mensen die zich identificeren met LHBTQIA+	In Nederland zijn er naar schatting 2,7 miljoen LHBTQIA+-personen van 15 jaar of ouder (2024). ^[14]	Er zijn geen cijfers bekend over deze groep specifiek voor Barneveld.	n = 8 = 1,9%
Mensen met psychische problematiek	22,2% van de inwoners van Nederland (18+) hebben psychische klachten. ^[15]	17,4% van de inwoners van Barneveld (18+) hebben psychische klachten. ^[16]	n = 15 = 3,6%
Eenoudergezinnen	618.056 eenouderhuishoudens in Nederland (jan. 2014). ^[17] Dit is 7,4% van totale huishoudens in Nederland	1.298 eenouderhuishoudens in de gemeente Barneveld (jan. 2024). ^[18] Dit is 5,5% van de totale huishoudens in Barneveld.	n = 11 = 2,6%

Verslavingsproblematiek	In 2022 hadden 903.000 inwoners van Nederland een middelstoornis (alcohol- of drugs). ^[19] Dit is 7,1% van de 18+-bevolking	Geen gegevens gevonden voor Barneveld.	n = 2 mensen met verslavingsproblematiek. = 0,5%
Verstandelijke beperking	In 2018 waren er ca. 440.000 inwoners met een verstandelijke beperking (IQ <70). ^[20] Dit is ca. 2,6 % van de totale bevolking.	Geen gegevens Barneveld.	n = 5 mensen met een verstandelijke beperking =1,2%
Lichamelijke beperking	33% van de inwoners van Nederland heeft één of meer lichamelijke aandoeningen (2022). ^[21]	31,3% van de inwoners van Barneveld heeft één of meer lichamelijke aandoeningen (2022). ^[22]	n = 6 mensen met een lichamelijke beperking = 1,4%
Laaggeletterdheid	Ongeveer 12% van de inwoners van Nederland is laaggeletterd (2024). ^[23]	Ongeveer 11% van de inwoners van Barneveld is laaggeletterd (2024). ^[24]	n = 1 mensen die niet goed kunnen lezen en/of laaggeletterd zijn. =0,2%
Dak- of thuisloos	In jan. 2023 waren er ca. 30.600 inwoners (18+) dakloos. ^[25]		n = 0 dak- en thuislozen. = 0%

Mondelinge enquêtes

Dit onderzoek beoogt om juist de groep inwoners in kaart te brengen die zich uitgesloten voelen van (delen van) de samenleving. Daarom is er vooraf – door middel van literatuuronderzoek en een startbijeenkomst met inwoners vanuit mogelijke groepen die vaak uitgesloten worden en/of inwoners die daarmee werken binnen Barneveld – in kaart gebracht wie mogelijk deze groepen zouden kunnen zijn én de digitale en/of taalvaardigheden niet voldoende bezitten om een online enquête in te vullen. Daarom zijn er ook 44 mondelinge interviews afgenomen met ouderen, mensen met een migratieachtergrond, op plekken waar mensen met lagere digitale vaardigheden komen en in buurtkamers/huizen. Dit is gebeurd in diverse kernen: Barneveld, Voorthuizen, Zwartebroek, Stroe, Garderen en Kootwijkerbroek. De enquêteurs zijn vooraf specifiek geïnstrueerd over anonimiteit en het behouden van de validiteit van de vragen (bij bijvoorbeeld ‘herformulering’) en betrouwbaarheid van de antwoorden (niet beïnvloed door de enquêteur). De enquêtes zijn afgenomen in:

- Barneveld: Bibliotheek ten tijde van het computersprek- uur en het juridisch spreekuur.
- Voorthuizen: Bibliotheek ten tijde van het spreekuur digita- le overheid.
- Barneveld: Buurthuis Bronveld. Toelichting gegeven tijdens praatlokaal voor vrouwen met migratieachtergrond. De vra- genlijst is door coördinator Welzijn ook onder de aandacht gebracht op een bijeenkomst voor mannen met migratie- achtergrond.
- Barneveld: Buurtkamer Zuid III (Wildforster) ten tijde van reguliere koffieochtend.
- Barneveld: Vluchtelingenwerk Barneveld ten tijde van in- loopsprek- uur.
- Zwartebroek: Tijdens het wekelijkse potje koersbal in De Belleman (bij deze activiteit sluiten ook inwoners uit Ter- schuur aan).
- Stroe: Tijdens bijeenkomst van Welzijn in De Hofstee.
- Garderen: Tijdens bijeenkomst van Welzijn in De Wardborg.
- Kootwijkerbroek: Tijdens bijeenkomst van Welzijn in De Essenburcht.

De data verkregen uit de mondelinge enquêtes worden apart geanalyseerd en gekoppeld aan de analyse van de steekproef, als aanvulling op de uitkomsten en ter vergroting van de betrouwbaarheid voor de betreffende aandachtsgroepen en kernen.

Validiteit

De indicatoren van de vragenlijst zijn gebaseerd op literatuuronderzoek naar de betreffende concepten, zie Hoofdstuk 3.

Voor de verantwoording zie Hoofdstuk 2.

Voor het uitzetten van de enquête is de vragenlijst voorgelegd aan diverse mensen uit de aandachtsgroepen en gecheckt op B1-taalniveau. Aan de hand van de feedback is de vragenlijst aangescherpt en toegankelijker gemaakt.

[1] Bron: CBS, Leeftijdsopbouw Nederland 2024. Van internet 15-01-2025: Bevolkingspiramide | CBS

[2] Bron: CBS, Leeftijdsopbouw Barneveld, jan. 2024. Van internet op 17-12-2024: Ouderen | CBS

[3] Bron: CBS, Bevolking naar geboorteland 2024. Van internet 15-01-2025: Hoeveel inwoners hebben een herkomst buiten Nederland | CBS

[4] Bron: Barneveld in Cijfers, jan. 2024. Van internet op 17-12-2024 Barneveld in Cijfers - Gemeente Barneveld

[5] Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van GGD'en CBS en RIVM 2022. Van internet 15-01-2025: Participatie | Regionaal | Mantelzorg: Volwassenen | Volksgezondheid en Zorg

[6] Bron: GGD Gezondheidsmonitor volwassenen en Ouderen, Barneveld, 2022. Van internet verkregen op 17-12-2024 Rapport Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022 Barneveld & Participatie | Regionaal | Mantelzorg: Volwassenen | Volksgezondheid en Zorg

[7] Bron: StatLine, Personen met een uitkering, uitkeringsontvangers per regio, jan. 2024. Verkregen van internet, 17-12-2024 van StatLine - Personen met een uitkering; uitkeringsontvangers per regio

[8] Bron: StatLine, Personen met een uitkering, uitkeringsontvangers per regio, jan. 2024. Verkregen van internet 17-12-

2024 van StatLine - Personen met een uitkering; uitkeringsontvangers per regio

[9] Bron: CBS. Laag en langdurig laag inkomen; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2023). Verkr RIVM, Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022). Verkregen van internet op 17-12-2024 StatLine - Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022) Verkregen van internet 17-12-2024 Laag en langdurig laag inkomen; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2023) | CBS

[10] Bron: StatLine, Personen met een uitkering, uitkeringsontvangers per regio, jan. 2024. Verkregen van internet, 17-12-2024 van StatLine - Personen met een uitkering; uitkeringsontvangers per regio

[11] Bron: StatLine, Personen met een uitkering, uitkeringsontvangers per regio, jan. 2024. Verkregen van internet 17-12-2024 van StatLine - Personen met een uitkering; uitkeringsontvangers per regio

[12] Bron: CBS. Laag en langdurig laag inkomen; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2023). Verkr RIVM, Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022). Verkregen van internet op 17-12-2024 StatLine - Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022)egen van internet 17-12-2024 Laag en langdurig laag inkomen; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2023) | CBS

[13] Bron: AlleCijfers.nl (2025) Gemeente Barneveld. Van internet 15-01-2025: Gemeente Barneveld in cijfers en grafieken (bijgewerkt 2025!) | AlleCijfers.nl.

[14] Bron: Kennis, M. (2024) Hoeveel LHBTQIA personen telt Nederland? CBS. Van internet 15-01-2025: Hoeveel LHBTQIA personen telt Nederland? | CBS

[15] Bron: RIVM, Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022). Verkregen van internet op 17-12-2024 StatLine - Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022)

[16] Bron: RIVM, Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022). Verkregen van internet op 17-12-2024 StatLine - Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020/2022 (indeling 2022)

- ^[17] Bron: Statline CBS, Samenstelling huishoudens. Van internet op 17-12-2024 StatLine - Huishoudens; samenstelling, grootte, regio, 1 januari
- ^[18] Bron: Statline CBS, Samenstelling huishoudens. Van internet op 17-12-2024 StatLine - Huishoudens; samenstelling, grootte, regio, 1 januari
- ^[19] Bron: NEMESIS. Ten Have e.a. (2022). Trimbos-instituut. Van internet 15-01-2025: Aantallen Nederlanders met een 12-maands aandoening
- ^[20] Bron: Woittiez, I., Eggink, E., Ras, M. (2019). *Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting. Notitie ten behoeve van het IBO-LVB*. SCP. Van internet 15-01-2025: Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting | Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau
- ^[21] Bron: Corona Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022. Van internet op 15-01-2025 StatLine - Corona Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022
- ^[22] Bron: Corona Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022. Van internet op 15-01-2025 StatLine - Corona Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022
- ^[23] Bron: GeletterdheidInzicht.nl. Van internet op 15-01-2025: GeletterdheidInZicht dashboard Nederland
- ^[24] Bron: GeletterdheidInzicht.nl. Van internet op 15-01-2025: GeletterdheidInZicht dashboard Nederland
- ^[25] Bron: Statline CBS, Dakloze mensen 18 tot 65 jaar, persoonskenmerken 2022-2023. Van internet op 15-01-2025: 30,6 duizend dakloze mensen in Nederland | CBS

Bijlage 2 - Vragenlijst enquête

Deel 1 Over uzelf

Om alle informatie goed te kunnen verwerken hebben we een aantal gegevens van u nodig. Deze worden alleen gebruikt voor dit onderzoek en worden anoniem verwerkt.

1. In welk jaar bent u geboren?

.....
.....

2. In welk land bent u geboren?

.....
.....

3. In welke plaats bent u geboren?

.....
.....

4. In welke kern woont u?

- Barneveld
- Garderen
- De Glind
- Kootwijk
- Kootwijkerbroek
- Stroe
- Terschuur
- Voorthuizen
- Zwartebroek
- Anders, namelijk

.....

5. Als u in de kern Barneveld woont.

In welke wijk valt dan uw woonadres?

- Centrum
- De Vaarst (Barneveld Noord)
- Vliegersveld
- Staatliedenwijk

- De Lors
- Rootselaar West
- Rootselaar Oost
- De Briellaerd
- Veller
- De Koot
- Vogelbuurt
- Bloemenbuurt
- De Valk
- Oldenbarneveld
- Norschoten
- De Burgt
- Harselaar Oost
- Harselaar West
- Weet ik niet
- Anders, namelijk:

.....

6. Hoe lang woont u in uw huidige woonplaats?

..... jaar

7. In welk soort woning leeft u?

- Huurwoning
- Koopwoning
- Anders, namelijk:

.....

8. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

9. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

- Geen opleiding (lager onderwijs niet afgemaakt)
- Basisonderwijs
- Voorbereidend beroepsonderwijs (zoals ambachts- of huishoudschool, lts, leao, lhno, vmbo-k, speciaal- of praktijkonderwijs)
- MAVO, MULO
- VMBO
- HAVO
- MBO
- VWO, Atheneum, Gymnasium, HBS
- HBO
- WO
- Anders, namelijk:
.....
.....

10. Hoe is uw huishouden samengesteld?

- Eén persoon
- (Echt)paar zonder kind(eren)
- Eén ouder met één of meer thuiswonende kinderen
- (Echt)paar met één of meer thuiswonende kinderen
- Andere samenstelling, namelijk:
.....
.....

11. Tot welke religieuze- of levensbeschouwelijke groepering rekent u zichzelf?

- Geen
- Christelijke, de volgende stroming:
.....
.....
- Islamitisch, de volgende stroming:
.....
.....
- Anders, namelijk:
.....
.....

Deel 2. Deelname van verschillende groepen in de samenleving.

De vragen in dit deel gaan over deelname van verschillende groepen aan de samenleving. Iedere inwoner maakt deel uit van de samenleving. Hoe deze deelname eruit ziet is voor iedereen anders.

12. Zijn er groepen waar u bij hoort/onder valt?

U mag meerdere antwoorden aankruisen.

- Jongeren van 12 tot en met 18 jaar
- Ouderen van 60 tot 75 jaar
- Ouderen vanaf 75 jaar
- Mensen met een migratieachtergrond, kruis aan wat van toepassing is:
  - Ik ben niet in Nederland geboren maar mijn ouders wel
  - Ik ben niet in Nederland geboren en mijn ouders ook niet
  - Ik ben in Nederland geboren maar mijn ouders niet
  - Ik ben in Nederland geboren en mijn ouders ook
- Mensen met verslavingsproblematiek
- Mantelzorgers
- Werklozen
- Mensen met een verstandelijke beperking
- Mensen met een lichamelijke beperking
- Dak- en thuislozen
- Eenoudergezinnen
- Mensen met een laag inkomen
- Arbeidsongeschikten
- Mensen met een zeer slechte gezondheid
- Mensen met psychiatrische problematiek
- Mensen die niet goed kunnen lezen of schrijven
- LHBTQIA+
- Anders, namelijk:
.....
.....
- Geen van de hierboven genoemde groepen

13. Ervaart u wel eens dat u niet goed mee kunt doen in de samenleving?

- Nee
- Ja, kunt u 1 of 2 voorbeelden noemen?
.....
.....

14. Wilt u uw mening geven over de volgende stellingen.

Kruis bij elke stelling één antwoord aan.

Sociale Participatie	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit	nvt.
14.1 Wanneer ik dat wil, kan ik meedoen met activiteiten in de buurt/wijk waar ik woon.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.2 In de buurt/wijk waar ik woon mag ik zijn wie ik ben en hoef ik mij niet aan te passen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.3 In de kerk/moskee of andere religieuze organisaties mag ik zijn wie ik ben.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.4 Wanneer ik op straat loop, voel ik me vaak bekeken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Wilt u uw mening geven over de volgende stellingen?

Kruis bij elke stelling één antwoord aan.

Sociale Participatie	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
15.1 Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn kleine dagelijkse problemen terecht kan.	☐	☐	☐	☐	☐
15.2 Er zijn genoeg mensen op wie ik bij tegenslag of narigheid kan terugvallen.	☐	☐	☐	☐	☐
15.3 Ik mis gezelligheid om me heen.	☐	☐	☐	☐	☐
15.4 Er zijn voldoende mensen met wie ik me verbonden voel.	☐	☐	☐	☐	☐
15.5 Ik voel me vaak in de steek gelaten.	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende stellingen gaan over of u voldoende middelen hebt om mee te kunnen doen in de samenleving.

16. Wilt u uw mening geven over de volgende stellingen?

Kruis bij elke stelling één antwoord aan.

Materiële Deprivatie	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit	nvt.
16.1 Ik heb moeite met het betalen van mijn maandelijkse lasten, zoals: hypotheek, huur of zorgverzekering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16.2 Ik heb voldoende geld om meer dan 1 keer per maand iemand uit te nodigen om te komen eten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16.3 Er is voldoende geld om mijn huis te verwarmen in koude maanden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16.4 Op bezoek gaan bij familie of vrienden lukt niet, omdat ik geen vervoer heb.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16.5 Ik kan een lidmaatschap voor een (sport/muziek) vereniging prima betalen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16.6 In de afgelopen 12 maanden heb ik me regelmatig zorgen gemaakt over geld.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over of u helemaal mee mag doen aan de samenleving en toegang hebt tot basisvoorzieningen

17. Voelt u wel zich wel eens buitengesloten in de buurt waar u woont?

- Soms
- Vaak
- Zelden/nooit

18. Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden wel eens buitengesloten of gediscrimineerd gevoeld?

- Ja, kunt u hier een voorbeeld van geven?

.....
 .....

- Nee.

19. Wilt u uw mening geven over onderstaande stellingen?

Kruis bij elke stelling één antwoord aan.

Sociale Participatie	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
19.1 Ik ben tevreden met het huis waarin ik woon.	☐	☐	☐	☐	☐
19.2 Als ik zorg nodig heb (denk aan de huisarts, tandarts of fysiotherapie) dan kan ik daar naartoe.	☐	☐	☐	☐	☐
19.3 Als ik professionele hulp nodig heb, zoals bij het vinden van een baan of het aanvragen van een uitkering, dan kan ik dat krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐

Onderstaande stellingen gaan over uw eigen normen en waarden ten opzichte van 'goed' samenleven.

20. Wilt u uw mening geven over onderstaande stellingen?

Kruis bij elke stelling één antwoord aan.

Toegang tot sociale grondrechten	Zeer zeker	Ja	Min of meer	Nee	Zeker niet
20.1 Ik gun het iedereen om hand in hand over straat te kunnen lopen.	☐	☐	☐	☐	☐
20.2 Als iemand geen Nederlands spreekt, doe ik mijn best om wel het gesprek aan te gaan met de ander.	☐	☐	☐	☐	☐
20.3 Er moeten geen regels zijn over hoe mannen en vrouwen zich horen te kleden.	☐	☐	☐	☐	☐
20.4 Iemand die van buitenaf in de gemeente Barneveld komt wonen, is welkom, maar die persoon moet zich wel aanpassen aan onze manier van doen.	☐	☐	☐	☐	☐
20.5 Ik houd rekening met het geloof van anderen, bijvoorbeeld door op zondag niet buiten te klussen of door niet te vloeken.	☐	☐	☐	☐	☐
20.6 We moeten naar onze burens omkijken en voor elkaar zorgen als dat nodig is.	☐	☐	☐	☐	☐
20.7 Ik help mijn burens, ook als ik er niets voor terug krijg.	☐	☐	☐	☐	☐

Deel 3 Over uw activiteiten en de mensen met wie u omgaat

In dit deel vragen we naar uw dagelijkse activiteiten, uw betrokkenheid bij verschillende organisaties en uw contacten met verschillende mensen.

21. Waaraan besteedt u per week de meeste tijd?

Kruis maximaal 2 antwoorden aan.

- Betaald werk
- Studie / school
- Gezin / huishouden
- Vrijwilligerswerk
- Anders, namelijk:

.....

.....

.....

22. Bij welke organisaties of verenigingen in Barneveld doet u mee aan activiteiten of bijeenkomsten?

U mag zoveel antwoorden aankruisen als u wilt.

- Ik doe niet mee aan activiteiten of bijeenkomsten van organisaties of verenigingen
- Sportvereniging
- Buurt-, dorp en/of wijkvereniging
- Hobbyvereniging
- Zang-, muziekvereniging
- Religieuze organisatie (kerk, moskee, etc.)
- Onderwijs-, schoolvereniging
- Politieke partij
- Belangenorganisatie
- Andere vereniging of organisatie, namelijk:

.....

.....

.....

**23. Hieronder staan diverse mensen genoemd.
Wilt u aangeven hoe vaak u met hen contact heeft?**

Onder 'contact' verstaan we bij elkaar op bezoek gaan, een praatje maken op straat of per telefoon, maar ook per mail, post of app. *Kruis bij elke genoemde groep één antwoord aan.*

Contact met ...	Zelden of nooit	Minder dan 1 x per	1 tot 3 keer per maand	1 x per week of vaker	Niet van toepassing
23.1 Familie in mijn woonplaats	☐	☐	☐	☐	☐
23.2 Familie buiten mijn woonplaats	☐	☐	☐	☐	☐
23.3 Buren of buurtgenoten	☐	☐	☐	☐	☐
23.4 Vrienden/kennissen in mijn woonplaats	☐	☐	☐	☐	☐
23.5 Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats	☐	☐	☐	☐	☐
23.6 Collega's in mijn woonplaats (buiten werktijd)	☐	☐	☐	☐	☐
23.7 Collega's buiten mijn woonplaats (buiten werktijd)	☐	☐	☐	☐	☐
23.8 Geloofsgenoten in mijn woonplaats	☐	☐	☐	☐	☐
23.9 Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats	☐	☐	☐	☐	☐
23.10 Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben	☐	☐	☐	☐	☐
23.11 Andere mensen, namelijk.....	☐	☐	☐	☐	☐

24. Helpt u weleens die mensen die niet goed mee kunnen doen in de samenleving?

U mag zoveel antwoorden invullen als u wilt.

- Ik doe vrijwilligerswerk
- Ik maak een praatje op straat met mensen waarvan ik denk dat ze er behoefte aan hebben.
- Ik geef geld aan activiteiten of projecten die zich richten op het helpen van mensen die dat nodig hebben.
- Ik ga op bezoek om te vragen wat ik kan doen.
- Ik vraag of ze met mij mee gaan, wanneer ik zelf naar een activiteit of bijeenkomst ga.
- Ik moedig ze aan om aan activiteiten of bijeenkomsten mee te doen.
- Ik schakel anderen (bijvoorbeeld hulpverleners) in om deze mensen meer actief te krijgen.
- Ik nodig ze uit voor een kopje koffie bij mij thuis.
- Ik doe hier niet iets aan, omdat:
.....
.....
- Anders, ...

25. Wie van deze mensen heeft in het afgelopen jaar u wel eens geholpen met een praktische klus in of om het huis? Denk aan het buiten zetten van de vuilnisbak, ophangen van een lamp of verzorgen van een huisdier tijdens de vakantie.

U mag zoveel antwoorden aankruisen als u wilt.

- Familie in mijn woonplaats
- Familie buiten mijn woonplaats
- Buren of buurtgenoten
- Vrienden/kennissen in mijn woonplaats
- Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats
- Collega's in mijn woonplaats
- Collega's buiten mijn woonplaats
- Geloofsgenoten in mijn woonplaats
- Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats
- Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben
- Anders, namelijk:
.....
- Niet van toepassing

26. Wie van deze mensen heeft in het afgelopen jaar u wel eens geholpen bij zakelijke beslissingen? Denk aan hulp of advies zoals bij een grote aankoop, het afsluiten van een lening, of het invullen van belastingformulieren.

U mag zoveel antwoorden aankruisen als u wilt.

- Familie in mijn woonplaats
- Familie buiten mijn woonplaats
- Buren of buurtgenoten
- Vrienden/kennissen in mijn woonplaats
- Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats
- Collega's in mijn woonplaats
- Collega's buiten mijn woonplaats
- Geloofsgenoten in mijn woonplaats
- Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats
- Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben
- Anders, namelijk:
.....
.....
- Niet van toepassing

27. Met wie van deze mensen heeft u in het afgelopen jaar wel eens belangrijke persoonlijke dingen besproken?

U mag zoveel antwoorden aankruisen als u wilt.

- Familie in mijn woonplaats
- Familie buiten mijn woonplaats
- Buren of buurtgenoten
- Vrienden/kennissen in mijn woonplaats
- Vrienden/kennissen buiten mijn woonplaats
- Collega's in mijn woonplaats
- Collega's buiten mijn woonplaats
- Geloofsgenoten in mijn woonplaats
- Geloofsgenoten buiten mijn woonplaats
- Mensen van verenigingen of organisaties waarin ik actief ben
- Anders, namelijk:
.....
.....
- Niet van toepassing

Deel 4 Uw mening over de lokale samenleving

Tenslotte vragen we graag uw mening over de samenleving waarvan u deel uitmaakt.

28. Hoe ziet volgens u een "goede" zorgzame samenleving eruit?

(Bijv.: hoe zouden mensen met elkaar om moeten gaan?)

.....
.....
.....
.....

29. Welke groep of organisatie vindt u bijzonder, omdat deze zoveel goeds doet voor uw buurt of dorp?

De volgende organisatie, omdat:

1. ....
.....
2. ....
.....

Tot slot: ruimte voor opmerkingen

30. Zijn er nog zaken waarvan u ons op de hoogte wilt brengen, die gaan over het kunnen en mogen meedoen in uw gemeente?

.....
.....
.....
.....

31. Welke organisatie of deskundige zouden we volgens u beslist moeten spreken voor dit onderzoek?

.....
.....
.....
.....

32. Zijn er nog andere opmerkingen die u kwijt wilt?

.....
.....
.....
.....

33. Wilt u op de hoogte blijven van de onderzoeksresultaten?

Ja / Nee

Wilt u een keer persoonlijk doorpraten over dit onderzoek?

Ja / Nee

Heeft u ja geantwoord, vul dan hier uw emailadres in:

.....
.....
.....

Uw emailadres wordt alleen gebruikt om u op de hoogte te houden over het onderzoek of om u uit te nodigen door te praten over dit onderzoek. De gegevens in de enquête worden anoniem verwerkt.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 3 - Gebruikte topiclijst en opzet focusgroep-interview

Er is gekozen voor een fenomenologische insteek en daarom een open topiclijst, niet ingegeven door literatuur. Er is wel gekeken naar literatuur/vragen en uitkomsten van vooronderzoek, maar de taal daarvan is niet overgenomen (wel iconen). Wat inclusie/uitsluiting is, waar het over gaat, hoe het voelt; we willen de taal- en de beleefwereld van de respondenten in kaart brengen.

We willen wel even kort introduceren waar het over gaat (zonder beleidstaal als inclusie/sociale uitsluiting). We schetsen aan de hand van plaatjes dat het gaat om: erbij horen, invloed hebben en mogen en/of kunnen meedoen. Zie powerpoint Focusgroep-interview Barneveld. Naar situatie passen we het woord dorpsgemeenschap aan, vervangen/aanvullen met buurt/wijkgemeenschap.

De vragen:

Hoofdvraag: “Heeft u het gevoel net zo goed mee te kunnen doen in uw dorpsgemeenschap, zoals u dat zelf graag wilt?”

1) Voelt u zich onderdeel van de dorpsgemeenschap?

Hoort u erbij?

- a. Waarom wel/niet?
- b. Wat zou u graag anders zien?

(a. & b. niet los van elkaar trekken in de bespreking; ervaring wijst uit dat deze twee niet chronologisch behandeld worden door de respondenten. Ze horen bij elkaar).

De respondenten krijgen de beschikking over diverse iconen over samenleven, erbij horen, verbonden zijn, uitgesloten worden, gehoord worden, respect krijgen et cetera. Deze mogen ze gebruiken om antwoord te geven op de vraag. Sommige iconen zijn ‘breed’ genoeg om er eigen woorden/invulling aan te

geven, met als doel niet ‘limiterend’ te zijn. Andere iconen zijn wat explicieter.

Stap 1: Respondenten beantwoorden voor zichzelf de vraag. Eerst 1a en daarna 1b.

Stap 2: Een groepsgesprek: de respondenten delen hun antwoorden, startend bij 1a.

Een groepsgesprek wordt geïnitieerd met vervolgvragen, zoals:

- Wilt u hier meer over vertellen?
- Kunt u hier een voorbeeld van geven?
- Waar ervaart u dit precies (bijvoorbeeld straat, buurt, verenigingen, centrum, specifieke locatie)?
- Waar ligt dat aan volgens u?
- Wat zou u graag anders zien?
- Wie zou dat moeten doen? Waar zou dat moeten?
- Aan andere aanwezigen:
- Herkent u zich hierin?
- Wie heeft hier ook ervaring mee?

2) Kunt u meedoen met activiteiten en het gemeenschapsleven in uw dorp, zoals u wilt?

- a. Waarom wel/niet?
- b. Wat zou u graag anders zien?

De respondenten krijgen de beschikking over diverse iconen over het gemeenschapsleven/activiteit, bronnen om mee te kunnen doen (vervoer, geld, tijd, zorg, hulp et cetera.) Deze mogen ze gebruiken om antwoord te geven op de vraag. Sommige iconen zijn ‘breed’ genoeg om er eigen woorden/invulling aan te geven, met als doel niet ‘limiterend’ te zijn. Andere iconen zijn wat explicieter.

Stap 1: Respondenten beantwoorden voor zichzelf de vraag.

Stap 2: Een groepsgesprek: de respondenten delen hun antwoorden.

Een groepsgesprek wordt geïnitieerd met vervolgvragen zoals:

- Wilt u hier meer over vertellen?
- Kunt u hier een voorbeeld van geven?
- Waar ligt dat aan volgens u?
- Aan andere aanwezigen:
- Herkent u zich hierin?
- Wie heeft hier ook ervaring mee?

Bijlage 4 - Uitleg afkorting lhbtqia+ en gebruikte begrippen

Deze uitleg is rechtstreeks overgenomen uit de Welzijnsmonitor LHBTQIA+ Gelderland en Overijssel (Hasselt et al., 2023, p. 9.).

De afkorting lhbtqia+ wordt gebruikt voor mensen die zich niet identificeren als cisgender en/of een andere seksuele voorkeur hebben dan heteroseksueel.

Seksuele voorkeur gaat over tot wie iemand zich, in termen van gender, (seksueel) aangetrokken voelt. We onderscheiden in dit onderzoek de volgende seksuele voorkeuren:

- **Lesbisch:** iemand voelt zich uitsluitend aangetrokken tot personen van hetzelfde gender (vrouw op vrouw)
- **Homoseksueel:** iemand voelt zich uitsluitend aangetrokken tot personen van hetzelfde gender (man op man)
- **Biseksueel:** iemand voelt zich aangetrokken tot zowel mannen als vrouwen. Sommige biseksuelen sluiten ook andere genderidentiteiten niet uit.
- **Panoseksueel:** iemand voelt zich aangetrokken tot mensen van alle genders. Vaak zegt men ook wel: 'ik val op mensen'.
- **Aseksueel:** iemand voelt zich niet of weinig seksueel aangetrokken tot een ander persoon. Hierin zijn verschillende gradaties mogelijk. Sommige personen ervaren bijvoorbeeld wel romantische gevoelens voor andere mensen.
- **Demiseksueel:** iemand voelt zich alleen (seksueel) aangetrokken tot een ander persoon als er sprake is van een diepe, emotionele band. Demiseksualiteit heeft sterke raakvlakken met aseksualiteit.

- **Omniseksueel:** iemand voelt zich aangetrokken tot mensen van alle genders. Het verschil met panseksualiteit is dat bij omniseksualiteit het geslacht of gender van de ander ertoe doet en dat bij panseksualiteit niet het geval is.

- **Heteroseksueel:** iemand voelt zich uitsluitend aangetrokken tot het andere gender (man tot vrouw, vrouw tot man).

Genderidentiteit gaat over hoe iemand zich identificeert. Dat kan als man, vrouw, allebei, geen van beide, iets tussen man en vrouw in, of juist iets buiten dit spectrum.

- **Cisgender:** dit is een term waarmee mensen worden aangeduid van wie de genderidentiteit overeenkomt met het biologische geslacht waarmee zij geboren zijn.

- **Transgender:** transgender personen zijn mensen die zich niet thuis voelen in het geslacht dat ze toegewezen hebben gekregen bij hun geboorte. 'Man' of 'vrouw' is voor hen niet vanzelfsprekend, te beperkend, of komt niet overeen met hun identiteit of lichamelijke situatie.

- **Non-binair:** een genderidentiteit die niet past binnen een van twee hokje vrouw of man. Non-binaire personen geven vaak, maar niet altijd, de voorkeur aan genderneutrale voor-naamwoorden zoals hen/ hun of die/diens.

In de afkorting lhbtqia+ staat de **I voor intersekse conditie**. Dit verwijst naar mensen die geboren zijn met een lichaam dat niet past binnen de normatieve definities van man en vrouw. Intersekse verschilt van transgender doordat het vrijwel altijd om een medische/genetische oorzaak gaat. Intersekse wordt soms ook DSD genoemd. De **Q staat voor queer**. Dit is een meer algemeen woord dat staat voor een open, brede

genderidentiteit en/of seksuele identiteit. Mensen noemen zichzelf vaak queer als ze zichzelf niet willen labelen met een vaststaande gender en/of seksuele identiteit. Sommige mensen gebruiken queer als paraplueterm voor alles wat niet heteroseksueel en/of cisgender is, dat is niet hoe we de term in dit rapport gebruiken.

De + staat voor alle seksuele voorkeuren en genderidentiteiten, los van heteroseksueel en cisgender, die niet direct in de afkorting benoemd worden.

Over de auteurs

Alie Velvis MSc, MEd (1979) is als docent-onderzoeker en programmamijnleider Verbindende Gemeenschappen betrokken bij de Werkplaats Sociaal Domein Zwolle van het lectoraat Centrum voor Samenlevingsvraagstukken van Hogeschool Viaa. Zij is onder andere geschoold als cultureel antropoloog en doet met name onderzoek naar thema's als diversiteit, inclusieve zorg & samenleving en de zorgzame samenleving.

Annemieke Pungu-Wibbelink MSW (1980) is als docent-onderzoeker en projectcoördinator betrokken bij de Werkplaats Sociaal Domein Gelderse Vallei van het lectoraat Informele Netwerken & Laatmoderniteit van de Christelijke Hogeschool Ede. Zij doet hier met name onderzoek rond het thema 'ontmoeten van culturele variatie', waarin sociale inclusie van de inwoner met een migratieachtergrond in de sociale basis centraal staat.

